ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

ГЭМТ ХЭРГИЙН СТАТИСТИК-2021

Улаанбаатар хот
2022 он

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО
Монгол Улс, Улаанбаатар хот
Сүхбаатар дүүрэг, Бага тойруу - 44
Засгийн газрын III байр
Утас : 976-51-26-39-66

Цахим хуудас : www.nso.mn
И-мэйл : international@nso.mn

АГУУЛГА

Товчилсон үгийн тайлбар....4
Инфографик....5
Үндсэн үзүүлэлт....6

БҮЛЭГ 1. БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ....7

1.1 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, ...8
1.2 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, гэмт хэргийн төрлөөр....12
1.3 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн байдлаар....62
1.4 Гэмт хэрэг үйлдэгч....66
1.5 Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээд....68
1.6 Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт....73
1.7 Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн, нас барсан хүн....75

БҮЛЭГ 2. ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ХЭРЭГ....78

2.1 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг....79
2.2 Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн....83
2.3 Учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, хохирогч хүн, хуулийн этгээд....86
2.4 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг....90
2.5 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн захиргааны хэрэг....94
2.6 Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг....96
2.7 Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг....99
Дүгнэлт....102

ХАВСРАЛТ

Үзүүлэлтийн ойлголт, тодорхойлолт....108
Гэмт хэргийн статистикийн мэдээлэл цуглуулалт, тархаалт....109
Хуулийн тайлбар....110

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР:

ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ТХЗ	Тогтвортой хөгжлийн зорилт
ХАБТХАЖ	Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журам
ИХШХШ	Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх
ХЗДХЯ	Хууль зүй дотоод хэргийн яам
ЭХ	Эрүүгийн хууль

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Хууль:

1. Гэр бүлийн тухай хууль, 1999 он
2. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, 2016 он
3. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, 2015 он
4. Захиргааны ерөнхий хууль, 2015 он
5. Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, 2016 он
6. Иргэний хууль, 2002 он
7. Иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, 2002 он
8. Хөдөлмөрийн тухай хууль, 1999 он
9. Эрүүгийн хууль, 2017 он
10. Эрүүгийн хэргийг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, 2017 он

Мэдээллийн эх үүсвэр:

1. Цагдаагийн ерөнхий газрын бүртгэгдсэн гэмт хэргийн захиргааны болон албан ёсны статистикийн мэдээлэл
2. Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн захиргааны болон албан ёсны статистикийн мэдээлэл
3. Үндэсний статистикийн хорооны статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан - www.1212.mn цахим хуудас

25 429
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг-Бүгд
Recorded crimes-Total

→

12 068
Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн эрүүгийн хэрэг
Resolved criminal case by Court

Гэмт хэргийн улмаас / *Due to crime*

Хохирсон хүн *Victims*	Нас барсан хүн *Died persons*	Гэмтсэн хүн *Injured persons*
24 994	**683**	**8 299**
↳ **15 869**	↳ **521**	↳ **7 237**

180.3
Бүртгэгдсэн хэргийн улмаас учирсан хохирол, тэрбум төг
Damage caused by recorded crime, billion togrogs

↓

90.4
Нөхөн төлүүлэлт, тэрбум төг
Restituted damage, billion togrogs

82.0
Шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн улмаас учирсан хохирол, тэрбум төг
Damage caused resolved criminal case by Court, billion togrogs

↓

27.3
Нөхөн төлүүлэлт, тэрбум төг
Restituted damage, billion togrogs

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн / *Persons convicted by court*

Бүгд / *Total*	Эмэгтэй / *Female*	Өсвөр насны хүн *Teenager*
11 263	**1 180**	**125**

1.1 ГЭМТ ХЭРГИЙН СТАТИСТИКИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	хэмжих нэгж	2020 он	2021 он	Өсөлт, бууралт (%)
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	тоо	23 064	25 429	↑10.3
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	382	448	↑17.3
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	7 405	7 637	↑3.1
Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	189	210	↑11.1
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	505	540	↑6.9
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	тоо	5	2	↓60.0
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	12 061	13 632	↑13.0
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	1	2	↑100.0
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	тоо	123	158	↑28.5
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	291	756	↑2.6 дахин
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	тоо	622	601	↓3.4
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	985	915	↓7.1
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	тоо	80	52	↓35.0
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	211	232	↑10.0
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	тоо	6	11	↑83.3
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	22	28	↑27.3
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	17	31	↑82.4
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	5	8	↑60.0
Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн	тоо	23 050	24 994	↑8.4
Нас барсан хүн	тоо	670	683	↑1.9
Гэмтсэн хүн	тоо	8 175	8 299	↑1.5
Хохирогч байгууллага	тоо	66	59	↓10.6
Учирсан хохирол	тэрбум төг	254.9	180.3	↓29.3
Нөхөн төлүүлэлт	тэрбум төг	82.1	90.4	↑10.1
Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагч	тоо	16 667	18 078	↑8.5
Бүх шатны шүүхийн эрүүгийн хэрэг	тоо	16 857	14 858	↓11.9
Бүх шатны шүүхийн иргэний хэрэг	тоо	58 176	50 713	↓12.8
Бүх шатны шүүхийн захиргааны хэрэг	тоо	3 709	3 819	↑3.0
Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн	тоо	13 391	11 263	↓15.9
Шүүхээр шийдвэрлүүлсэн хөдөлмөрийн маргаан	тоо	1 173	1 169	↓0.3
Ажлаас буруу шилжүүлсэн	тоо	65	24	↓63.1
Ажлаас үндэслэлгүй халагдсан	тоо	613	628	↑2.4
Цалин хөлсний маргаан	тоо	386	355	↓8.0
Шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, гэмт хэргийн төрлөөр				
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг	тоо	285	280	↓1.8
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	6 839	6 020	↓12.0
Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	52	45	↓13.5
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	369	447	↑21.1
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	3 769	3 200	↓15.1
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	20	15	↓25.0
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	тоо	48	33	↓31.3
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	249	360	↑44.6
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	тоо	453	486	↑7.3
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	1 033	793	↓23.2
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	тоо	53	41	↓22.6
Авлигын гэмт хэрэг	тоо	118	156	↑32.2
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	тоо	144	145	↑0.7
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	6	18	↑3.0 дахин
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	тоо	2	1	↓50.0

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ

1.1 БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ

Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 2021 онд 25429 болж, өмнөх оноос 2365 (10.3%)-аар өсжээ. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 1571 (13.0%), олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 465 (2.6 дахин), хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 232 (3.1%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.1.1).

Зураг 1.1.1 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, 2000-2021 он

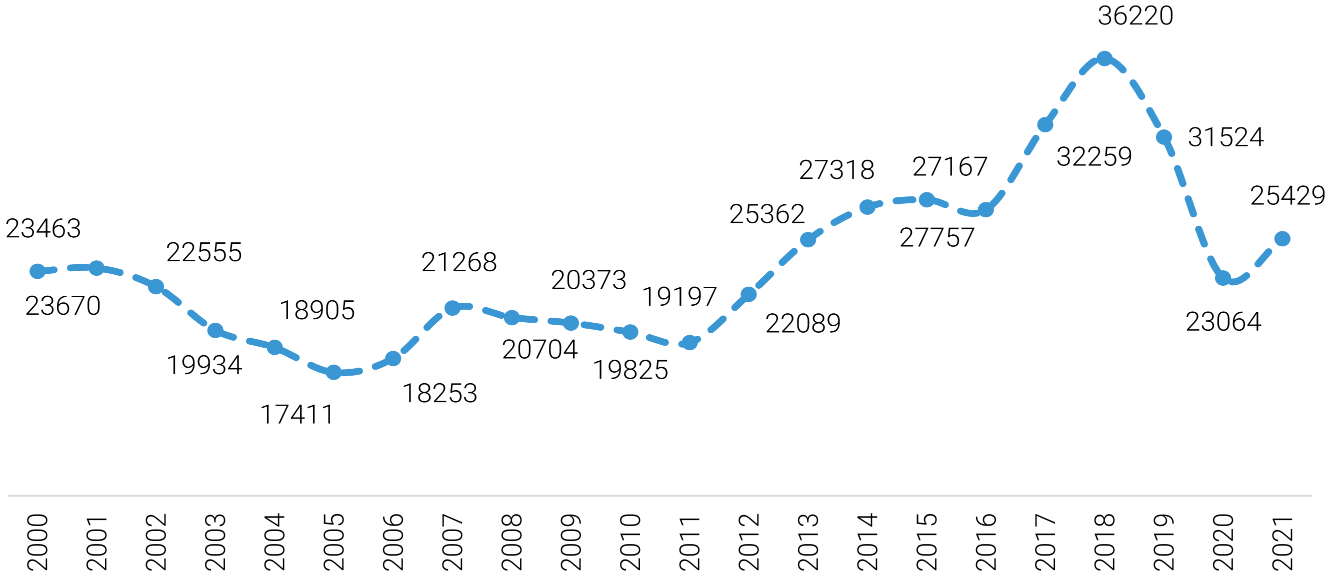

Хүснэгт 1.1.1 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, ангиллаар, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	**22 089**	**25 362**	**27 318**	**27 757**	**27 167**	**32 259**	**36 220**	**31 524**	**23 064**	**25 429**
гэмт хэрэг, ангиллаар										
Хөнгөн	9 637	11 648	13 057	13 487	13 519	20 120	28 095	25 156	19 247	22 091
Хүндэвтэр	10 041	11 514	11 951	12 127	11 767	5 146	-	-	-	-
Хүнд	1 914	1 766	1 781	1 628	1 393	6 747	8 125	6 368	3 817	3 338
Онц хүнд	497	434	529	515	488	246	-	-	-	-

Тайлбар: Монгол Улсын Эрүүгийн хууль 2017 онд шинэчлэгдэн батлагдсанаар, гэмт хэргийн ангилалд өөрчлөлт орсон болно.

Бүртгэгдсэн хөнгөн хэрэг 22.1 мянга болж, өмнөх оноос 2.8 (14.8%) мянгаар өсөж, харин хүнд хэрэг 3.3 мянга болж, 479 (12.5%)-өөр буурсан байна (Хүснэгт 1.1.1).

2021 онд бүртгэгдсэн нийт гэмт хэргийн 12.2 хувь нь Төвийн бүсэд, 11.4 хувь нь Хангайн бүсэд, 5.7 хувь нь Баруун бүсэд, 5.6 хувь нь Зүүн бүсэд, 65.0 хувь нь нийслэлд бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос төвийн бүс 0.7 хувиар, хангайн бүс 0.4 хувиар, зүүн бүс 0.5 хувиар буурч, харин Улаанбаатар хотод 1.6 хувиар өссөн байна.

Зураг 1.1.2 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, бүсээр, дүүргээр, хувиар, 2021 он

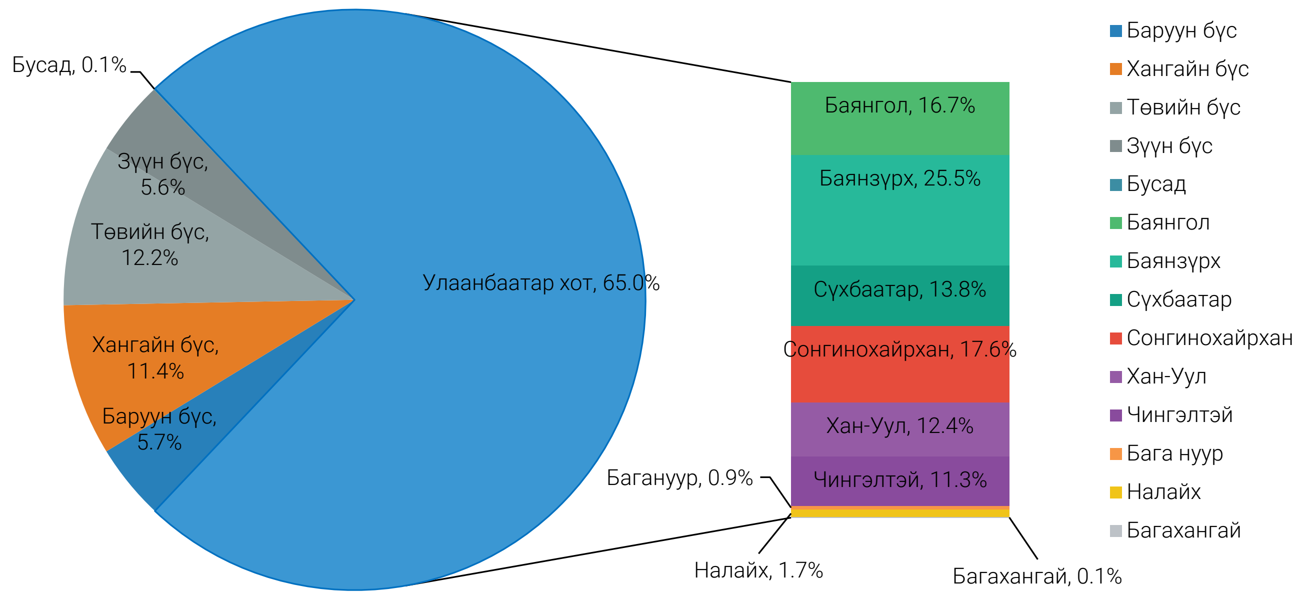

Зураг 1.1.3 16, түүнээс дээш насны 10 000 хүнд ногдох гэмт хэрэг, 2021 он

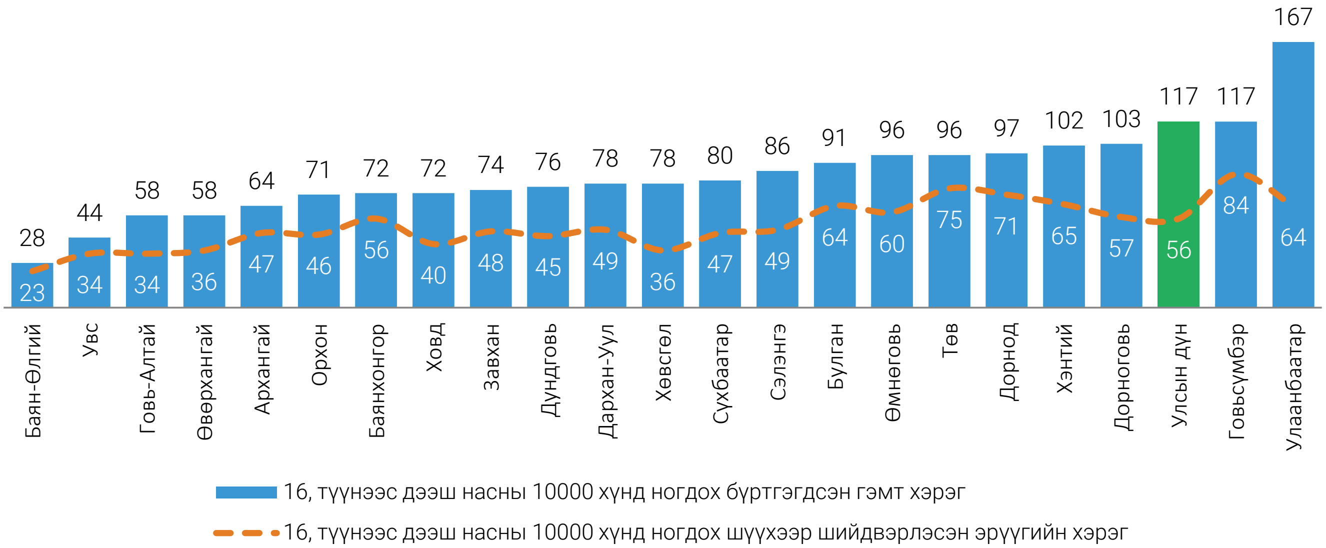

16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 2021 онд улсын хэмжээнд 117 болж, өмнөх оноос 9 (8.3%)-өөр өссөн байна. 16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Дорноговь аймаг 35 (51.8%), Говь-Алтай аймаг 19 (48.7%), Завхан аймаг 19 (34.5%), Хөвсгөл аймаг 19 (31.6%), Улаанбаатар хот 18 (11.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Улсын дунджаар 2021 онд 16, түүнээс дээш насны 10000 хүн тутамд 117 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн бол шүүхээр 56 эрүүгийн хэрэг шийдвэрлэсэн байна. Улаанбаатар хотод 16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 167 болж, улсын дунджаас 50 (42.7%)-аар их байна (Зураг 1.1.3).

Бүртгэгдсэн 25.4 мянган гэмт хэргийн 13.6 (53.6%) мянга нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, 7.6 (30.0%) мянга нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 915 (3.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, 540 (2.1%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг байна (Хүснэгт 1.1.2).

Хүснэгт 1.1.2 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, хэргийн төрлөөр, 2012-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**22 089**	**25 362**	**27 318**	**27 757**	**27 167**	**32 259**	**36 220**	**31 524**	**23 064**	**25 429**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	609	592	565	404	443	721	714	636	382	448
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6 546	7 564	8 132	8 064	8 248	8 812	9 134	8 265	7 405	7 637
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	46	55	49	57	44	71	115	115	189	210
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	405	425	397	383	384	573	621	610	505	540
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	126	124	144	141	116	29	6	3	5	2
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	9 023	11 118	12 551	13 445	13 336	18 176	22 468	18 341	12 061	13 632
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	138	54	45	10	36	34	99	29	1	2
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	185	234	426	520	227	287	242	247	123	158
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	2 044	2 212	2 053	1 971	1 895	1 069	314	333	291	756
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	410	337	287	228	165	330	366	489	622	601
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	1 999	2 148	2 143	2 010	1 783	1 525	1 231	1 276	985	915
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	332	278	249	269	268	262	237	341	211	232
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	100	104	118	106	91	125	196	172	80	52
Авлигын гэмт хэрэг	110	106	135	128	111	150	362	523	8	15
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	16	10	11	12	10	5	15	12	6	11
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	1	13	9	10	44	42	57	146	151
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	31	33	39	22	28
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	15	21	31	17	31
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	3	5	5	8
Хүн төрөлхтний аюулгүй байдал, энх тайвны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Зураг 1.1.4 Бүртгэгдсэн хэрэг, 2020-2021 оны сараар

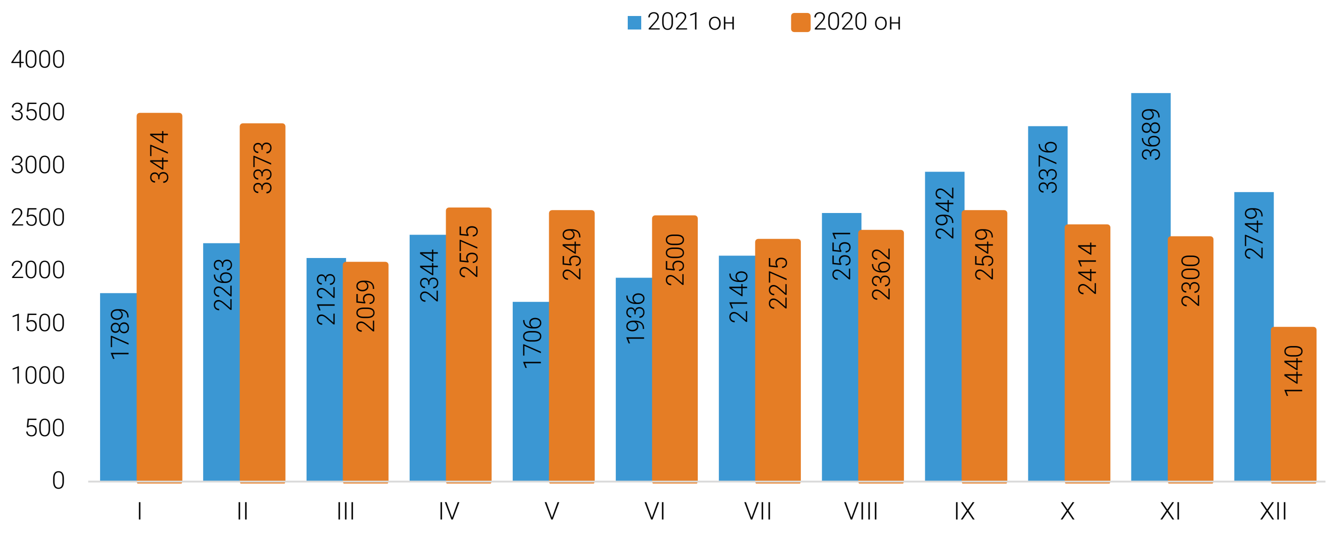

Бүртгэгдсэн хэрэг өмнөх оноос 2365 (10.3%)-аар өсөхөд, 11 дүгээр сард өмнөх оны мөн үеэс 60.4%, 10 дугаар сард 39.9%, 12 дугаар сард 90.9%-иар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.1.4).

Хүснэгт 1.1.3 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	25 429	3 833	3 879	3 881	3 814	3 771	3 137	3 114	7 361	7 691	3 759	6 618
2020	23 064	3 470	3 519	3 383	3 291	3 408	2 997	2 996	5 838	6 621	3 410	7 195
дүнд эдлэх хувь												
2021	100.0	15.1	15.3	15.3	15.0	14.8	12.3	12.2	29.0	30.2	14.8	26.0
2020	100.0	15.0	15.3	14.7	14.3	14.8	13.0	13.0	25.3	28.7	14.8	31.2

2021 онд бүртгэгдсэн 25.4 мянган хэргийн 3833 (15.1%) нь даваа гарагт, 3879 (15.3%) нь мягмар гарагт, 3881 (15.3%) нь лхагва гарагт, 3814 (15.0%) нь пүрэв гарагт, 3771 (14.8%) нь баасан гарагт, 3137 (12.3%) нь бямба гарагт, 3114 (12.2%) нь ням гарагт үйлдэгджээ. Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг өмнөх оноос 2365 (10.3%)-аар өсөхөд пүрэв гарагт үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 523 (15.9%)-аар, лхагва гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 498 (14.7%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Бүртгэгдсэн 25429 хэргийн 7691 (30.2%) нь 14-19 хүртэлх цагт, 7361 (29.0%) нь 06-14 хүртэлх цагт, 6618 (26.0%) нь 22-06 хүртэлх цагт, 3759 (14.8%) нь 19-22 хүртэлх цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.1.3).

Хүснэгт 1.1.4 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	25 429	9 940	4 757	2 021	1 858	230	160	6 463
2020	23 064	7 817	4 464	2 145	2 115	289	149	6 085
дүнд эзлэх хувь								
2021	100.0	39.1	18.7	7.9	7.3	0.9	0.6	25.4
2020	100.0	33.9	19.4	9.3	9.2	1.3	0.6	26.4

Бүртгэгдсэн 25429 гэмт хэргийн 9940 (39.1%) нь гэр, орон сууцанд, 4757 (18.7%) нь гудамж, талбайд, 2021 (7.9%) нь олон нийтийн газар, 1858 (7.3%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 230 (0.9%) нь төрийн байгууллагад, 160 (0.6%) нь төрийн бус байгууллагад, 6463 (25.4%) нь бусад газарт үйлдэгдэж, өмнөх оноос 2365 (10.3%)-аар өсөхөд гэр, орон сууцанд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 2123 (27.2%)-аар, гудамж, талбайд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 293 (6.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.1.4).

1.2 БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, гэмт хэргийн төрлөөр

1.2.1 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг

Хүснэгт 1.2.1.1 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	**609**	**592**	**565**	**404**	**443**	**721**	**714**	**636**	**382**	**448**
Хүнийг санаатай алах	231	204	211	204	174	189	192	197	192	194
Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	14	21	27	32	24	45	53	59	59	72
Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	324	323	288	144	206	470	459	377	160	177
Амиа хорлосон	46	48	43	24	26	36	45	50	21	8
Золгүй явдлаар нас барсан	278	275	245	120	180	434	414	327	139	169
Бусад	40	44	39	24	39	17	10	3	9	5

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 448 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 66 (17.3%)-гаар өсжээ. Бүртгэгдсэн нийт хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 66-гаар өсөхөд Улаанбаатар хотод 64-өөр өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд золгүй явдлаар нас барсан хэрэг 30 (21.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.1.1).

Амиа хорлосон хэрэг 2021 онд 8 болж, өмнөх оноос 13 (61.9%)-аар буурч, харин золгүй явдлаар нас барах хэрэг 169 болж, 30 (21.6%)-аар өссөн байна. (Зураг 1.2.1.1).

Зураг 1.2.1.1 Амиа хорлосон болон Золгүй явдлаар нас барсан хэрэг, 2012-2021 он

Улаанбаатар хотод 2021 онд бүртгэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 272 болж, өмнөх оноос 64 (30.8%)-өөр өсөхөд Баянзүрх дүүрэг 41-ээр, Сүхбаатар дүүрэг 9-өөр, Чингэлтэй дүүрэг 7-гоор, Хан-Уул дүүрэг 6-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.1.2).

Хүснэгт 1.2.1.2 Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, дүүргээр, 2020 -2021 он

Үзүүлэлт	Хүний амьд явах эрхийн эсрэг		Хүнийг санаатай алах		Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх		Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Улаанбаатар хот	**208**	**272**	**95**	**109**	**96**	**133**	**28**	**28**
Баянзүрх	54	95	27	27	27	61	8	6
Сонгинохайрхан	47	49	27	25	19	20	3	4
Баянгол	30	29	13	9	15	18	2	2
Хан-Уул	30	36	10	12	14	13	8	11
Сүхбаатар	16	25	5	11	5	11	3	2
Чингэлтэй	17	24	7	16	9	7	2	1
Багануур	4	-	2	-	1	-	1	-
Налайх	9	14	4	9	5	3	1	2
Багахангай	1	-	-	-	1	-	-	-

2021 онд бүртгэгдсэн нийт 194 хүнийг санаатай алах гэмт хэргийн 109 (56.2%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 14 (14.7%)-өөр өссөн байна. Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн санаатай алах гэмт хэрэг өмнөх оноос 14-өөр өсөхөд Чингэлтэй дүүрэгт 9-өөр, Сүхбаатар дүүрэгт 6-гаар өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна (Хүснэгт 1.2.1.2).

Зураг 1.2.1.2 Хүнийг санаатай алах гэмт хэрэг, 1995-2021 он

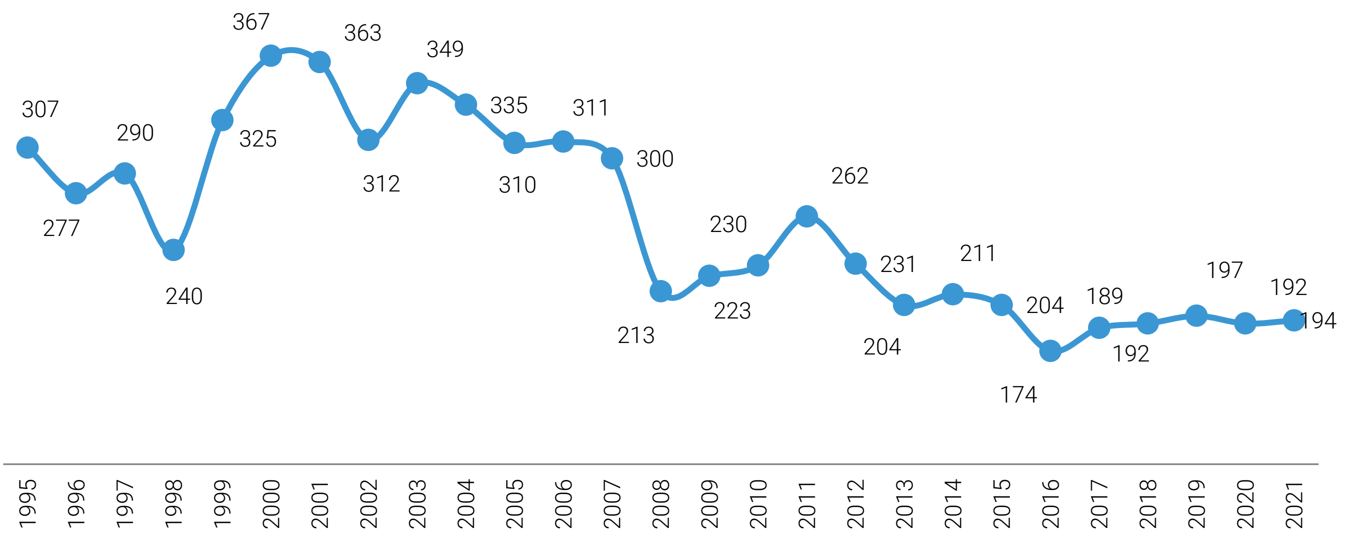

Хүснэгт 1.2.1.3 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	448	55	55	67	63	75	64	69	127	108	66	147
2020	382	51	53	54	57	66	55	46	108	99	63	112
					дунд эдлэх хувь							
2021	100.0	12.3	12.3	15.0	14.1	16.7	14.3	15.4	28.4	24.1	14.7	32.8
2020	100.0	13.4	13.9	14.1	14.9	17.3	14.4	12.0	28.3	25.9	16.5	29.3

2021 онд бүртгэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг 448 хэргийн 55 (12.3%) нь даваа гарагт, 55 (12.3%) нь мягмар гарагт, 67 (15.0%) нь лхагва гарагт, 63 (14.1%) нь пүрэв гарагт, 75 (16.7%) нь баасан гарагт, 64 (14.3%) нь бямба гарагт, 69 (15.4%) нь ням гарагт үйлдэгджээ.

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 66-гаар өсөхөд ням гарагт үйлдэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 23 (50.0%)-аар, лхагва гарагт үйлдэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг хэрэг 13 (24.1%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Бүртгэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг 448 хэргийн 147 (32.8%) нь 22-06 хүртэлх цагт, 127 (28.4%) нь 06-14 хүртэлх цагт, 66 (14.7%) нь 19-22 хүртэлх цагт, 108 (24.1%) нь 14-19 хүртэлх цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.2.1.3).

Хүснэгт 1.2.1.4 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	448	218	75	13	28	8	8	98
2020	382	190	52	8	20	11	5	96
				дунд эзлэх хувь				
2021	100.0	48.7	16.7	2.9	6.2	1.8	1.8	21.9
2020	100.0	49.7	13.6	2.1	5.2	2.9	1.3	25.1

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг 448 гэмт хэргийн 218 (48.7%) нь гэр, орон сууцанд, 75 (16.7%) нь гудамж, талбайд, 13 (2.9%) нь олон нийтийн газар, 28 (6.2%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 8 (1.8%) нь төрийн байгууллагад, 8 (1.8%) нь төрийн бус байгууллагад, 98 (21.9%) нь бусад газар үйлдэгдэж, өмнөх оноос 66-гаар өсөхөд гэр, орон сууцанд үйлдэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 28 (14.7%)-аар, гудамж, талбайд үйлдэгдсэн хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 23 (44.2%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.1.4).

1.2.2 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Хүснэгт 1.2.2.1 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	7 хүртэлх	8-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	458	100	22	16	65	129	105	79	42
2020	400	85	19	19	59	84	107	83	29
				дунд эзлэх хувь					
2021	100. 0	21.8	4.8	3.5	14.2	28.2	22.9	17.2	9.2
2020	100. 0	21.3	4.8	4.8	14.8	21.0	26.8	20.8	7.3

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 458 болж өмнөх оноос 58 (14.5%)-аар өсөхөд 30-39 насныхан 45 (53.6%)-аар, 60 түүнээс дээш насныхан 13 (44.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 458 хүний 100 (21.8%) нь эмэгтэй хүн, 38 (8.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна (Хүснэгт 1.2.2.1).

Зураг 1.2.2.1 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

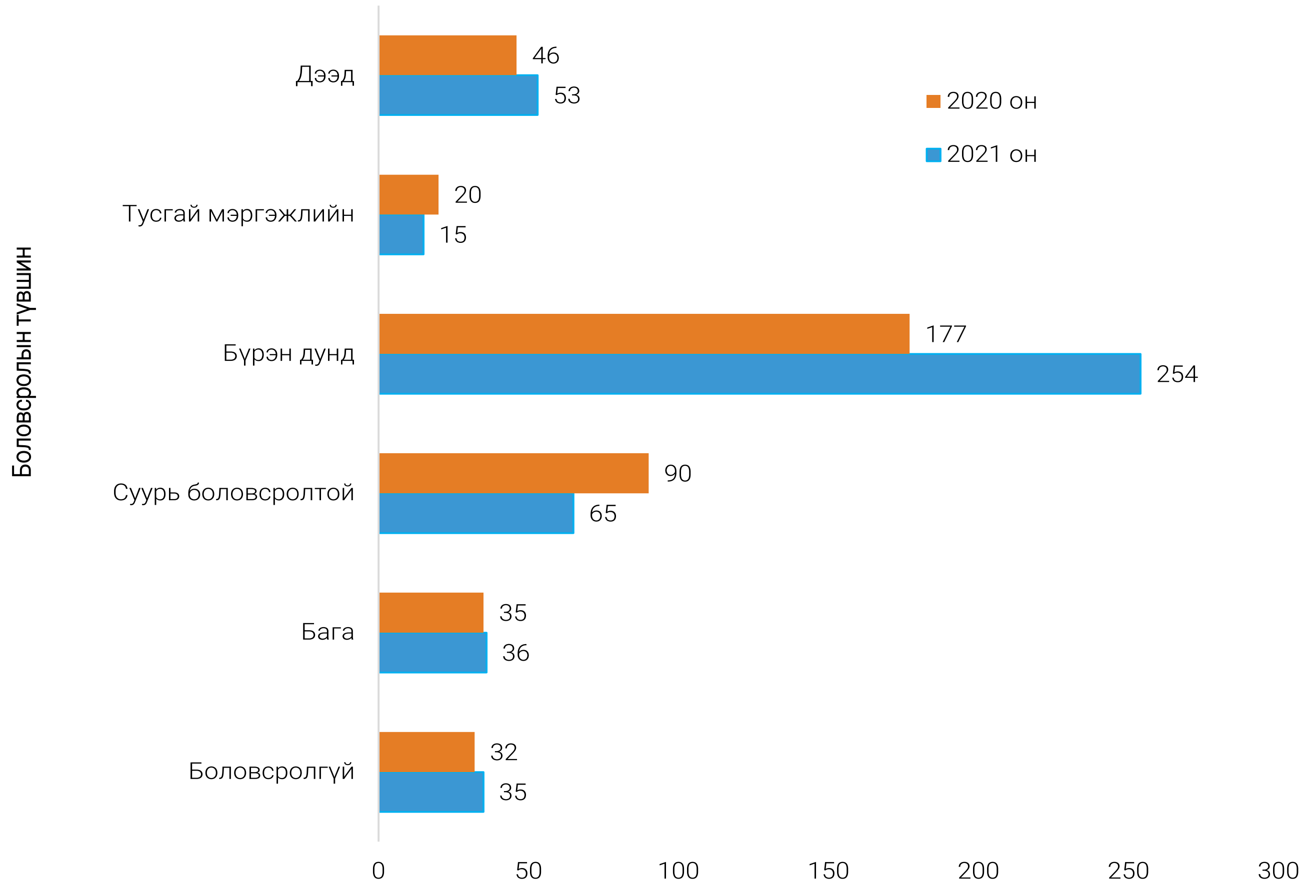

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч болсон 100 хүн тутмын 8 нь 18 хүртэлх насны хүүхдүүд, 22 нь эмэгтэй хүн байна.

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 458 хүний 254 (55.5%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 53 (11.6%) нь дээд боловсролтой, 65 (14.2%) нь суурь боловсролтой, 36 (7.9%) нь бага боловсролтой, 15 (3.3%) нь тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 35 (7.6%) нь боловсролгүй байна. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 58-аар өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 77 (43.5%)-гоор, дээд боловсролтой 7 (15.2%)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.2.1).

Зураг 1.2.2.2 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, гэмт хэргийн төрлөөр, хувиар, 2020-2021 он

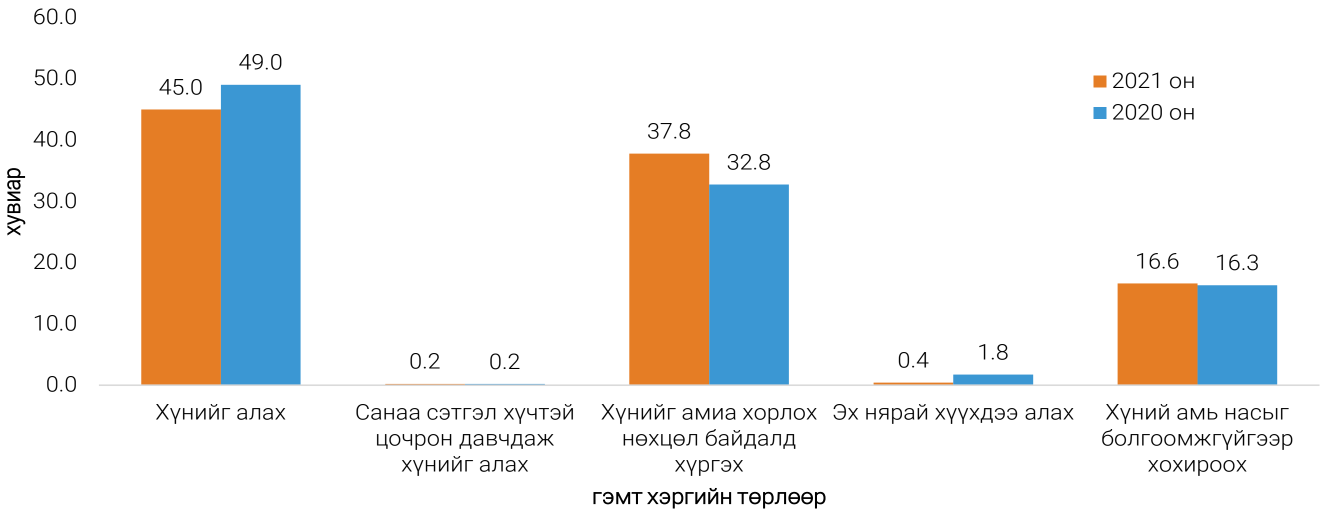

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн 458 хохирогчийн 206 (45.0%) нь хүнийг алах гэмт хэргийн хохирогч, 1 (0.2%) нь санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж, хүнийг алах гэмт хэргийн хохирогч, 173 (37.8%) нь хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх гэмт хэргийн хохирогч, 2 (0.4%) нь эх нь нярай хүүхдээ алах хэргийн хохирогч, 76 (16.6%) нь хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох гэмт хэргийн хохирогч байна. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 58-аар өсөхөд хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх гэмт хэргийн хохирогч 42 (32.1%)-оор, хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох гэмт хэргийн хохирогч 11 (16.9%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.2.2).

Хүснэгт 1.2.2.2 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	2021		2020	
	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт
	сая төгрөг			
Улсын дүн	**1 737.7**	**1 398.1**	**1 364.4**	**1 086.7**
Хүнийг алах	1 042.8	919.8	793.3	687.4
Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	110.6	46.5	30.3	28.3
Эх нярай хүүхдээ алах	12.0	12.0	5.0	5.0
Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	572.3	419.8	535.8	366.0

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 1.7 тэрбум төгрөг, хохирлын нөхөн төлүүлэлт 1.4 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос учирсан хохирол 373.3 (27.4%) сая төгрөгөөр, нөхөн төлүүлсэн хохирол 311.4 (28.7%) сая төгрөгөөр өссөн байна.
Учирсан хохирол өмнөх оноос өсөхөд хүнийг алах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 249.5 (31.5%) сая төгрөгөөр, хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх хэргийн улмаас учирсан хохирол 80.0 (3.7 дахин) сая төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас 2021 онд учирсан 1.7 тэрбум төгрөгийн хохирлын 1.4 (80.5%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ (Хүснэгт 1.2.2.2).

1.2.3 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч

Зураг 1.2.3.1 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, насны бүлгээр, 2020-2021 он

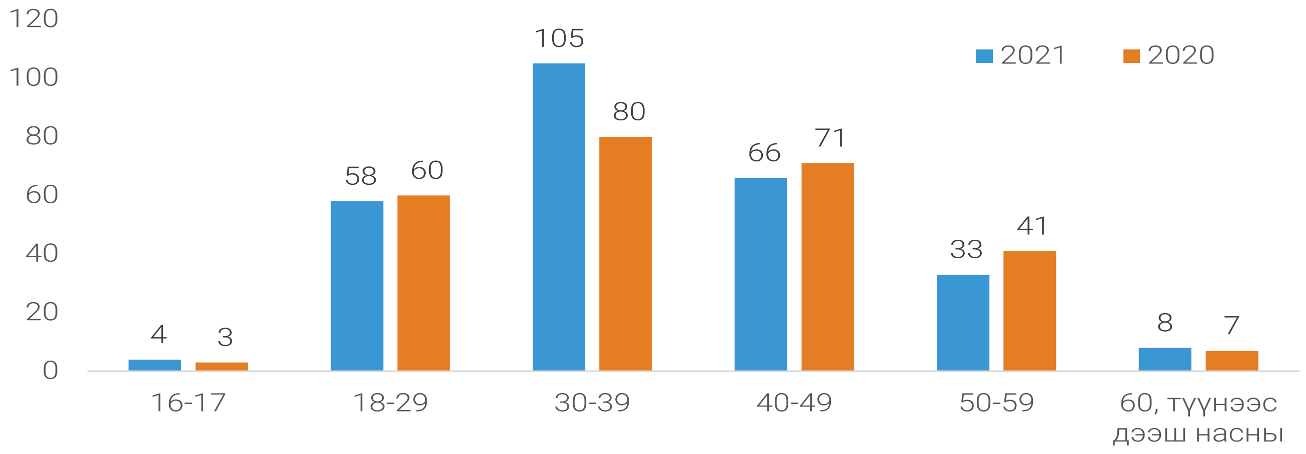

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 274 болж, өмнөх оноос 12-оор өсөхөд 30-39 насныхан 25-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Нийт гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 4 (1.5%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 39 (14.2%) нь эмэгтэйчүүд байна. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон нийт яллагдагчийн 4 (1.5%) нь 16-17 насных, 58 (21.2%) нь 18-29 насных, 105 (38.3%) нь 30-39 насных, 66 (24.1%) нь 40-49 насных, 41 (14.9%) нь 50, түүнээс дээш насных байна (Зураг 1.2.3.1).

Зураг 1.2.3.2 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

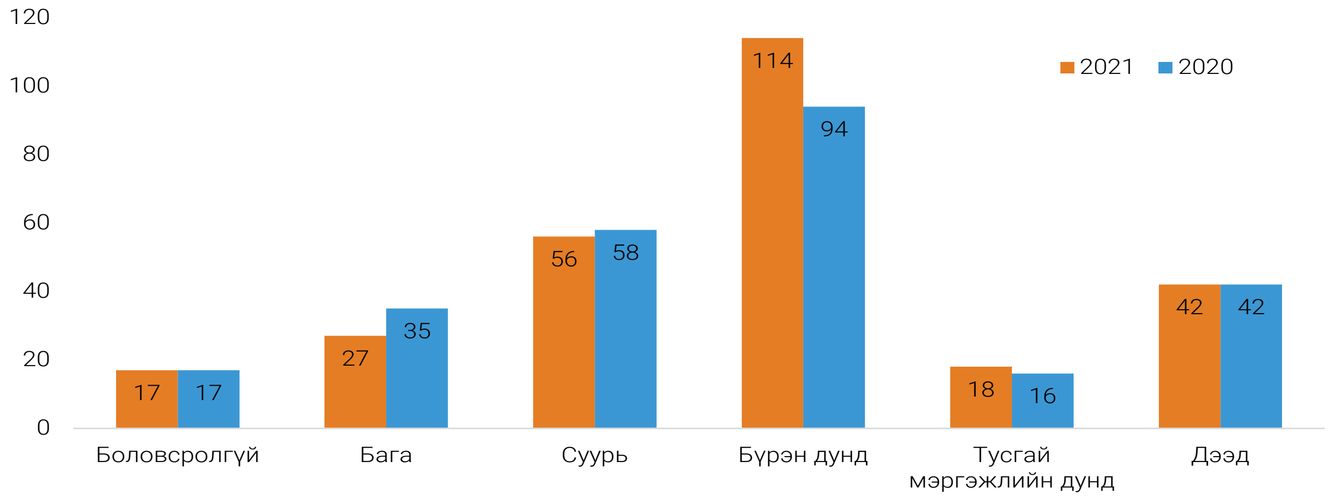

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 114 болж, өмнөх оноос 20 (21.3%)-оор, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой яллагдагч 18 болж, 2 (12.5%)-оор өсөж, харин бага боловсролтой яллагдагч 27 болж, 8 (22.9%)-аар, суурь боловсролтой яллагдагч 56 болж, 2 (3.4%)-оор буурсан байна.

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагчийн тоо өмнөх оноос өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 20-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 274 яллагдагчийн 165 (60.2%) нь согтуугаар хэрэг үйлджээ. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 274 яллагдагчийн 139 (50.7%) нь эрхэлсэн ажилгүй иргэн байна (Зураг 1.2.3.2).

Зураг 1.2.3.3 Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

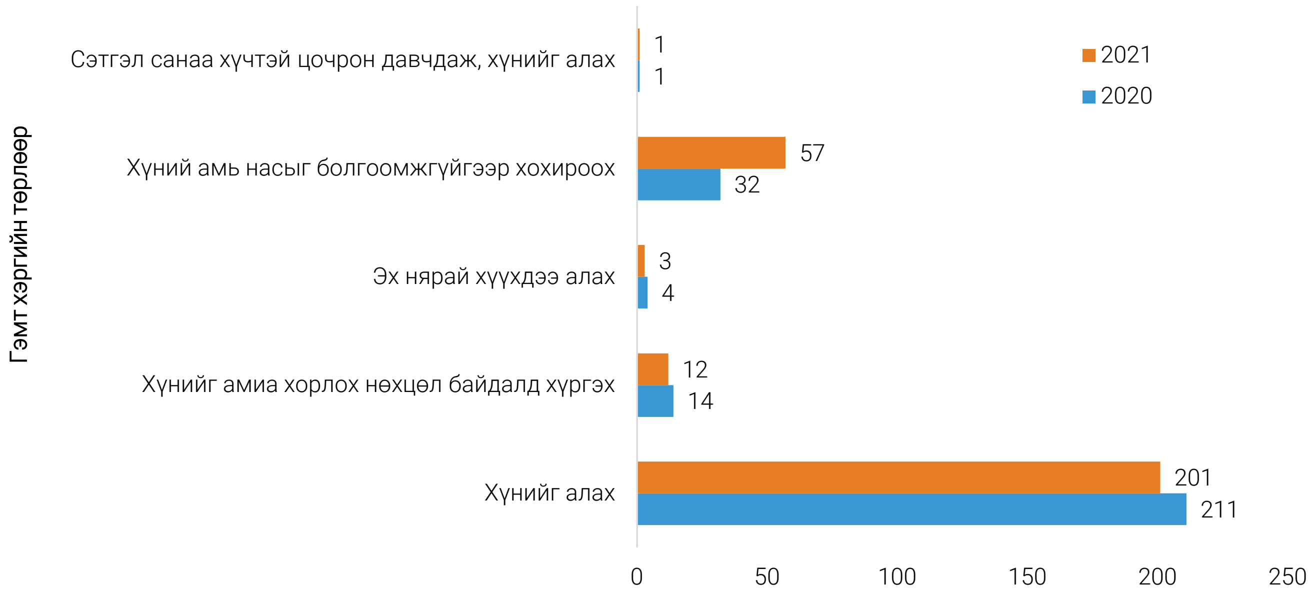

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг 274 гэмт хэрэг үйлдэгчийн 201 (73.4%) нь хүнийг санаатайгаар алах гэмт хэрэг үйлдэгч, 1 (0.4%) нь санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж, хүнийг алах гэмт хэрэг үйлдэгч, 3 (1.1%) нь эх нь нярай хүүхдээ алах гэмт хэрэг үйлдэгч, 57 (20.8%) нь хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох гэмт хэрэг үйлдэгч, 12 (4.4%) нь хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх гэмт хэрэг үйлдэгч байна. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 12-оор өсөхөд хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох гэмт хэрэг 25 (78.1%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.3.3).

1.2.2 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг

Улсын хэмжээгээр 2021 онд бүртгэгдсэн 25.4 мянган гэмт хэргийн 7.6 (30.0%) мянга нь хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг байгаа нь өмнөх оноос 232-оор өссөн байна. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Дорноговь 58 (60.4%), Завхан аймаг 46 (66.7%), Баянхонгор аймаг 36 (25.2%), Хэнтий аймаг 35 (20.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.2.1).

Зураг 1.2.2.1 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг ба Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 2012-2021 он

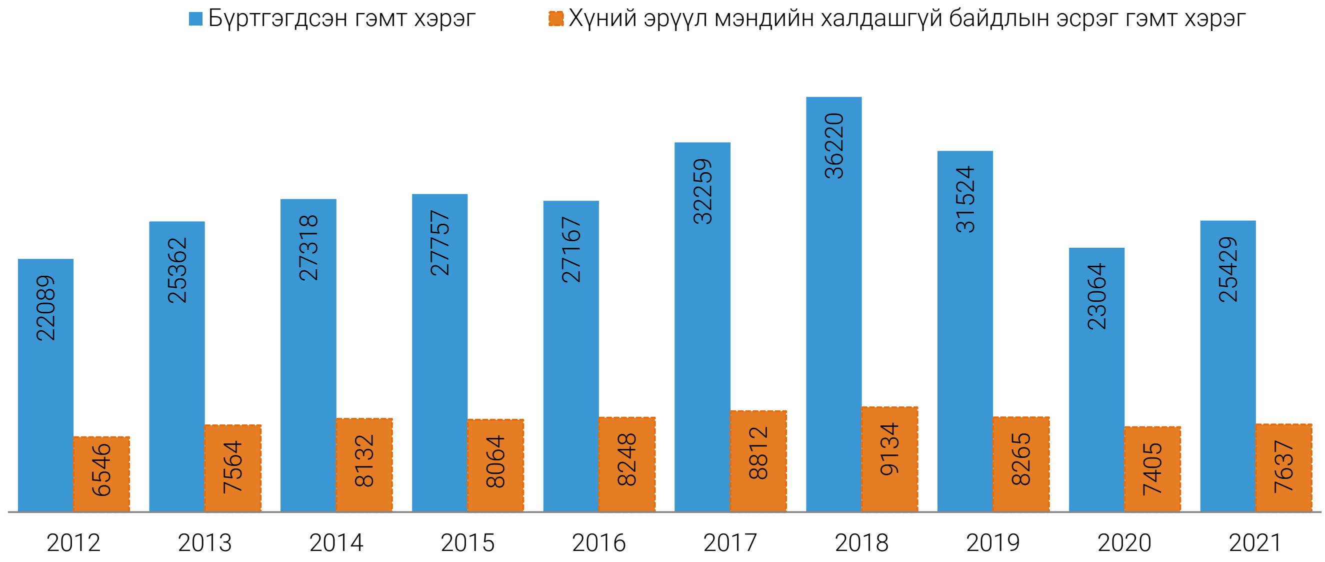

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг 7637 гэмт хэргийн 6453 (84.5%) нь хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг, 607 (7.9%) нь хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг, 370 (4.8%) нь хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг, 118 (1.5%) нь гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг, 40 (0.5%) нь хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэрэг байна (Зураг 1.2.2.2).

Зураг 1.2.2.2 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

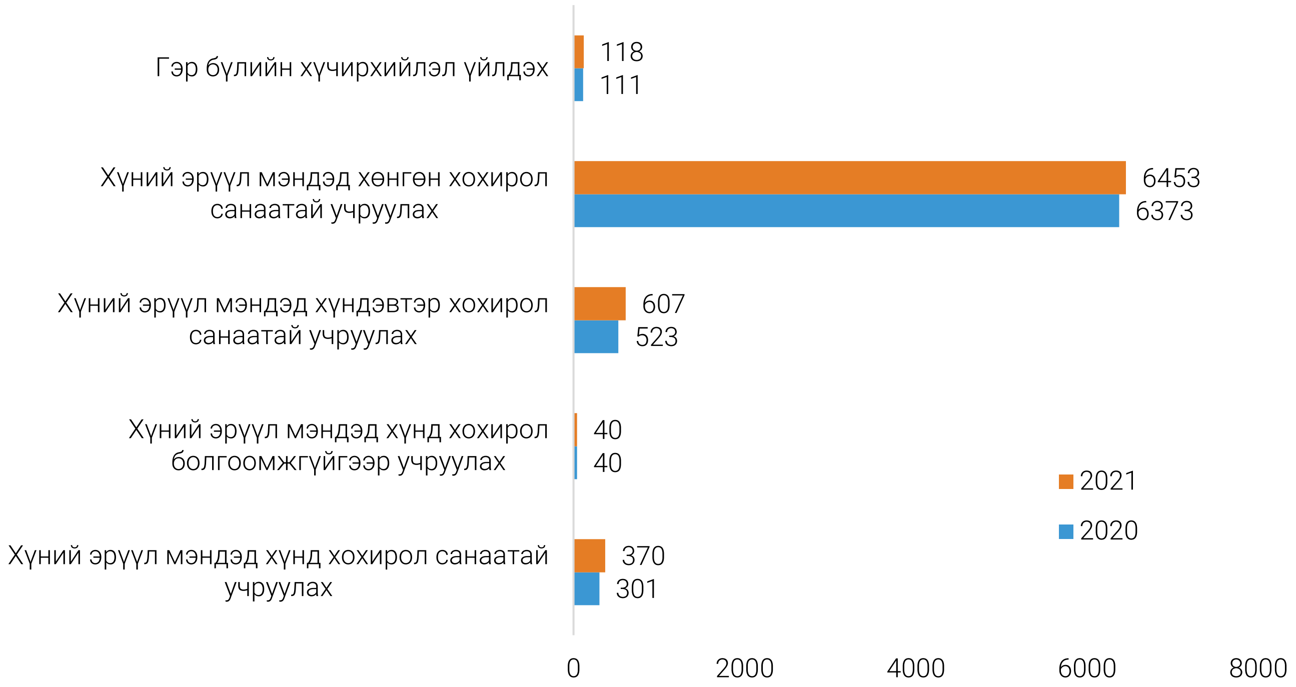

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 232-аар өсөхөд хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 84 (16.1%)-өөр, хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 80 (1.3%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.2.2.).

Хүснэгт 1.2.2.1 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14	14-19	19-22	22-06
2021	7 637	1 067	1 084	1 079	1 079	1 170	1 056	1 102	1 432	1 825	1 554	2 826
2020	7 405	1 034	1 072	996	1 017	1 065	1 086	1 135	1 085	1 736	1 551	3 033
						дүнд эдлэх хувь						
2021	100.0	14.0	14.2	14.1	14.1	15.3	13.8	14.4	18.8	23.9	20.3	37.0
2020	100.0	14.0	14.5	13.5	13.7	14.4	14.7	15.3	14.7	23.4	20.9	41.0

2021 онд бүртгэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг 7637 хэргийн 1067 (14.0%) нь даваа гарагт, 1084 (14.2%) нь мягмар гарагт, 1079 (14.1%) нь лхагва гарагт, 1079 (14.1%) нь пүрэв гарагт, 1170 (15.3%) нь баасан гарагт, 1056 (13.8%) нь бямба гарагт, 1102 (14.4%) нь ням гарагт үйлдэгджээ. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 232-оор өсөхөд баасан гарагт үйлдэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 105 (9.9%)-аар, лхагва гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 83 (8.3%)-аар, пүрэв гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 62 (6.1%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Бүртгэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг 7637 хэргийн 2826 (37.0%) нь 22-06 цагт, 1825 (23.9%) нь 14-19 цагт, 1554 (20.3%) нь 19-22 цагт, 1432 (18.8%) нь 06-14 цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.2.2.1).

Хүснэгт 1.2.2.2 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	7 637	3 878	2 022	519	264	45	26	883
2020	7 405	3 264	2 034	852	266	41	24	924
				дүнд эзлэх хувь				
2021	100.0	50.8	26.5	6.8	3.5	0.6	0.3	11.6
2020	100.0	44.1	27.5	11.5	3.6	0.5	0.3	12.5

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг 7637 гэмт хэргийн 3878 (50.8%) нь гэр, орон сууцанд, 2022 (26.5%) нь гудамж, талбайд, 519 (6.8%) нь олон нийтийн газар, 264 (3.5%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 45 (0.6%) нь төрийн байгууллагад, 26 (0.3%) нь төрийн бус байгууллагад, 883 (11.6%) нь бусад газарт үйлдэгдэж, өмнөх оноос 232-оор өсөхөд гэр орон сууцанд үйлдэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 614 (18.8%)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.2.2).

Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг 7637 гэмт хэргийн 118 (1.5%) нь гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг байгаа нь өмнөх оноос 7-гоор өссөн байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Дорноговь аймагт 6-гаар, Төв аймагт 5-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн 1531 хэргийн 118

(7.7%) нь Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 11.7 дугаар зүйл (Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг)–ээр зүйлчлэгдсэн байна (Зураг 1.2.2.3).

Зураг 1.2.2.3 Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн хэрэг ба Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх хэрэг, 2016-2021 он

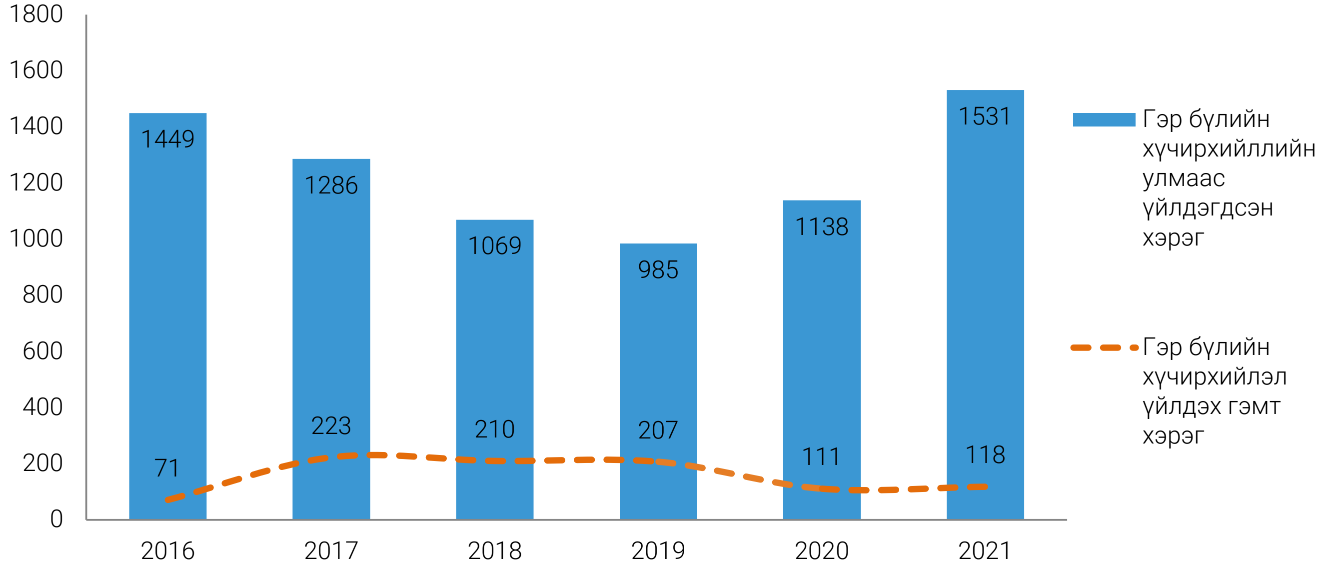

<u>Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн 100 хэрэг тутмын 8 хэрэгт эрүүгийн хэрэг (Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 11.7 дугаар зүйл (Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг) үүсгэсэн байна.</u>

Улсын хэмжээнд 2021 онд бүртгэгдсэн 118 гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн 49 (41.5%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 16 (17.1%)-аар буурсан байна. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас 2021 онд 1489 хүн хохирсон нь өмнөх оноос 407 (37.6%)-гоор өссөн байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 14 хүн амь насаа алдсан нь өмнөх оноос 4 (22.2%)-өөр буурсан байна.

Хүснэгт 1.2.2.3 Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	1531	229	225	231	217	233	196	200	328	339	312	552
2020	1 138	170	179	146	167	163	127	186	191	283	244	420
дүнд харьцуулсан хувь												
2021	100.0	13.6	14.8	13.4	14.9	15.3	12.8	15.2	21.4	22.1	20.4	36.1
2020	100.0	15.0	15.7	12.8	14.7	14.3	11.2	16.3	16.8	24.9	21.4	36.9

Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас 2021 онд үйлдэгдсэн 1531 хэргийн 229 (13.6%) нь даваа гарагт, 225 (14.8%) нь мягмар гарагт, 231 (13.4%) нь лхагва гарагт, 217 (14.9%) нь пүрэв гарагт, 233 (15.3%) нь баасан гарагт, 196 (12.8%) нь бямба гарагт, 200 (15.2%) нь ням гарагт үйлдэгджээ.

Бүртгэгдсэн гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх 118 хэргийн 27 (22.9%) нь 22-06 хүртэлх цагт, 22 (18.6%) нь 19-22 хүртэлх цагт, 38 (32.2%) нь 14-19 хүртэлх цагт, 31 (26.3%) нь 06-14 хүртэлх цагт үйлдэгдсэн байна (Зураг 1.2.2.4).

Зураг 1.2.2.4 Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн цагаар, 2020-2021 он

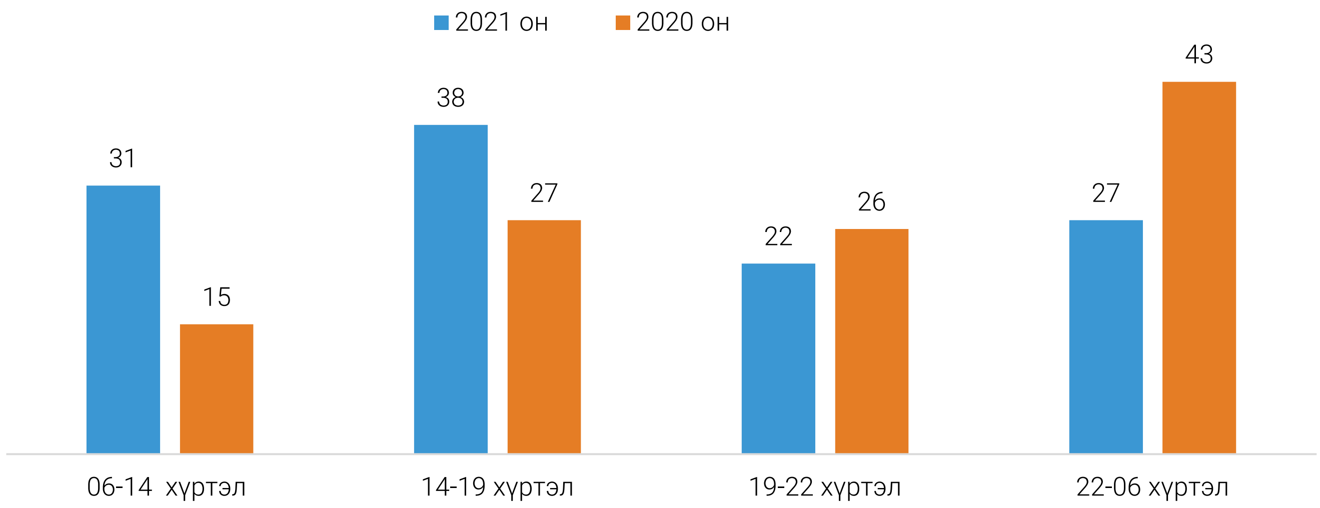

Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх 118 гэмт хэргийн 105 (89.0%) нь гэр, орон сууцанд, 3 (2.5%) нь гудамж, талбайд, 1 (0.8%) нь олон нийтийн газар, 1 (0.8%) нь төрийн байгууллагад, 2 (1.7%) нь төрийн бус байгууллагад, 6 (5.1%) нь бусад газар үйлдэгдсэн хэрэг байна (Хүснэгт 1.2.2.4). 2021 онд үйлдэгдсэн 118 хэргийн 60 (50.8%) хэргийг согтуугаар үйлдсэн нь өмнөх оноос 3 (3.3%)-аар буурсан байна.

Хүснэгт 1.2.2.4 Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	118	105	3	1	1	2	6
2020	111	104	1	-	1	-	5
			дүнд эзлэх хувь				
2021	100.0	89.0	2.5	0.8	0.8	1.7	5.1
2020	100.0	93.7	0.9	-	0.9	-	4.5

Бүртгэгдсэн 118 гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх хэргийг бүгдийг санаатайгаар үйлджээ.

1.2.3 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 8072 болж, өмнөх оноос 274 (3.5%)-өөр өсөхөд 40-49 насныхан 170 (12.1%)-аар, 30-39 насныхан 96 (3.7%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 8072 хүний 2935 (36.4%) нь эмэгтэй хүн, 471 (5.8%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна (Зураг

1.2.3.1).Зураг 1.2.3.1 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, насны

бүлгээр, 2020-2021 он

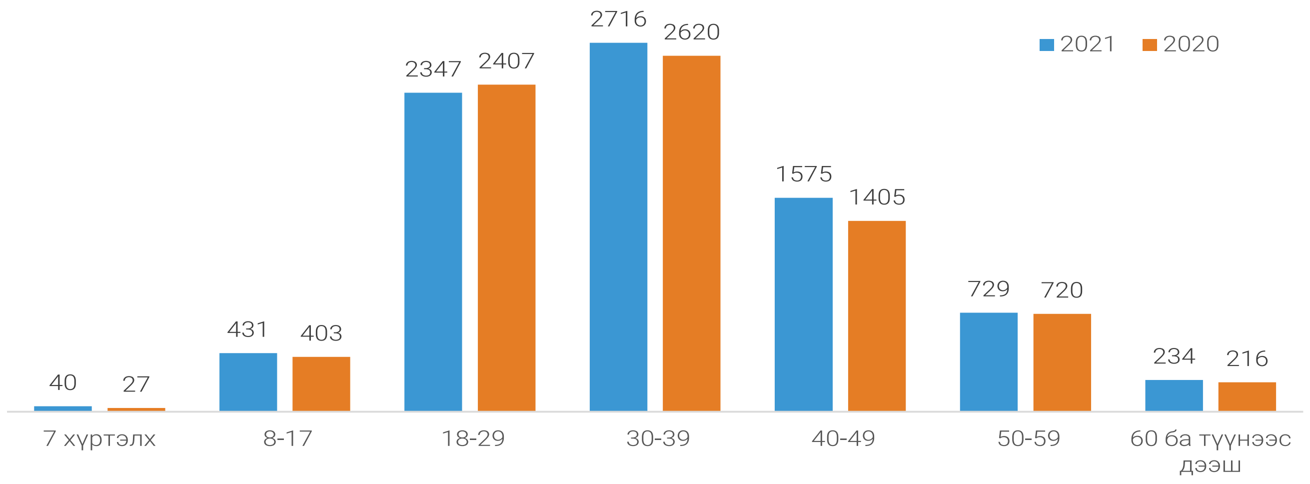

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 8072 хүний 4135 (51.2%) нь бүрэн дунд боловсролтой,1770 (21.9%) нь дээд боловсролтой,1192 (14.8%) нь суурь боловсролтой, 490 (6.1%) нь бага боловсролтой, 273 (3.4%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 212 (2.6%) нь боловсролгүй байна. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 274-өөр өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 192 (4.9%)-оор, суурь боловсролтой 146 (14.0%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.3.2).

Зураг 1.2.3.2 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

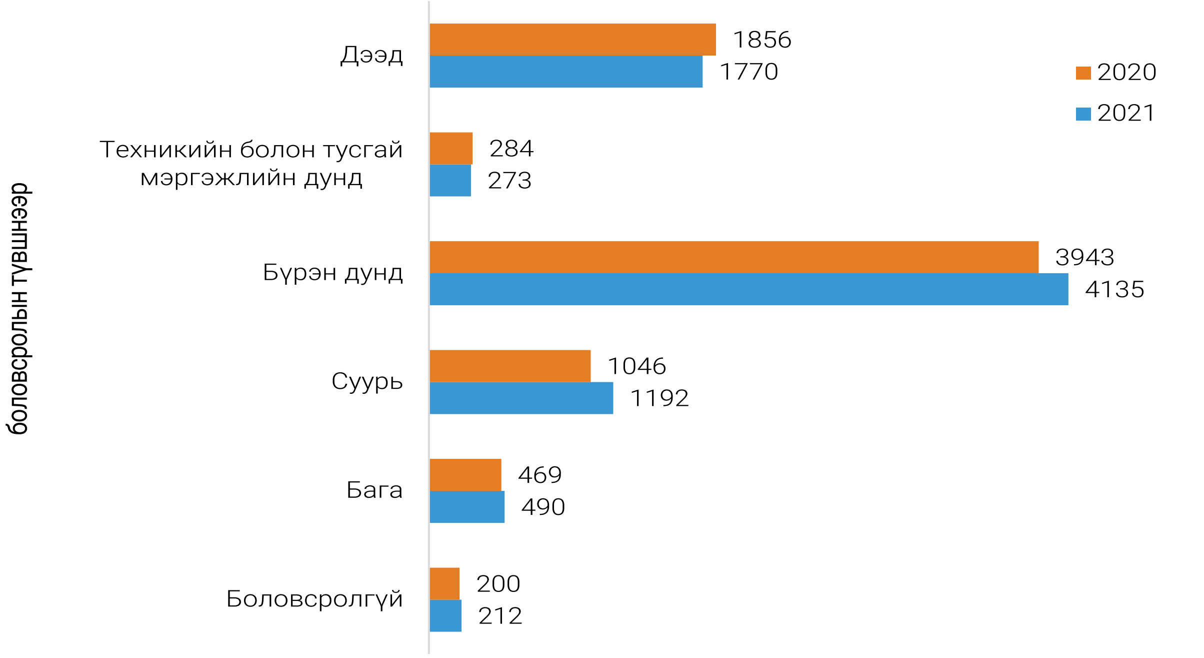

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн 8072 хохирогчийн 397 (4.9%) нь хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн хохирогч, 42 (0.5%) нь хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэргийн хохирогч, 641 (7.9%) нь хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн хохирогч, 6816 (84.4%) нь хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах хэргийн хохирогч, 127 (1.6%) нь гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн хохирогч, 49 (0.6%) нь бусад хэргийн хохирогч байна. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 274-өөр өсөхөд хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн хохирогч 89 (28.9%)-өөр, хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн хохирогч 92 (1.4%)-оор, хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн хохирогч 86 (15.5%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.3.3).

Зураг 1.2.3.3 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, гэмт хэргийн төрлөөр, хувиар, 2020-2021 он

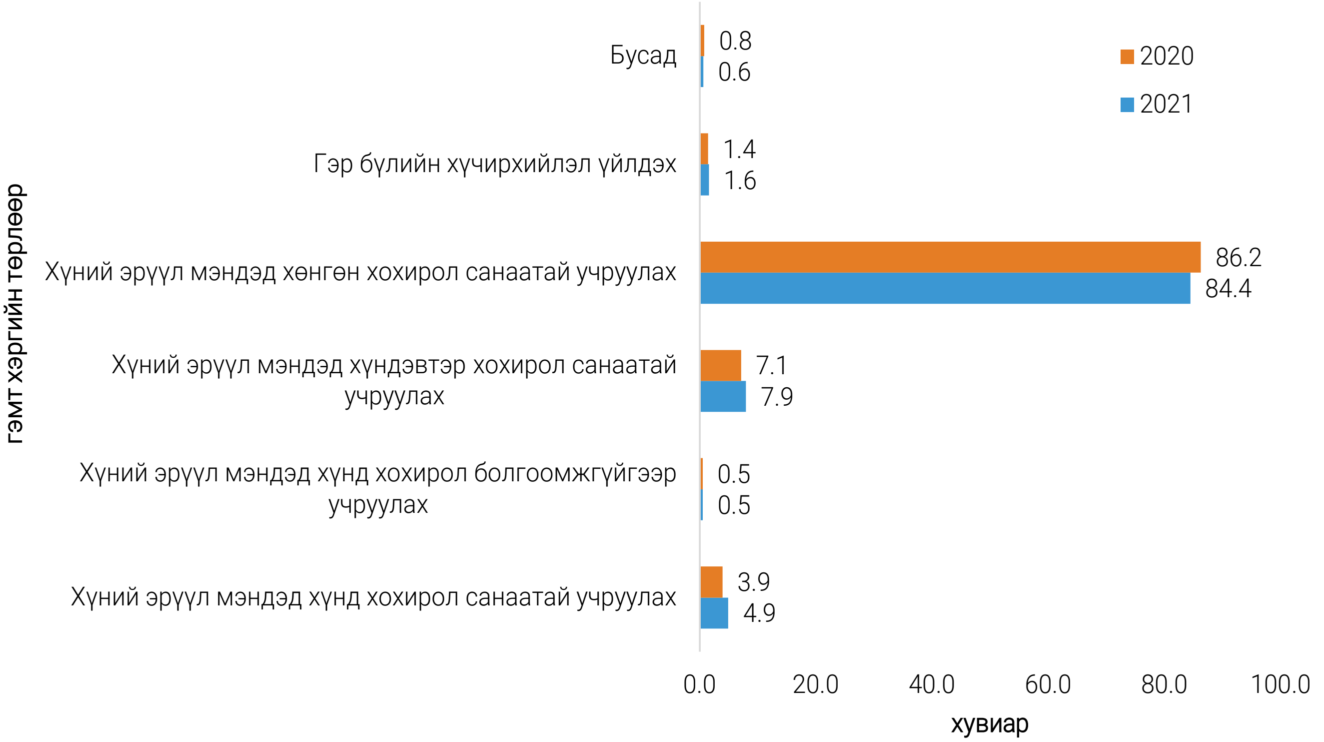

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 9.0 тэрбум төгрөг болж, нийт учирсан хохирлын 7.2 (80.8%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Учирсан хохирол өмнөх оноос 1.2 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 360.5 (38.1%) сая төгрөгөөр, хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 362.8 (6.2%) сая төгрөгөөр, хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 350.7 (6.3%) сая төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.3.1).

Хүснэгт 1.2.3.1 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирол, нөхөн төлүүлэлт, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	2021		2020	
	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт
	сая төгрөг			
Улсын дүн	**8 963.1**	**7 238.9**	**7 795.3**	**6 344.1**
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	1 305.9	983.3	945.4	769.3
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	432.6	370.2	69.9	45.8
Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах	1 038.7	826.1	943.6	824.7
Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах	5 960.1	4 890.8	5 609.4	4 564.6
Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх	76.3	61.7	96.9	86.0
Бусад	149.4	106.8	130.0	53.7

1.2.4 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч

Зураг 1.2.4.1 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, гэмт хэргийн төрлөөр, хувиар, 2020-2021 он

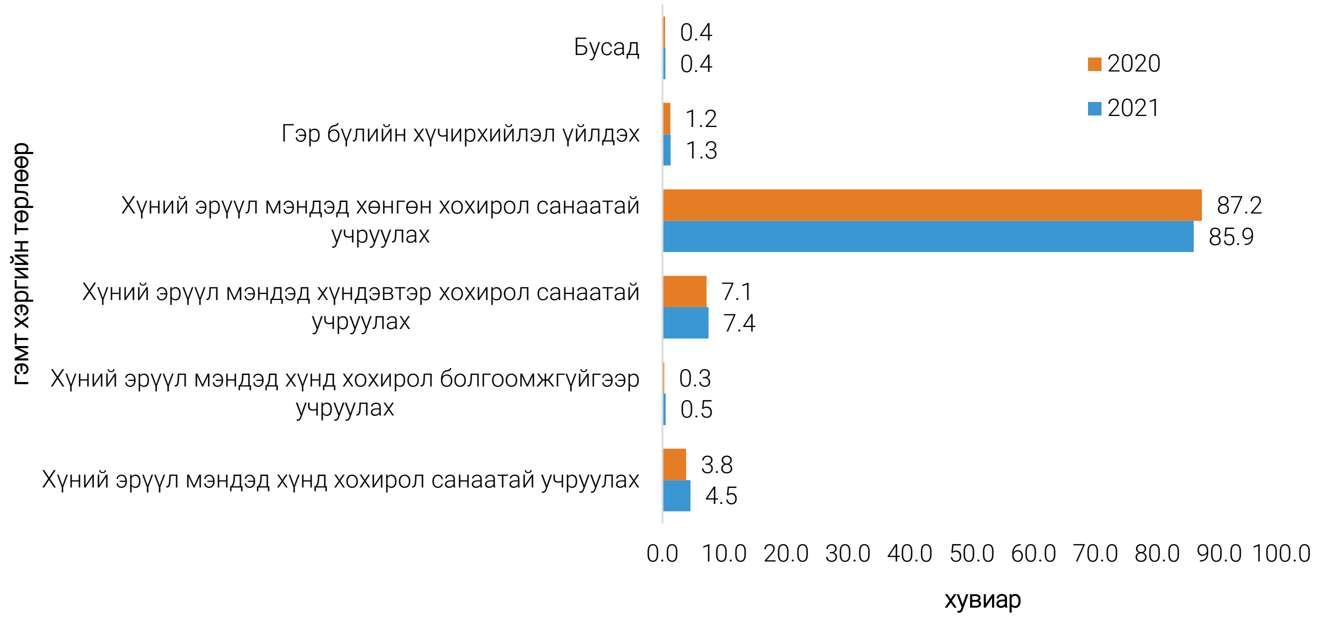

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг 6999 гэмт хэрэг үйлдэгчийн 315 (4.5%) нь хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг үйлдэгч, 34 (0.5%) нь хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэрэг үйлдэгч, 519 (7.4%) нь хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг үйлдэгч, 6009 (85.9%) нь хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах хэрэг үйлдэгч, 91 (1.3%) нь гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг үйлдэгч, 31 (0.4%) нь бусад төрлийн гэмт хэрэг үйлдэгч байна. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 193-аар өсөхөд хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг үйлдэгч 76 (1.3%)-гаар, хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг үйлдэгч 56 (21.6%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.4.1).

Хүснэгт 1.2.4.1 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

он	Улсын дүн	Эмэгтэй	14-15	16-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	6 999	764	116	154	2 313	2 447	1 335	522	112
2020	6 806	830	102	152	2 381	2 298	1 254	520	99
				дүнд эзлэх хувь					
2021	100. 0	10.9	1.7	2.2	33.0	35.0	19.1	7.5	1.6
2020	100. 0	12.2	1.5	2.2	35.0	33.8	18.4	7.6	1.5

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 6999 болж, өмнөх оноос 193 (2.8%)-аар өсөхөд 30-39 насныхан 149 (6.5%)-өөр, 40-49 насныхан 81 (6.5%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Нийт гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 270 (3.9%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 764 (10.9%) нь эмэгтэйчүүд байна.

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон нийт 6999 яллагдагчийн 116 (1.7%) нь 14-15 насных,154 (2.2%) нь 16-17 насных, 2313 (33.0%) нь 18-29 насных, 2447 (35.0%) нь 30-39 насных, 1335 (19.1%) нь 40-49 насных, 634 (9.1%) нь 50, түүнээс дээш насных байна (Хүснэгт 2.2.4.1).

Зураг 1.2.4.2 Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

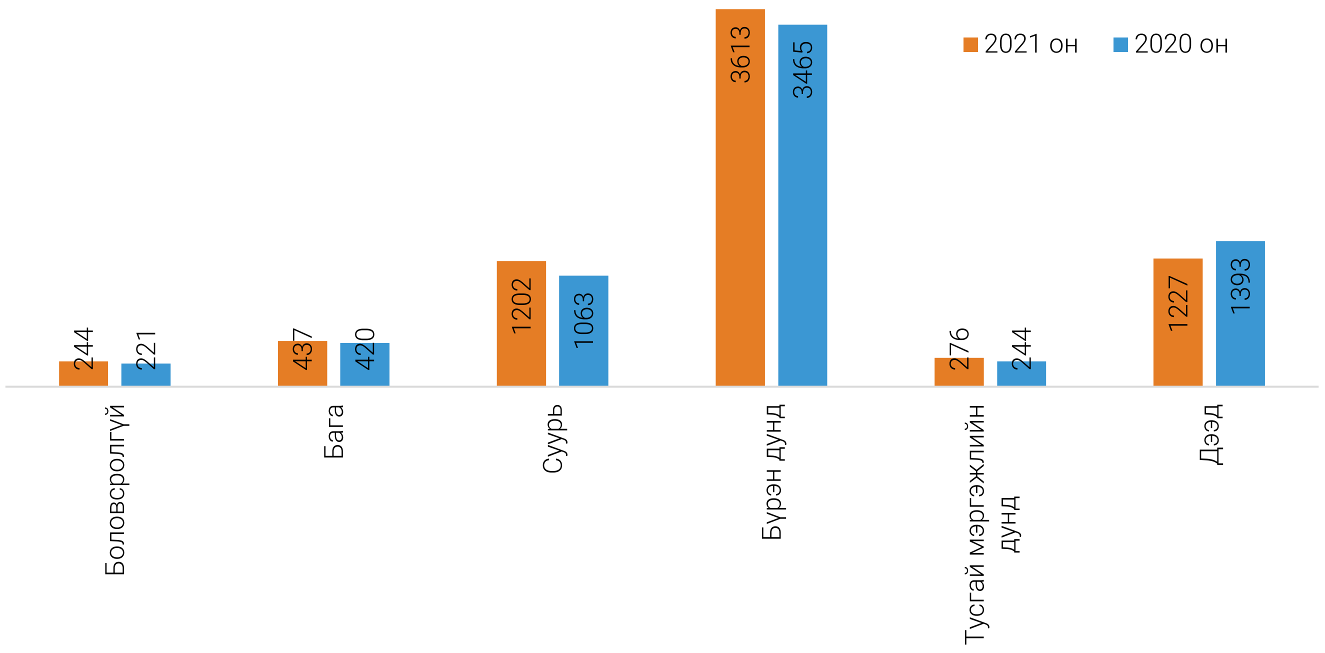

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 3613 болж, өмнөх оноос 148 (4.3%)-аар, суурь боловсролтой 1202 болж, 139 (13.1%)-өөр, боловсролгүй 244 болж, 23 (10.4%)-аар, бага боловсролтой 437 болж, 17 (4.0%)-гоор тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой 276 болж, 32 (13.1%)-оор нэмэгдэж, харин дээд боловсролтой 1227 болж, 166 (11.9%)-гаар буурсан байна.

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдогчийн тоо өмнөх оноос өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 89 (2.6%)-өөр, дээд боловсролтой 156 (12.6%)-гаар

өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 6999 яллагдагчийн 3962 (56.6%) нь согтуугаар үйлджээ. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 6999 яллагдагчийн 3230 (46.1%) нь эрхэлсэн ажилгүй иргэн байна (Зураг 1.2.4.2).

1.2.3 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 13632 бүртгэгдэж, өмнөх оноос 1571 (13.0%)-ээр өсөхөд залилах хэрэг 2288 (53.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.3.1).
Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн 25.4 мянган хэргийн 13.6 (53.6%) мянга нь өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг байна. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Улаанбаатар хот 1430 (17.1%), Дорноговь аймаг 103 (73.6%), Хөвсгөл аймаг 195 (89.0%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Хүснэгт 1.2.3.1 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	9 023	11 118	12 551	13 445	13 336	18 176	22 468	18 341	12 061	13 632
Хулгайлах	6 266	7 884	8 424	9 169	9 065	12 222	13 424	8 968	5 100	4 579
Дээрэмдэх	552	620	686	537	474	1 233	1 497	868	404	366
Залилах	1 098	1 231	1 843	2 067	2 165	2 996	5 372	4 688	4 270	6 558
Хөрөнгө завших	269	326	297	333	322	369	562	601	398	350
Мал хулгайлах	1 376	1 435	1 434	1 180	805	901	1 096	1 809	1 041	736

Зураг 1.2.3.1 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг ба Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, 2012-2021 он

Залилах гэмт хэрэг өмнөх оноос 2288 (53.6%)-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 1619 (44.7%)-өөр, Хөвсгөл аймагт 247 (10.5 дахин), Сэлэнгэ аймагт 64 (2.6 дахин), Өмнөговь аймагт 61 (3.3 дахин), Дорноговь аймагт 62 (2.7 дахин) өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Зураг 1.2.3.2 Залилах гэмт хэрэг, 2012-2021 он

Зураг 1.2.3.3 Залилах гэмт хэрэг, 2020-2021 оны сараар

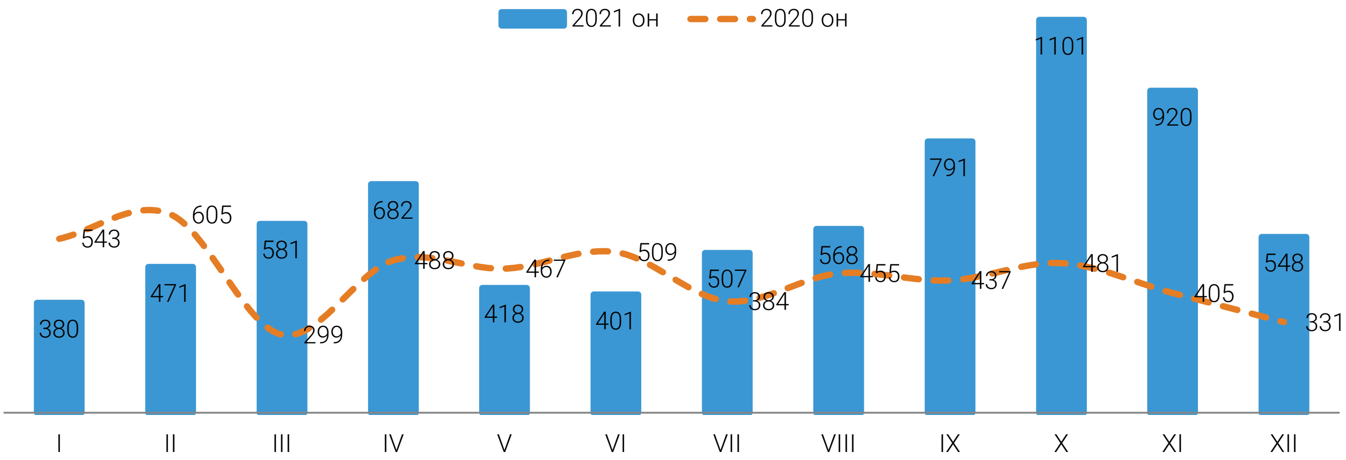

Тухайн сард бүртгэгдсэн залилах гэмт хэргийн тоо 2021 оны 1,2, 5, 6 саруудад буурч, оны эцэс рүү эрс өссөн байна (Зураг 1.2.3.3).

Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн нийт залилах гэмт хэргийн 5240 (80.0%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна.

Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн залилах гэмт хэрэг өмнөх оноос 1619-өөр өсөхөд Баянгол дүүрэг 367 (42.1%), Сүхбаатар дүүрэг 288 (52.6%), Хан-Уул 263 (42.0%),Чингэлтэй дүүрэг 265 (60.9%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна (Зураг 1.2.3.4).

Зураг 1.2.3.4 Залилах гэмт хэрэг, дүүргээр, 2020-2021 он

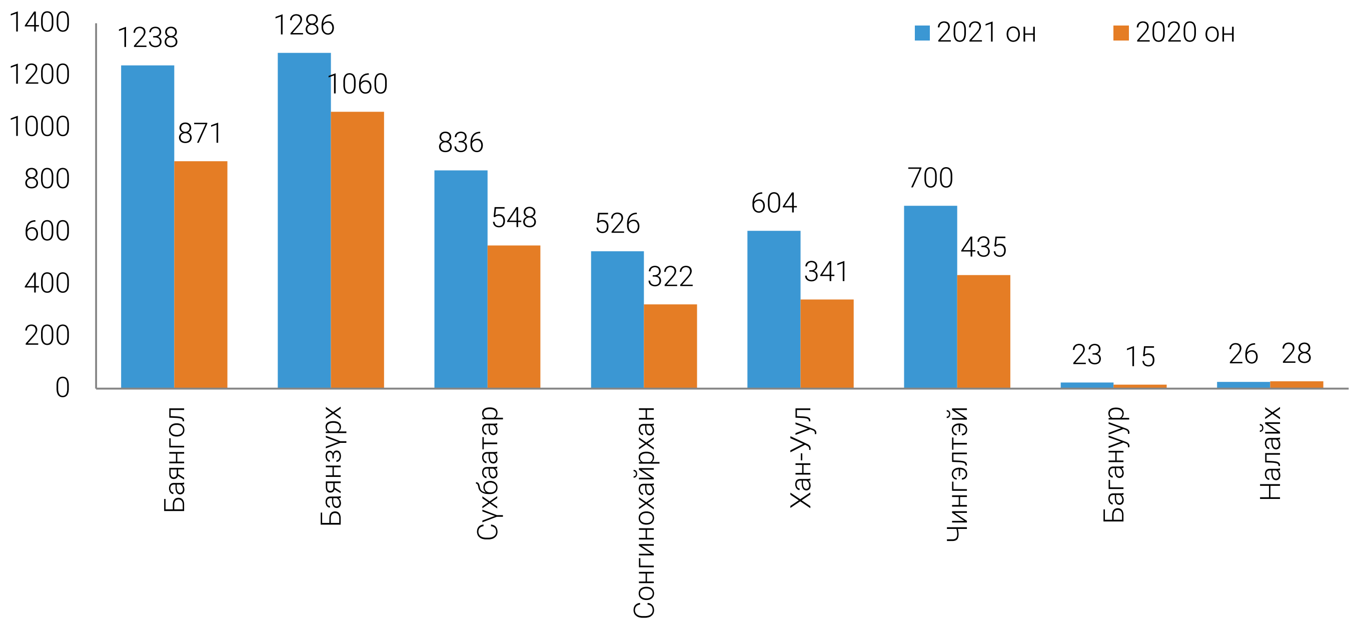

Мал хулгайлах 736 хэрэг 2021 онд бүртгэгдэж, өмнөх оноос 305 (29.3%)-аар буурахад Баянхонгор аймаг 45 (68.2%), Төв аймаг 61 (61.0%), Сүхбаатар аймаг 38 (44.2%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Зураг 1.2.3.5 Мал хулгайлах гэмт хэрэг, аймаг, нийслэлээр, 2020-2021 он

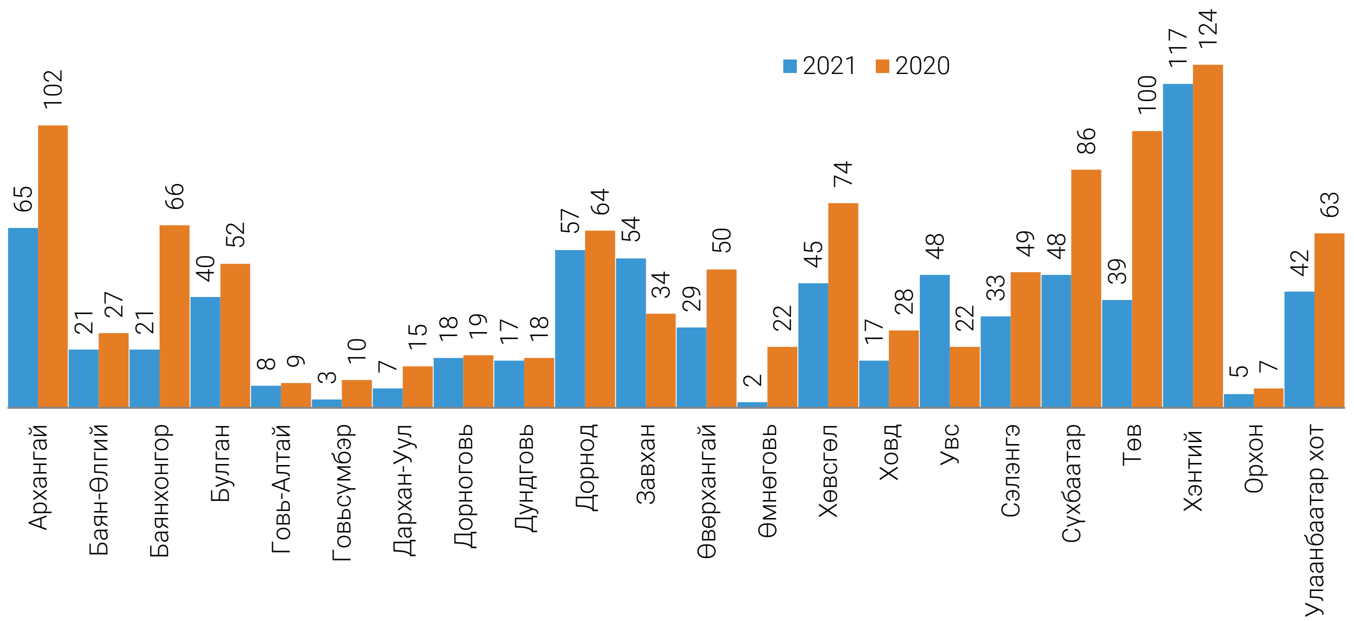

Хүснэгт 1.2.3.2 Мал хулгайлах гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	736	96	118	128	101	114	80	99	116	137	119	364
2020	1 041	135	166	159	132	169	128	152	148	173	146	574
					дүнд харьцуулсан хувь							
2021	100.0	13.0	16.0	17.4	13.7	15.5	10.9	13.5	15.8	18.6	16.2	49.5
2020	100.0	13.0	15.9	15.3	12.7	16.2	12.3	14.6	14.2	16.6	14.0	55.1

Зураг 1.2.3.6 Авто тээврийн хэрэгсэл хулгайлах гэмт хэрэг, 2012-2021 он

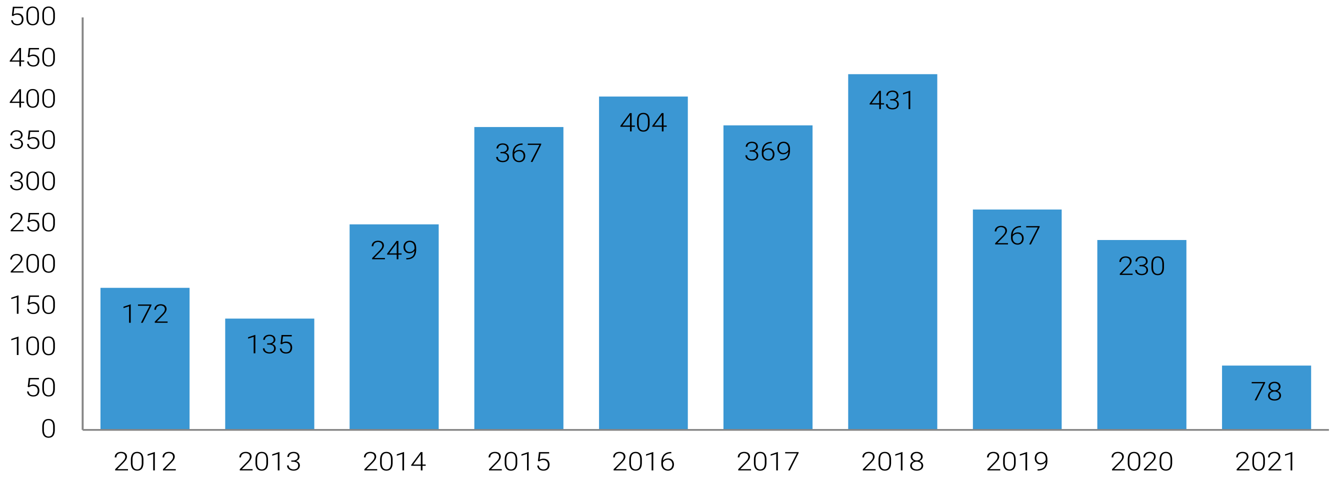

2021 онд 736 мал хулгайлах гэмт хэрэг бүртгэгдсэний 96 (13.0%) нь Даваа гарагт, 118 (16.0%) нь Мягмар гарагт, 128 (17.4%) нь Лхагва гарагт, 101 (13.7%) нь Пүрэв гарагт, 114 (15.5%) нь Баасан гарагт, 80 (10.9%) нь Бямба гарагт, 99 (13.5%) нь Ням гарагт үйлдэгджээ.

2021 онд бүртгэгдсэн мал хулгайлах 736 хэргийн 364 (49.5%) хэргийг 22-06 цагийн хооронд, 116 (15.8%) хэргийг 06-14 цагийн хооронд, 137 (18.6%) хэргийг 14-19 цагийн хооронд, 119 (16.2%) хэргийг 19-22 цагийн хооронд үйлдсэн байна (Хүснэгт 1.2.3.2). 2021 онд авто тээврийн хэрэгсэл хулгайлах гэмт хэрэг 78 бүртгэгдсэн нь нийт бүртгэгдсэн хулгайлах хэргийн 1.7 хувийг эзэлж, өмнөх оноос 152 (66.1 %)-оор буурсан байна (Зураг 1.2.3.6).

Хүснэгт 1.2.3.3 Авто тээврийн хэрэгсэл хулгайлах гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	78	10	13	11	12	10	11	11	17	20	15	26
2020	230	39	31	27	33	35	28	37	35	33	19	143
						дүнд эзлэх хувь						
2021	100.0	12.8	16.7	14.1	15.4	12.8	14.1	14.1	21.8	25.6	19.2	33.3
2020	100.0	17.0	13.5	11.7	14.3	15.2	12.2	16.1	15.2	14.3	8.3	62.2

Авто тээврийн хэрэгсэл хулгайлах гэмт хэрэг өмнөх оноос 152-гоор буурахад даваа гарагт 29 (74.4%)-өөр, ням гарагт 26 (70.3%), баасан гарагт 25 (71.4%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.3.3).

Зураг 1.2.3.7 Хөрөнгө завших гэмт хэрэг, 2012-2021 он

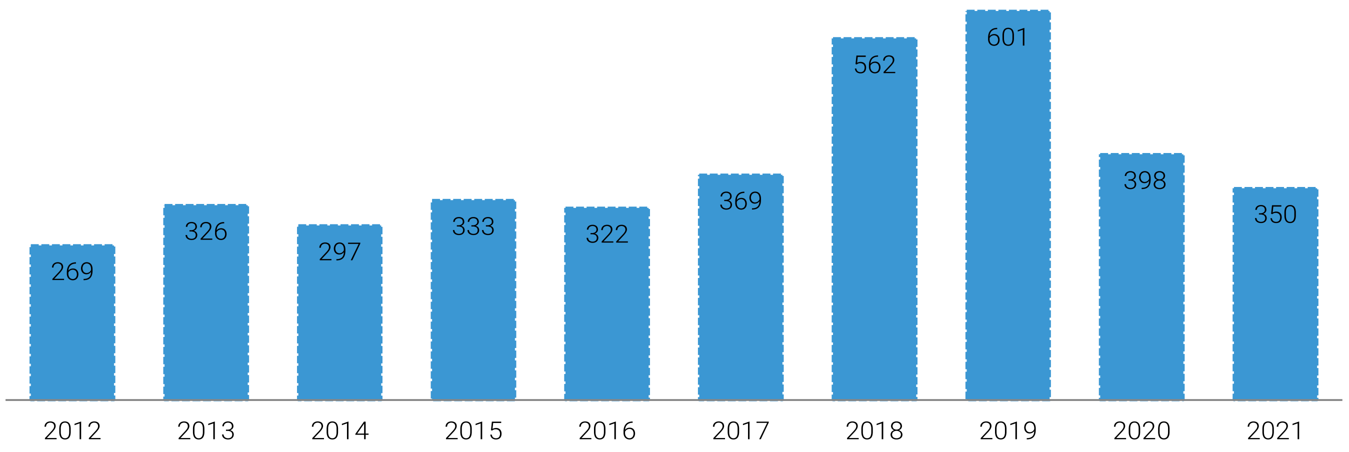

Хөрөнгө завших гэмт хэрэг 2021 онд 350 болж, өмнөх оноос 48 (12.1%)-аар буурахад Улаанбаатар хот 32 (13.0%)-оор, Ховд аймаг 12 (52.2%)-оор буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Зураг 1.2.3.8 Дээрэмдэх хэрэг, 1995-2021 он

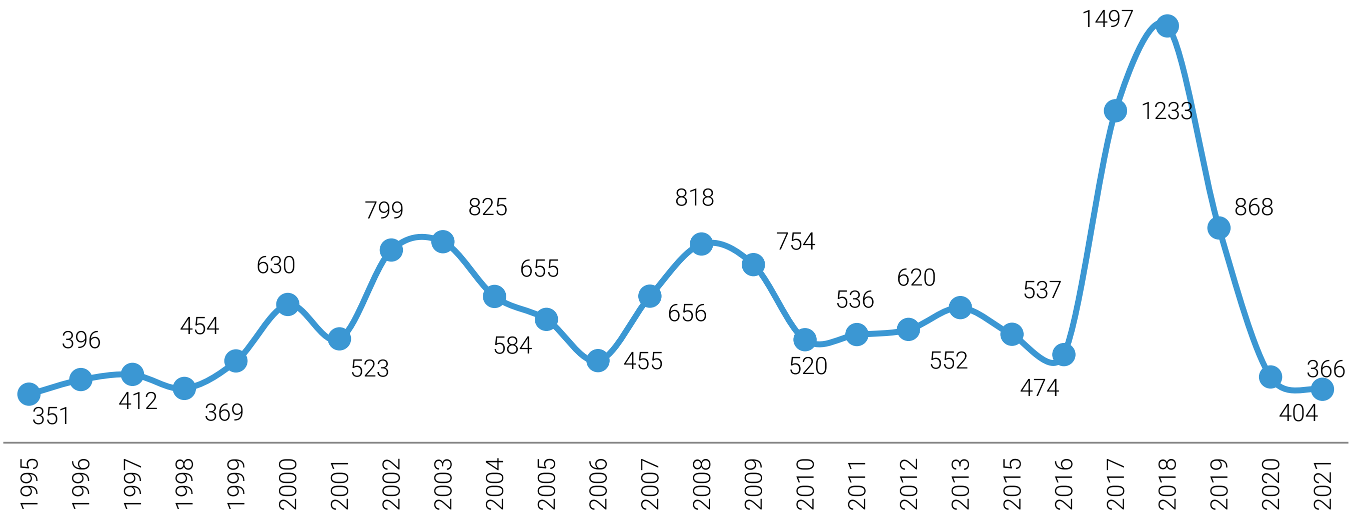

Дээрэмдэх гэмт хэрэг 2021 онд 366 бүртгэгдэж, өмнөх оноос 38 (9.4%)–аар буурчээ. Энэ төрлийн гэмт хэрэг өмнөх оноос буурахад Улаанбаатар хотод 36 (10.6%)-гаар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Улаанбаатар хотод дээрэмдэх хэрэг буурахад Сүхбаатар дүүрэгт 29 (52.7%), Баянзүрх дүүрэгт 16 (17.2%)-гаар, Чингэлтэй дүүрэгт 13 (40.6%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна.

1.2.4 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 13573 болж, өмнөх оноос 1461 (12.1%)-ээр өсөхөд 18-29 насныхан 662 (23.1%)-оор, 30-39 насныхан 513 (12.8%)-аар, 40-49 насныхан

319 (11.7%)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 13573 хүний 8280 (61.0%) нь эмэгтэй хүн, 293 (2.2%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна.

Хүснэгт 1.2.4.1 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, хүйсээр, насны бүлгээр, 2020-2021 он

он	Улсын дүн	Эмэгтэй	18 хүртэлх	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	13 573	8 280	293	3 525	4 516	3 051	1 495	693
2020	12 112	5 136	198	2 863	4 003	2 732	1 573	743
				дүнд эзлэх хувь				
2021	100. 0	61.0	2.2	26.0	33.3	22.5	11.0	5.1
2020	100. 0	42.4	1.6	23.6	33.0	22.6	13.0	6.1

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 13573 хүний 5839 (43.0%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 5587 (41.2%) нь дээд боловсролтой, 1221 (9.0%) нь суурь боловсролтой, 327 (2.4%) нь бага боловсролтой, 458 (3.6%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 141 (1.0%) нь боловсролгүй байна. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 1461-ээр өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 1079 (22.7%)-өөр, дээд боловсролтой 333 (6.3%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.4.1).

Зураг 1.2.4.1 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

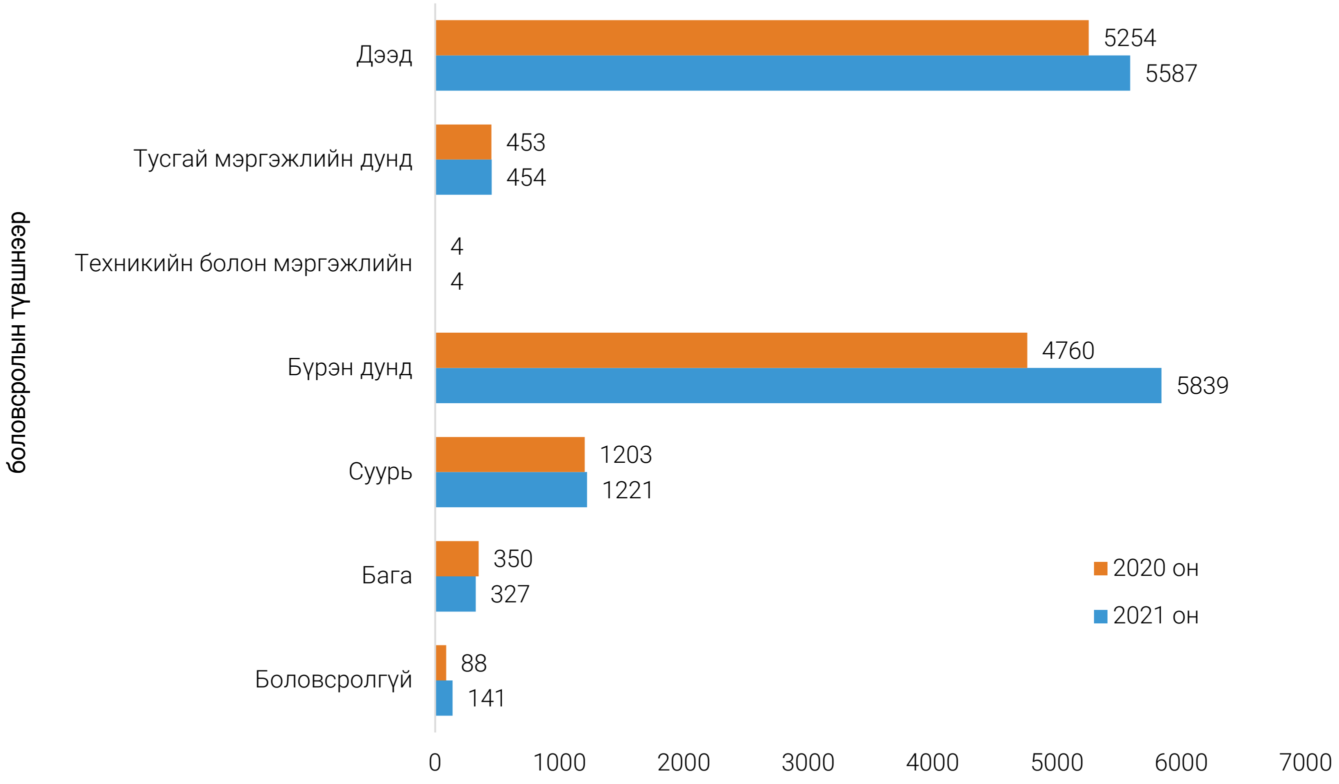

Зураг 1.2.4.2 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн 13573 хохирогчийн 4569 (33.7%) нь хулгайлах гэмт хэргийн хохирогч, 373 (2.7%) нь дээрэмдэх гэмт хэргийн хохирогч, 6523 (48.1%) нь залилах гэмт хэргийн хохирогч, 315 (2.3%) нь хөрөнгө завших гэмт хэргийн хохирогч, 594 (4.4%) нь алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших гэмт хэргийн хохирогч, 77 (0.6%) авто тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүйгээр авч явах хэргийн хохирогч, 346 (2.5%) нь эд хөрөнгө устгах, гэмтээх хэргийн хохирогч, 736 (5.6%) мал хулгайлах гэмт хэргийн хохирогч байна. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос өсөхөд залилах гэмт хэргийн хохирогч 2250 (52.7%)-аар, эд хөрөнгө устгах гэмт хэргийн хохирогч 116 (50.4%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.4.2).

Хүснэгт 1.2.4.2 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирол, нөхөн төлүүлэлт, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	2021		2020	
	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт
	сая төгрөг			
Улсын дүн	**134 457.7**	**59 055.9**	**125 487.9**	**63 283.5**
Хулгайлах	11 074.1	3 880.5	11 128.8	3 347.0
Дээрэмдэх	541.9	300.6	1 116.1	328.3
Залилах	104 522.6	44 931.3	65 747.4	25 175.0
Хөрөнгө завших	9 725.6	6 016.7	16 453.0	7 531.0
Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших	1 909.8	335.9	1 084.1	246.1
Авто тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүйгээр авч явах	353.5	199.2	581.8	301.8
Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх	1 511.1	512.0	552.9	212.5
Болгоомжгүйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, үрэгдүүлэх	31.7	27.7	24 087.7	24 039.9
Мал хулгайлах	3 766.4	1 931.8	4 390.9	1 996.4
Бусад	1 021.0	920.1	345.1	105.6

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 134.5 тэрбум төгрөг, хохирлын нөхөн төлүүлэлт 59.1 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос учирсан хохирол 9.0 (7.1%) тэрбум төгрөгөөр өсөж, нөхөн төлүүлсэн хохирол 4.2 (6.7%) тэрбум төгрөгөөр буурсан байна. Учирсан хохирол өмнөх оноос 9.0 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд залилах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 38.8 (59.0%) тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. 2021 онд өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 134.5 тэрбум төгрөгийн хохирлын 59.1 (43.9%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ (Хүснэгт 1.2.4.2).

1.2.5 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч

Хүснэгт 1.2.5.1 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	14-15	16-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	8 039	1 783	221	355	3 800	2 147	1 175	286	55
2020	7 036	1 725	293	359	3 112	2 019	929	267	57
				дунд эзлэх хувь					
2021	100. 0	22.2	2.7	4.4	47.3	26.7	14.6	3.6	0.7
2020	100. 0	24.5	4.2	5.1	44.2	28.7	13.2	3.8	0.8

Зураг 1.2.5.1 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

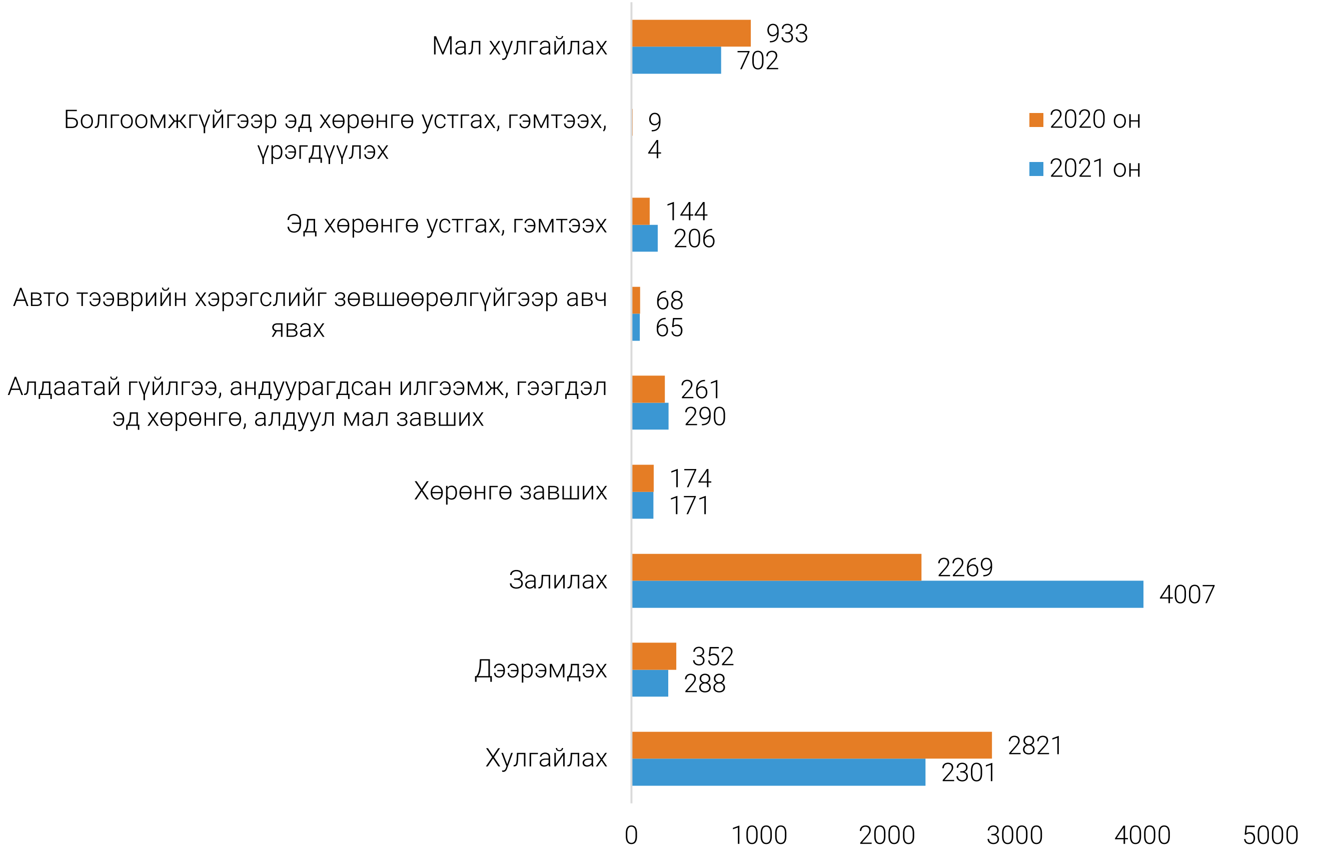

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 8039 болж, өмнөх оноос 1003 (14.3%)-аар өсөхөд 18-29 насныхан 688 (22.1%)-аар, 40-49 насныхан 246 (26.5%)-гаар, 30-39 насныхан 128 (6.8%)-аар өссөн нь

голлон нөлөөлжээ. Нийт гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 576 (7.2%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 1783 (22.2%) нь эмэгтэйчүүд байна.

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон нийт 8039 яллагдагчийн 221 (2.7%) нь 14-15 насных, 355 (4.4%) нь 16-17 насных, 3800 (47.3%) нь 18-29 насных, 2147 (26.7%) нь 30-39 насных, 1175 (14.6%) нь 40-49 насных, 341 (4.2%) нь 50, түүнээс дээш насных байна (Хүснэгт 1.2.5.1). Өмчлөх эрхийн эсрэг 8039 гэмт хэрэг үйлдэгчийн 2301 (28.6%) нь хулгайлах гэмт хэрэг үйлдэгч, 288 (3.6%) нь дээрэмдэх гэмт хэрэг үйлдэгч, 4007 (49.8%) нь залилах гэмт хэрэг үйлдэгч, 171 (2.1%) нь хөрөнгө завших гэмт хэрэг үйлдэгч, 290 (3.6%) нь алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших гэмт хэрэг үйлдэгч, 65 (0.8%) нь авто тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүй авч, явах гэмт хэрэг үйлдэгч, 206 (2.6%) нь эд хөрөнгө устгах, гэмтээх гэмт хэрэг үйлдэгч, 4 (0.1%) нь болгоомжгүйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, үрэгдүүлэх гэмт хэрэг үйлдэгч, 702 (8.7%) мал хулгайлах гэмт хэрэг үйлдэгч, 5 (0.1%) бусад төрлийн гэмт хэрэг үйлдэгч байна. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос өсөхөд залилах гэмт хэрэг үйлдэгч 1738 (76.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.5.1).

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 4400 болж, өмнөх оноос 1267 (40.4%)-гоор, дээд боловсролтой 1146 болж, 138 (13.7%)-аар нэмэгдэж, харин суурь боловсролтой 1256 болж, 117 (8.5%)-гоор, бага боловсролтой 689 болж, 94 (12.0%)-өөр, боловсролгүй 333 болж, 35 (9.5%)-аар, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой 215 болж, 156 (42.0%)-гаар буурсан байна.

Зураг 1.2.5.2 Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

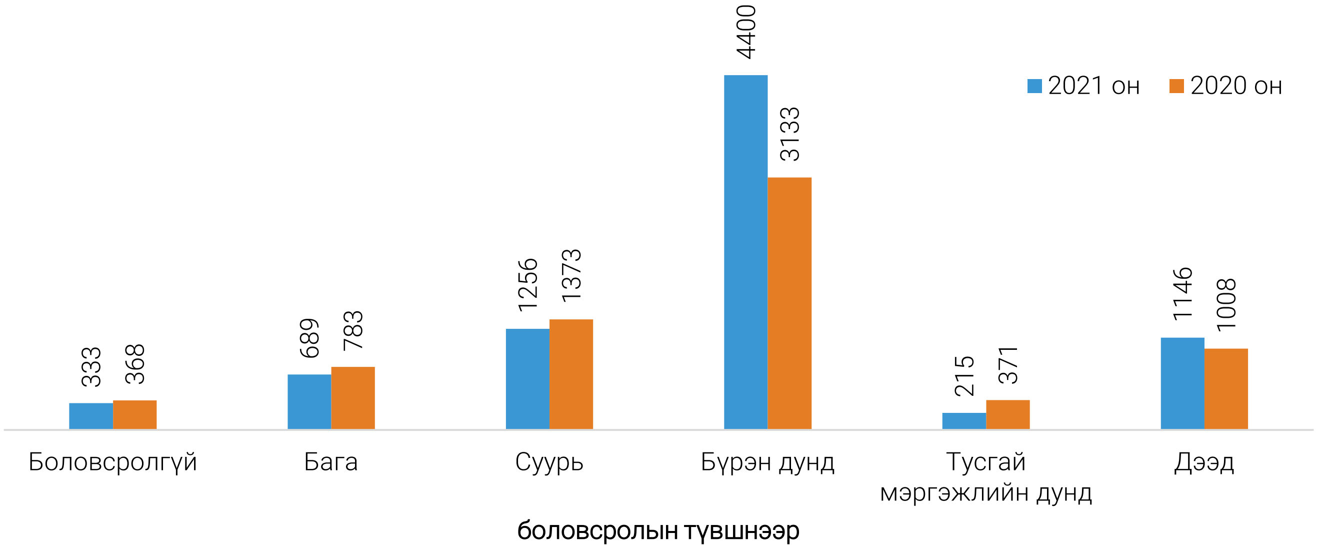

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт холбогдогчийн тоо өмнөх оноос 1003-аар өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 1267 (40.4%), дээд боловсролтой 138 (13.7%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 8039 яллагдагчийн 683 (8.5%) нь согтуугаар үйлджээ. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 8039 яллагдагчийн 5613 (69.8%) нь эрхэлсэн ажилгүй иргэн байна (Зураг 1.2.5.2).

1.2.4 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 756 бүртгэгдэж, өмнөх оноос 465 (2.6 дахин)-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 297 (2.3 дахин)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.4.1).

Зураг 1.2.4.1 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг, 2012-2021 он

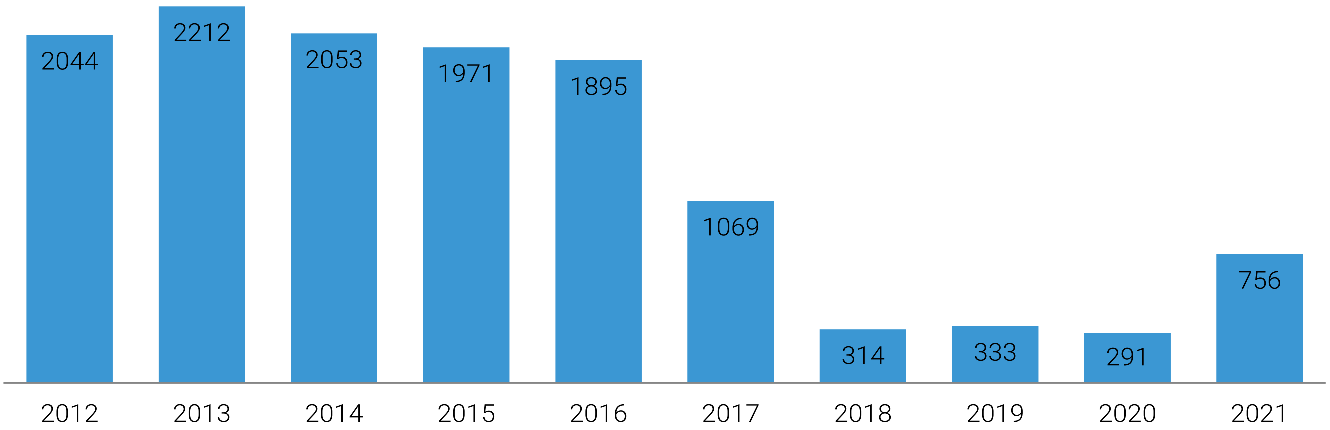

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнд зонхилох байр суурийг эзэлдэг мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг 2021 онд 187 болж, өмнөх оноос 15 (7.4%)–аар буурахад Улаанбаатар хотод 33 (18.5%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.4.2).

Зураг 1.2.4.2 Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг, 2012-2021 он

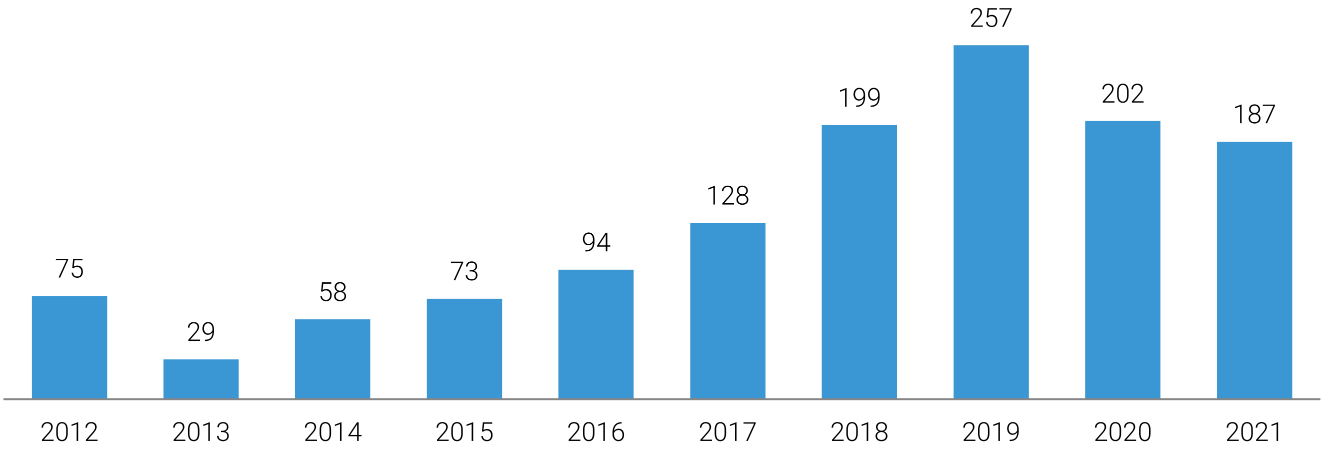

2021 онд улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах 187 гэмт хэргийн 145 (77.5 %) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна.

Зураг 1.2.4.3 Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг, дүүргээр, 2020-2021 он

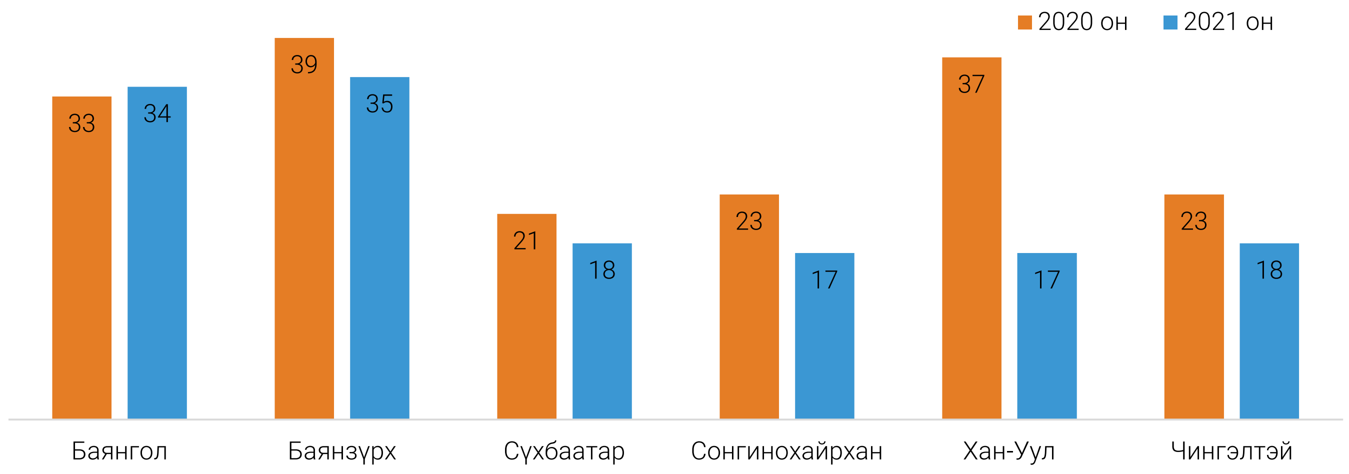

Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг өмнөх оноос 33 (18.5%)-аар буурахад Хан-Уул дүүрэгт 20 (54.1%)-оор буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.4.3).

Хүснэгт 1.2.4.1 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	756	151	133	131	129	110	53	49	243	224	127	162
2020	291	52	51	46	42	51	30	19	46	84	64	97
					дүнд эзлэх хувь							
2021	100.0	20.0	17.6	17.3	17.1	14.6	7.0	6.5	32.1	29.6	16.8	21.4
2020	100.0	17.9	17.5	15.8	14.4	17.5	10.3	6.5	15.8	28.9	22.0	33.3

2021 онд бүртгэгдсэн олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг 756 хэргийн 151 (20.0%) нь даваа гарагт, 133 (17.6%) нь мягмар гарагт, 131 (17.3%) нь лхагва гарагт, 129 (17.1%) нь пүрэв гарагт, 110 (14.6%) нь баасан гарагт, 53 (7.0%) нь бямба гарагт, 49 (6.5%) нь ням гарагт үйлдэгджээ.

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 465-аар өсөхөд даваа гарагт үйлдэгдсэн олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 99 (2.9 дахин)-өөр, пүрэв гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 87 (3.1 дахин)-гоор, лхагва гарагт үйлдэгдсэн олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг хэрэг 85 (2.8 дахин)-аар, мягмар гаригт 82 (2.6 дахин) өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Бүртгэгдсэн олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг 756 хэргийн 243 (32.1%) нь 06-14 цагт, 224 (29.6%) нь 14-19 цагт, 127 (16.8%) нь 19-22 цагт, 162 (21.4%) нь 22-06 цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.2.4.1).

Хүснэгт 1.2.4.2 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	756	469	59	25	8	2	3	190
2020	291	109	85	33	9	3	3	49
				дүнд эзлэх хувь				
2021	100.0	62.0	7.8	3.3	1.1	0.3	0.4	25.1
2020	100.0	37.5	29.2	11.3	3.1	1.0	1.0	16.8

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг 756 гэмт хэргийн 469 (62.0%) нь гэр, орон сууцанд, 59 (7.8%) нь гудамж, талбайд, 25 (3.3%) нь олон нийтийн газар, 8 (1.1%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 2 (0.3%) нь төрийн байгууллагад, 3 (0.4%) нь төрийн бус байгууллагад, 190 (25.1%) нь бусад газар үйлдэгдэж, өмнөх оноос 465-аар өсөхөд гэр орон сууцанд үйлдэгдсэн олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 360 (4.3 дахин)-аар, бусад газарт үйлдэгдсэн олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 141 (3.9 дахин)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.4.2).

1.2.5 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Зураг 1.2.5.1 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, насны бүлгээр, 2020-2021 он

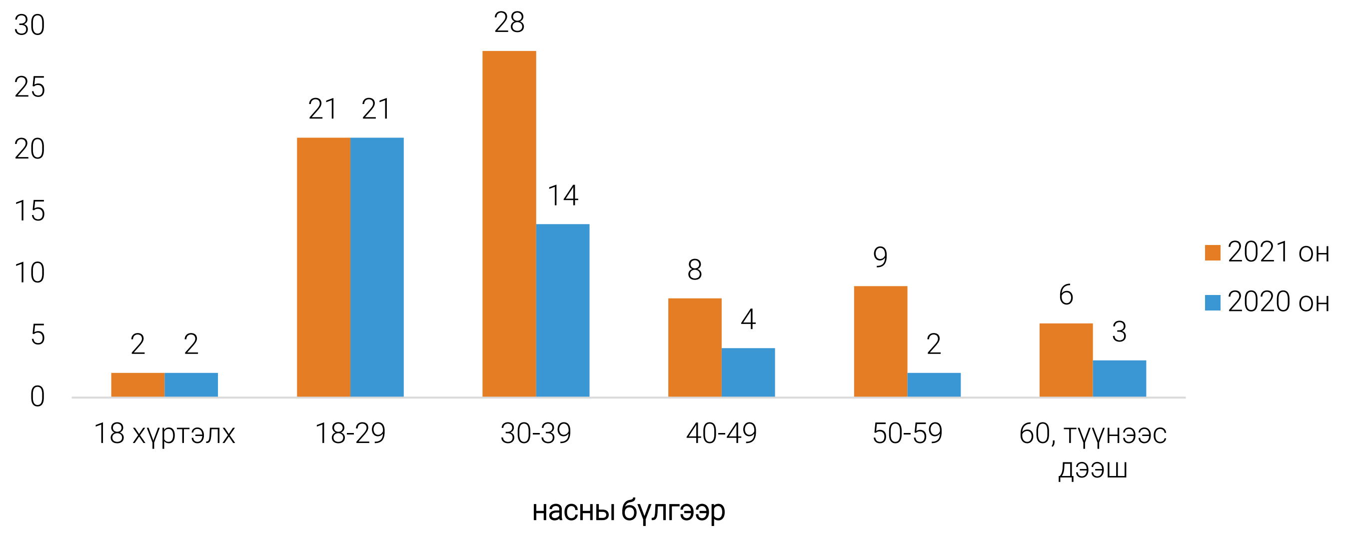

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 74 болж, өмнөх оноос 28 (60.9%)-аар өсөхөд 30-39 насныхан 14 (100.0%)-гаар, 50-59 насныхан 7 (4.5 дахин)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 74 хүний 30 (40.5%) нь эмэгтэй хүн, 2 (2.7%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна (Зураг 1.2.5.1).

Зураг 1.2.5.2 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

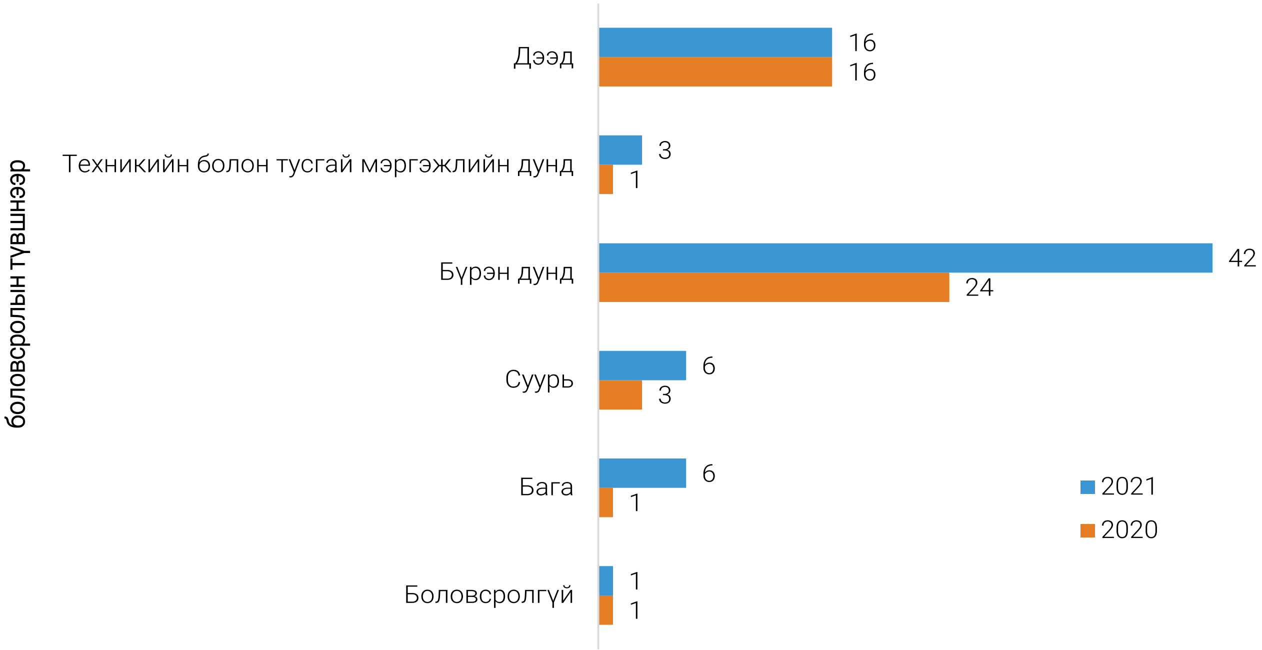

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 74 хүний 42 (56.8%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 16 (21.6%) нь дээд боловсролтой, 6 (8.1%) нь суурь боловсролтой, 6 (8.1%) нь бага боловсролтой, 3 (4.1%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 1 (1.3%) нь боловсролгүй байна. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 28-аар өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 18 (75.0%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.5.2).

Хүснэгт 1.2.5.1 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	2020	2021
Улсын дүн	**46**	**74**
Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших	1	**2**
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	2	**3**
Чанар муутай барилга байгууламж ашиглалтанд оруулах	-	**1**
Хууль бусаар эм, биобэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түгээх	3	**1**
Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах	10	**12**
Олон нийтийн амгалан тайван байдал алдагдуулах	24	**9**
Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах	6	**46**

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 28-аар өсөхөд мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах гэмт хэргийн хохирогч 40 (7.7 дахин)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.5.1).

Хүснэгт 1.2.5.2 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн

хохирол, нөхөн төлүүлэлт, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	2021		2020	
	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт
	сая төгрөг			
Улсын дүн	**674.7**	**86.1**	**130.2**	**45.6**
Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар	5.3	0.8	2.3	1.8
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	1.1	1.1	-	-
Чанар муутай барилга байгууламж ашиглалтанд оруулах	305.0	5.0	-	-
Хууль бусаар эм, биобэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түгээх	-	-	-	-
Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах	18.6	18.1	12.4	12.0
Олон нийтийн амгалан тайван байдал алдагдуулах	9.1	5.7	58.8	31.8
Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах	335.7	55.4	-	-
Бусад	-	-	56.7	-

2021 онд олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 674.7 сая төгрөгийн хохирлын 86.1 (12.8%) сая төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 674.7 тэрбум төгрөгийн 335.7 (49.8%) сая төгрөг нь мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах хэргийн хохирол, 305 (45.2%) сая төгрөг нь чанар муутай барилга байгууламж ашиглалтад оруулах гэмт хэргийн хохирол, 18.6 (2.8%) сая төгрөг нь орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах хэргийн хохирол байна (Хүснэгт 1.2.5.2).

1.2.6 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч

Хүснэгт 1.2.6.1 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	14-15	16-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	448	78	-	9	280	124	21	10	4
2020	352	26	1	14	223	77	25	9	3
				дүнд эзлэх хувь					
2021	100. 0	17.4	-	2.0	62.5	27.7	4.7	2.2	0.9
2020	100. 0	7.4	0.3	4.0	63.4	21.9	7.1	2.6	0.9

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 448 болж, өмнөх оноос 96 (27.3%)-аар өсөхөд 18-29 насныхан 57 (25.6%)-гоор, 30-39 насныхан 47 (61.0%)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Нийт гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 9 (2.0%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 78 (17.4%) нь эмэгтэйчүүд байна.

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон нийт 448 яллагдагчийн 9 (2.0%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 280 (62.5%) нь 18-29 насных, 124 (27.7%) нь 30-39 насных, 21 (4.7%) нь 40-49 насных, 14 (3.1%) нь 50, түүнээс дээш насных байна (Хүснэгт 1.2.6.1).

Зураг 1.2.6.1 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

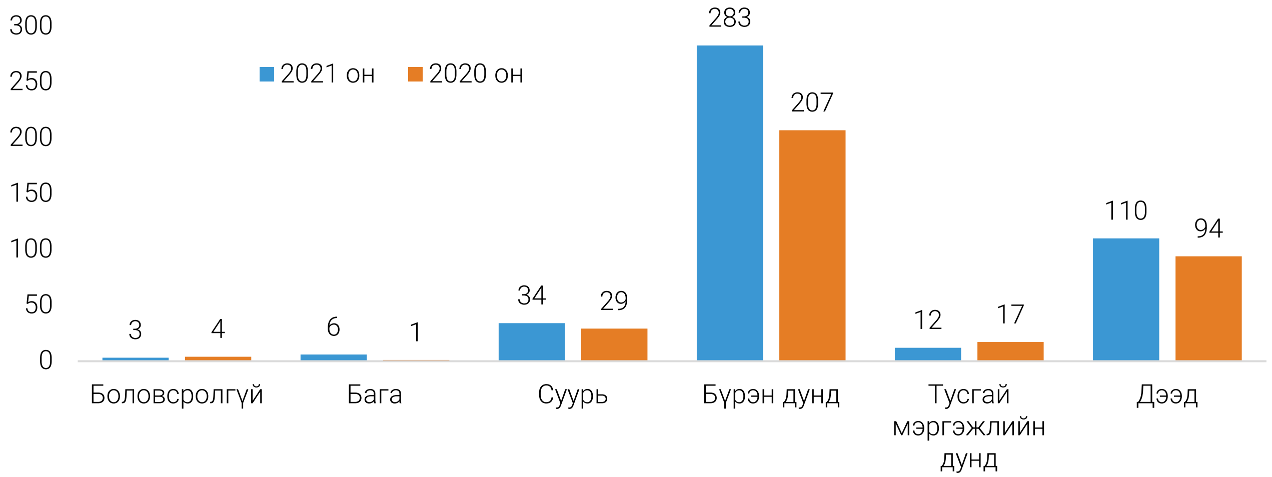

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 283 болж, өмнөх оноос 76 (36.7%)-гаар, дээд боловсролтой 110 болж, 16 (17.0%)-гаар, бага боловсролтой 6 болж, 5 (6.0%)-аар, суурь боловсролтой 34 болж, 5 (17.2%)-аар өсөж, харин боловсролгүй 3 болж, 1 (25.0%)-ээр, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой 12 болж, 5 (29.4%)-аар буурсан байна.
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдогчийн тоо өмнөх оноос 96-гаар өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой 76-гаар, дээд боловсролтой 16-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 448 яллагдагчийн 172 (38.4%) нь мансуурсан үедээ гэмт хэрэг үйлджээ. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 448 яллагдагчийн 274 (61.2%) нь эрхэлсэн ажилгүй иргэн байна (Зураг 1.2.6.1).

Хүснэгт 1.2.6.2 Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч , гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	2020	2021
Улсын дүн	**352**	**448**
Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших	13	3
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	269	210
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших	-	-
Хууль бусаар эм, биобэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түгээх	5	4
Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах	9	11
Олон нийтийн амгалан тайван байдал алдагдуулах	29	5
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах	2	-
Мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах	1	-
Аюултай хог хаягдал, химийн хорт, аюултай бодисыг хаях	-	1
Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах	24	214

Олон нийтийн аюулгүй байдлын эсрэг 448 гэмт хэрэг үйлдэгчийн 210 (46.9%) нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг үйлдэгч, 214 (47.8%) нь мөрийтэй тоглоом тоглох гэмт хэрэг үйлдэгч, 11 (2.5%) нь Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй

байлгах гэмт хэрэг үйлдэгч, 5 (1.1%) нь Олон нийтийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулах гэмт хэрэг үйлдэгч, 4 (0.9%) нь хууль бусаар эм био бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох худалдах гэмт хэрэг үйлдэгч, 3 (0.6%) галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших гэмт хэрэг үйлдэгч, 1 (0.2%) аюултай хог хаягдал, химийн хорт, аюултай бодисыг хаях гэмт хэрэг үйлдэгч байна.

Олон нийтийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 96-гаар өсөхөд мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах гэмт хэрэг үйлдэгч 190 (8.9%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.6.2).

1.2.5 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг

Улсын хэмжээгээр 2021 онд бүртгэгдсэн 25.4 мянган хэргийн 915 (3.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг байна.

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 915 болж, өмнөх оноос 70 (7.1%)-аар буурахад Төв аймаг 24 (32.4%), Дорнод аймаг 18 (40.0%), Өмнөговь аймаг 10 (25.0%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна. Харин Улаанбаатар хотод өмнөх оноос 12 (2.8 дахин)-оор өсжээ (Зураг 1.2.5.2).

Зураг 1.2.5.1 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, 1995-2021 он

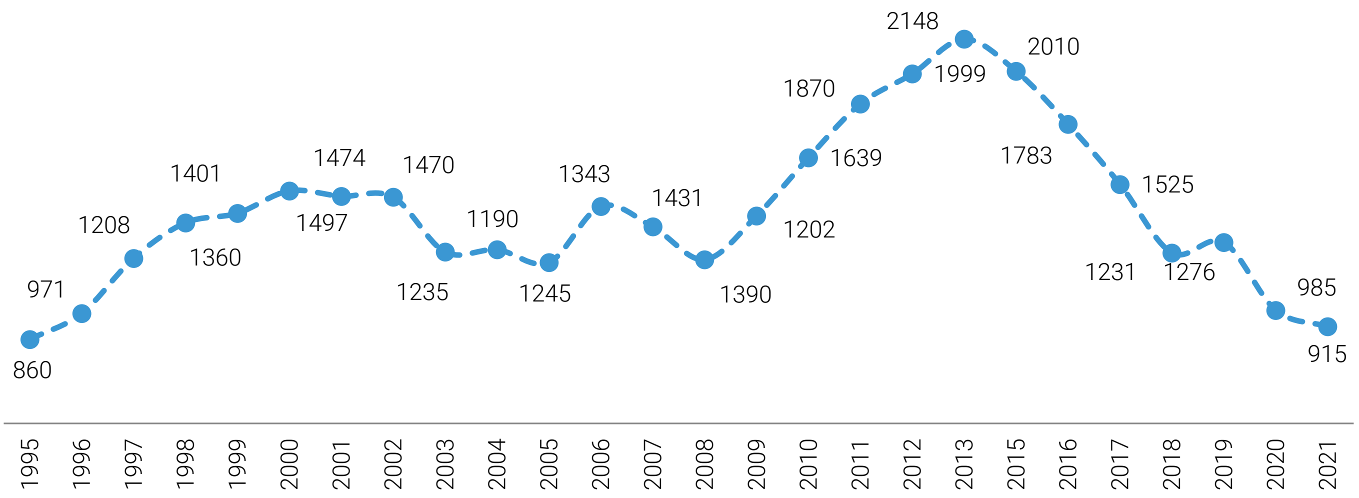

Зураг 1.2.5.2 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, аймгаар, 2020-2021 он

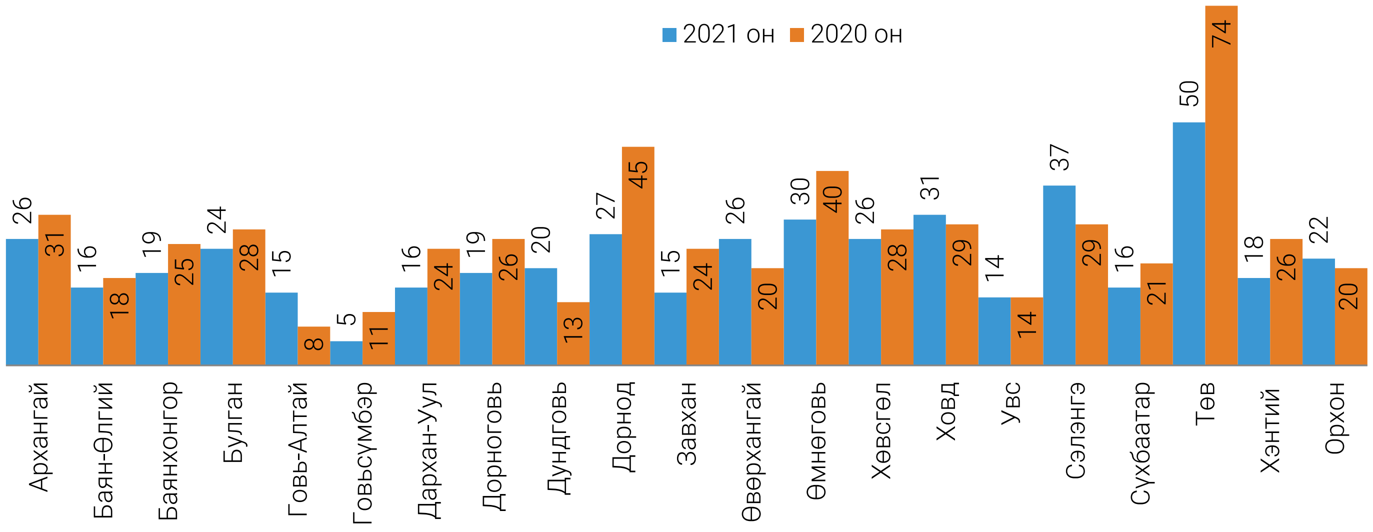

2021 онд бүртгэгдсэн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг 915 гэмт хэргийн 912 (99.7%) нь авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг, 2 (0.2%) нь авто тээврийн гэмт хэрэг үйлдсэн жолооч зугтаах хэрэг байна. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 70-аар буурахад авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг өмнөх оноос 69 (7.0%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

2021 онд 22482 зам тээврийн осол бүртгэгдэж, өмнөх оноос 714 (3.3%)-өөр өсөхөд Улаанбаатар хот 705 (3.8%)-аар, Баян-Өлгий аймаг 47 (64.4%)-гоор, Сэлэнгэ аймаг 33 (23.4%)-аар, Дорноговь аймаг 24 (15.9%)-өөр, Сүхбаатар аймаг 20 (14.1%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.5.4).

Зураг 1.2.5.4 Бүртгэгдсэн зам тээврийн осол ба Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 27 дугаар бүлгээр зүйлчлэгдсэн хэрэг, 2012-2021 он

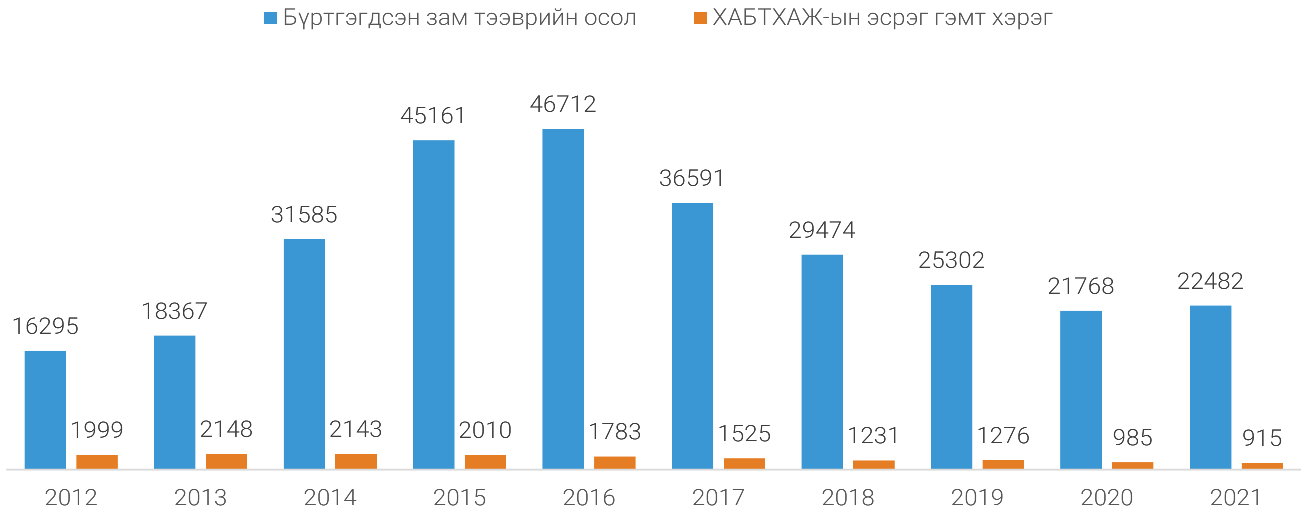

Бүртгэгдсэн 22.5 мянган зам тээврийн ослын 915 (4.1%) хэрэгт эрүүгийн хэрэг, 18752 (83.4%)-д нь зөрчлийн хэрэг үүсгэж, харин 2815 (12.5%) хэргийг татгалзуулсан байна. Эрүүгийн хэрэг үүсгэсэн

хэрэг өмнөх оноос 7.1 хувиар, зөрчлийн хэрэг 4.8 хувиар буурч, харин татгалзуулсан хэрэг 2.6 хувиар өссөн байна (Зураг 1.2.5.5).

Зураг 1.2.5.5 Зам тээврийн ослын улмаас үүссэн эрүүгийн хэрэг ба зөрчлийн хэрэг, хувиар, 2020-2021 он

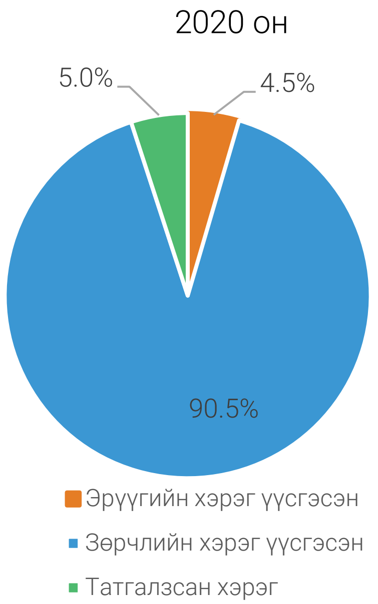

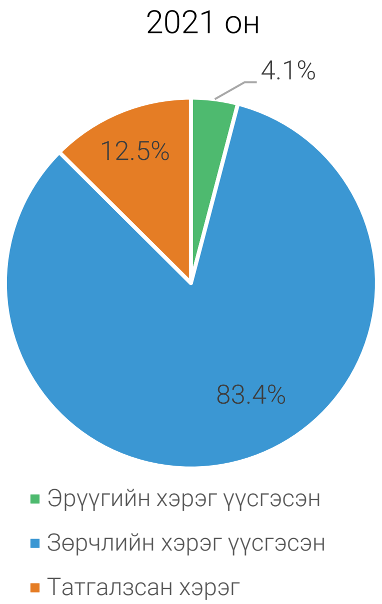

Хүснэгт 1.2.5.1 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	915	129	123	128	143	135	132	125	246	264	189	216
2020	985	157	131	139	135	146	150	127	252	293	189	251
					дунд эдлэх хувь							
2021	100.0	14.1	13.4	14.0	15.6	14.8	14.4	13.7	26.9	28.9	20.7	23.6
2020	100.0	15.9	13.3	14.1	13.7	14.8	15.2	12.9	25.6	29.7	19.2	25.5

2021 онд бүртгэгдсэн Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг 915 хэргийн 129 (14.1%) нь даваа гарагт, 123 (13.4%) нь мягмар гарагт, 128 (14.0%) нь лхагва гарагт, 143 (15.6%) нь пүрэв гарагт, 135 (14.8%) нь баасан гарагт, 132 (14.4%) нь бямба гарагт, 125 (13.7%) нь ням гарагт үйлдэгджээ. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 70-аар буурахад даваа гарагт үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 28 (17.8%)-аар, бямба гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 18 (12.0%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Бүртгэгдсэн 915 хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн 216 (23.6%) нь 22-06 цагт, 264 (28.9%) нь 14-19 цагт, 189 (20.7%) нь 19-22 цагт, 246 (26.9%) нь 06-14 цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.2.5.1).

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг 915 хэргийн 877 (95.8%) авто зам дээр үйлдэгджээ (Хүснэгт 1.2.5.2).

Хүснэгт 1.2.5.2 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, хэрэг үйлдэгдсэн замын харьяаллаар, 2020-2021 он

он	Авто зам дээр	Замын харьяаллаар					
		Олон улсын	Улсын	Орон нутгийн зам	Хотын зам	Хувийн зам	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын зам
2021	877	7	18	398	447	2	5
2020	979	11	22	502	433	4	7
				дүнд эзлэх хувь			
2021	100.0	0.8	2.1	45.4	51.0	0.2	0.6
2020	100.0	1.1	2.2	51.3	44.2	0.4	0.7

Авто зам дээр үйлдэгдсэн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг хэрэг 2021 онд 877 болж, өмнөх оноос 102-оор буурахад орон нутгийн замд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 104 (20.7%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.5.2).

1.2.6 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 1040 болж, өмнөх оноос 41 (3.8%)-ээр буурахад 50-59 насных 35 (22.2%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 1040 хүний 436 (41.9%) эмэгтэй хүн, 156 (15.0%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна (Зураг 1.2.6.1).

Зураг 1.2.6.1 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, насны бүлгээр, 2020-2021 он

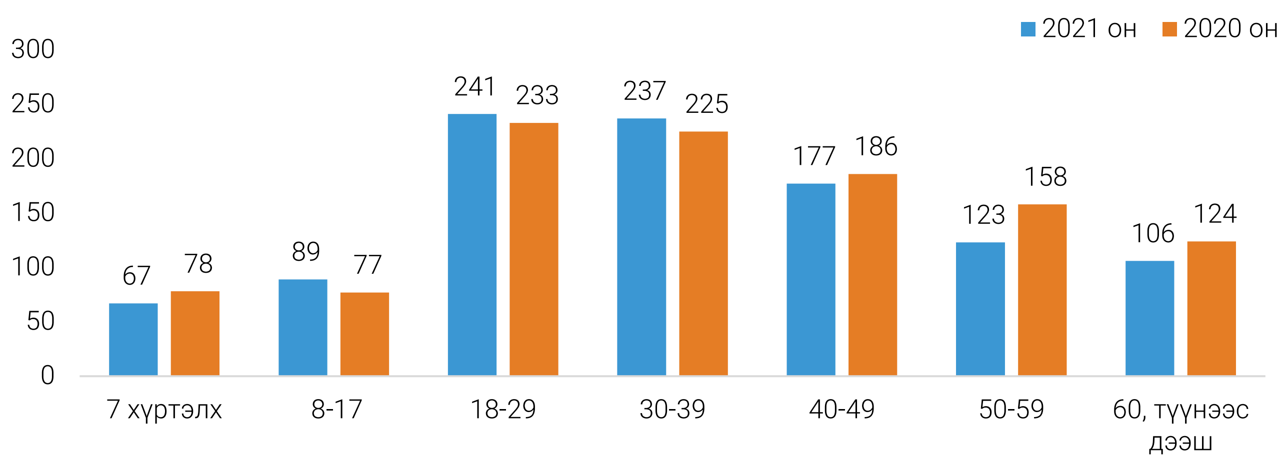

Хүснэгт 1.2.6.1 Зам тээврийн ослын улмаас нас барсан, гэмтсэн хүн, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүн	901	949	1 078	847	880	1 129	934	930	670	683
Зам тээврийн ослын улмаас нас барсан хүн	369	423	501	429	399	392	325	319	264	383
Зам тээврийн ослын улмаас нас барсан хүүхэд	41	37	48	54	50	55	45	49	55	51
Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн	8 436	9 797	11 281	11 287	11 257	10 513	9 283	8 727	8 175	8 299
Зам тээврийн ослын улмаас гэмтсэн хүн	1 077	1 282	1 460	1 382	1 247	1 135	998	1 083	784	2 475
Зам тээврийн ослын улмаас гэмтсэн хүүхэд	183	197	233	225	224	186	143	149	101	485

Зам тээврийн ослын улмаас 2021 онд 383 хүн нас барсан нь өмнөх оноос 119 (45.1%)-өөр өсөхөд Улаанбаатар хот 39 (50.6%), Булган 13 (3.6 дахин), Баян-Өлгий 11 (2.8 дахин), Өвөрхангай 10 (2.1%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Зам тээврийн ослын улмаас нас барсан 383 хүний 51 (13.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна.

Зураг 1.2.6.2 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын хэргийн улмаас хохирсон хүн, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

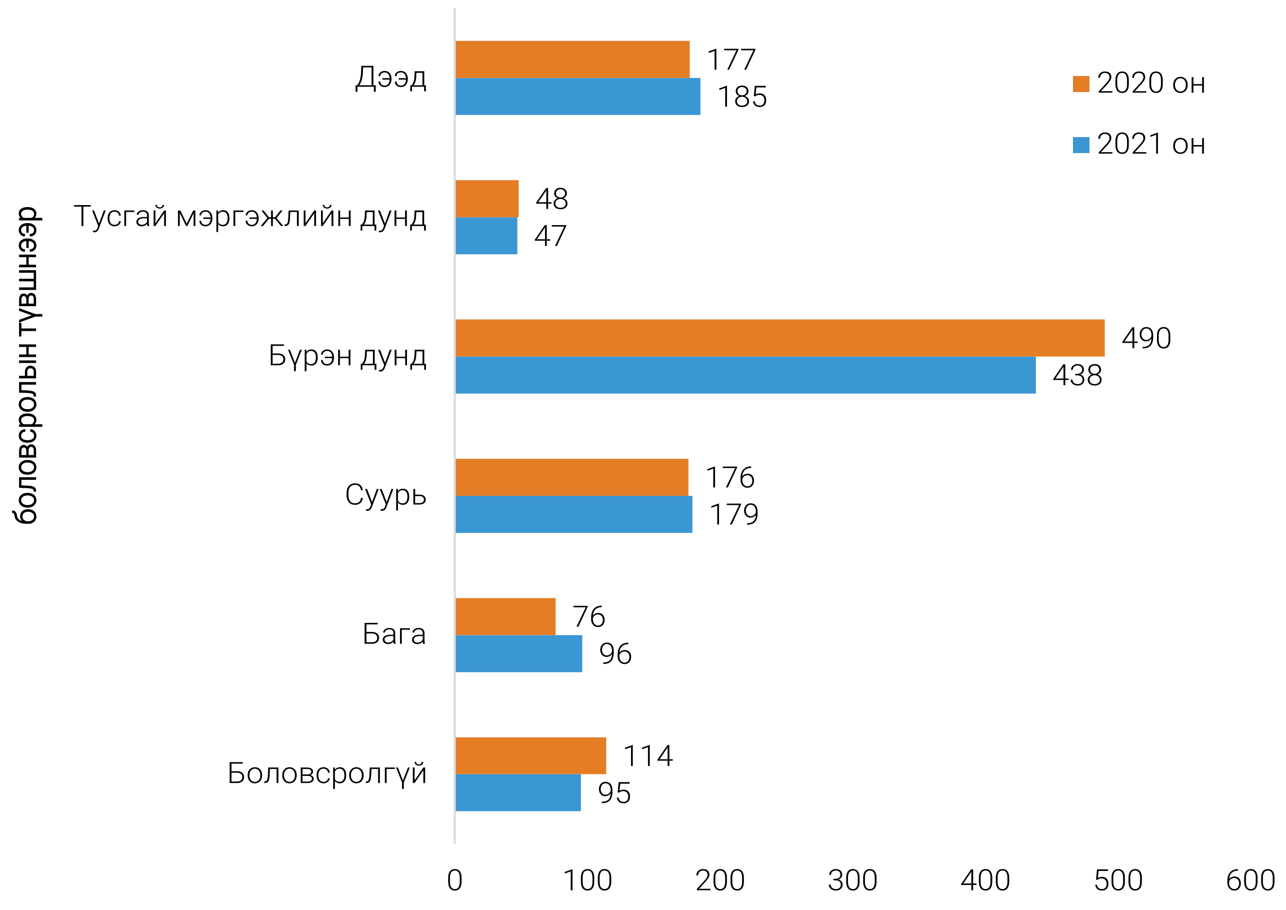

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын гэмт хэргийн хохирогч 1040 хүний 438 (42.1%) нь бүрэн дунд боловсролтой,185 (17.8%) нь дээд боловсролтой, 179 (17.2%) нь

суурь боловсролтой, 96 (9.2%) нь бага боловсролтой, 47 (4.5%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 95 (9.2%) нь боловсролгүй байна. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 41 (3.8%)-аар буурахад бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 52 (10.6%)-оор, боловсролгүй хохирогч 19 (16.7%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.6.2).

Хүснэгт 1.2.6.3 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	2021	2020
Улсын дүн	**1 040**	**1 081**
Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	1 037	1 076
Авто тээврийн гэмт хэрэг үйлдсэн жолооч зугтаах	3	5

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 41-ээр буурахад авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэргийн хохирогч 39 (3.8%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.6.3).

1.2.7 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг гэмт үйлдэгч

Хүснэгт 1.2.7.1 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	14-15	16-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	800	95	8	9	263	263	150	77	30
2020	854	142	4	5	305	247	180	73	40
				дүнд эзлэх хувь					
2021	100. 0	11.9	1.0	1.1	32.9	32.9	18.8	9.6	3.8
2020	100. 0	16.6	0.5	0.6	35.7	28.9	21.1	8.5	4.7

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 800 болж, өмнөх оноос 54 (6.3%)-өөр буурахад 18-29 насныхан 42 (13.8%)-оор, 40-49 насныхан 30 (16.7%)-аар, 60 ба түүнээс дээш насныхан 10 (25.0%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Нийт гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 17 (2.1%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 95 (11.9%) нь эмэгтэйчүүд байна.

Зураг 1.2.7.1 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

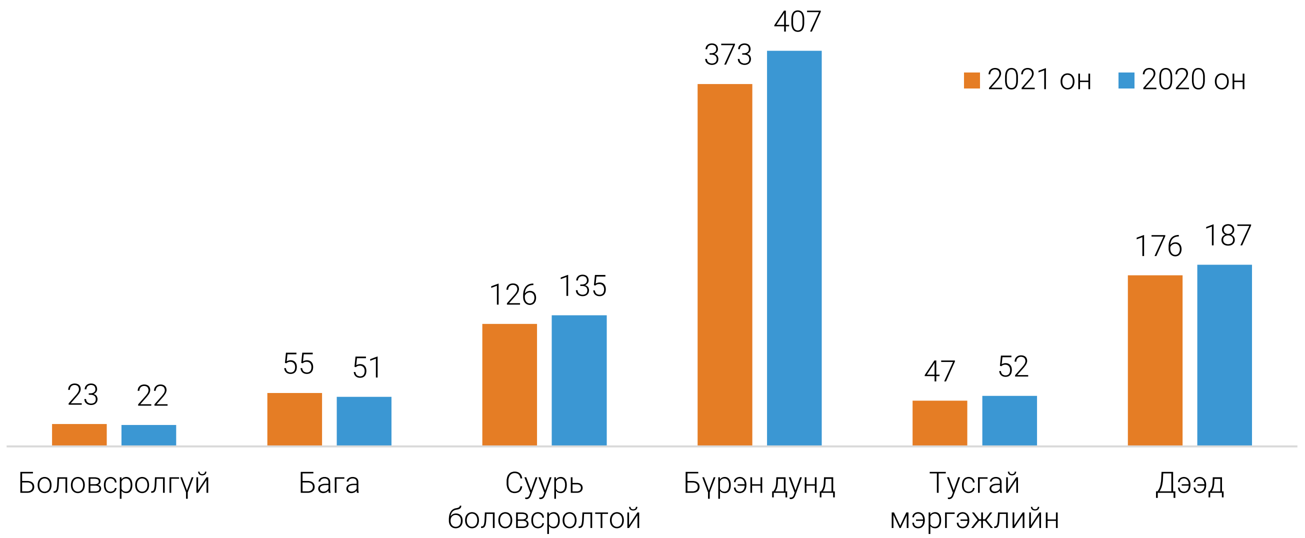

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 800 болж, өмнөх оноос 54 (6.3%)-өөр буурахад, бүрэн дунд боловсролтой 373 болж, 34 (8.4%)-өөр, дээд боловсролтой 176 болж, 11 (5.9%)-ээр, суурь боловсролтой 126 болж, 9 (6.7%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 800 яллагдагчийн 212 (26.5%) нь согтуугаар гэмт хэрэг үйлдсэн бол, 310 (38.8%) нь ажилгүй хүн байна (Зураг 1.2.7.1).

Хүснэгт 1.2.7.2 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	2021	2020
Улсын дүн	800	854
Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	800	850
Авто тээврийн гэмт хэрэг үйлдсэн жолооч зугтаах	-	4

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг 800 гэмт хэрэг үйлдэгчийн 800 (100.0%) нь авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг үйлдэгч байна.

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 54-өөр буурахад авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг үйлдэгч 50 (5.9%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.7.2).

1.2.8 Эдийн засгийн гэмт хэрэг

Зураг 1.2.8.1 Эдийн засгийн гэмт хэрэг, 2012-2021 он

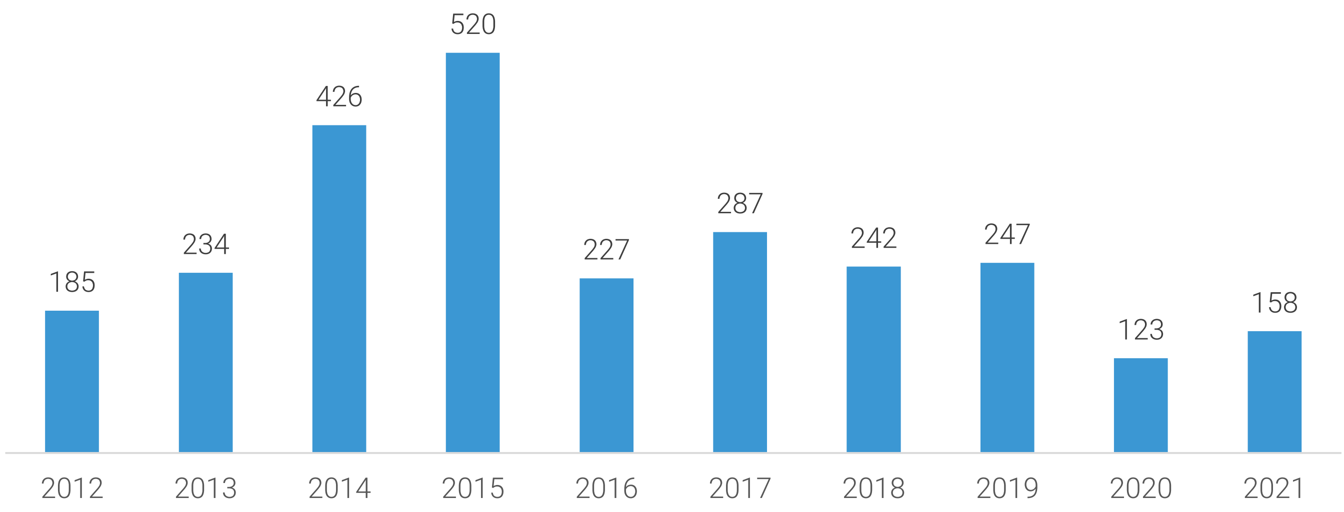

Эдийн засгийн гэмт хэрэг 2021 онд 158 болж, өмнөх оноос 35 (28.5%)-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 60 (85.7%), Архангай аймаг 4 (100.0%)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Бүртгэгдсэн эдийн засгийн гэмт хэргийн 130 (82.3%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгджээ.

Зураг 1.2.8.2 Эдийн засгийн гэмт хэрэг, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

2021 онд бүртгэгдсэн 158 эдийн засгийн гэмт хэргийн 84 (53.2%) нь татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг, 2 (1.3%) нь улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх гэмт хэрэг, 47 (29.7%) нь мөнгө угаах

гэмт хэрэг, 7 (4.4%) нь мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах гэмт хэрэг байна. Улсын хэмжээгээр 2021 онд бүртгэгдсэн эдийн засгийн 158 хэргийн 47 (29.7%) нь мөнгө угаах гэмт хэрэг бөгөөд өмнөх оноос 20 (74.1%)-оор өссөн байна.
Мөнгө угаах гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Улаанбаатар хотод 20-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Эдийн засгийн гэмт хэрэг өмнөх оноос 35-аар өсөхөд татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг 58 (3.2 дахин)-аар, мөнгө угаах гэмт хэрэг 20 (74.1%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.8.2).

Зураг 1.2.8.3 Эдийн засгийн гэмт хэрэг, дүүргээр, 2020-2021 он

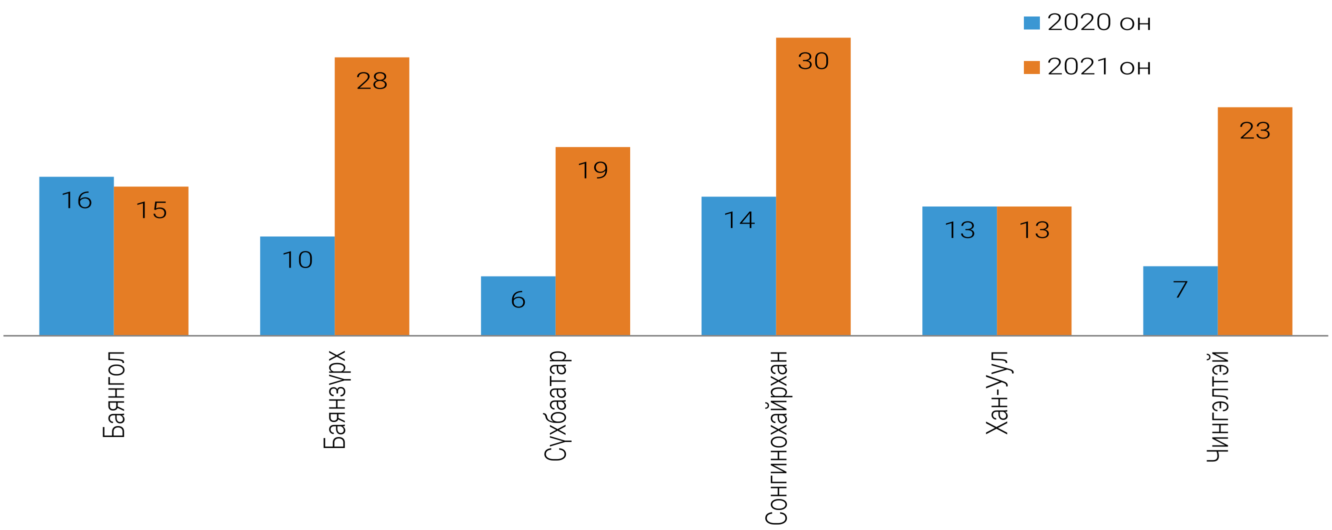

Улаанбаатар хотод эдийн засгийн гэмт хэрэг өмнөх оноос 60-аар өсөхөд Сонгинохайрхан дүүрэгт 24 (5.0 дахин), Баянзүрх дүүрэгт 12 (75.0 %), Чингэлтэй дүүрэгт 10 (76.9%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна.

Хүснэгт 1.2.8.1 Эдийн засгийн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн гараг, цагаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	158	16	30	40	24	20	12	16	64	53	8	33
2020	123	24	20	22	24	14	11	8	72	42	5	4
дүнд эзлэх хувь												
2021	100.0	10.1	19.0	25.3	15.2	12.7	7.6	10.1	40.5	33.5	5.1	20.9
2020	100.0	19.5	16.3	17.9	19.5	11.4	8.9	6.5	58.5	34.1	4.1	3.3

2021 онд бүртгэгдсэн эдийн засгийн 158 хэргийн 16 (10.1%) нь даваа гарагт, 30 (19.0%) нь мягмар гарагт, 40 (25.3%) нь лхагва гарагт, 24 (15.2%) нь пүрэв гарагт, 20 (12.7%) нь баасан гарагт, 12 (7.6%) нь бямба гарагт, 16 (10.1%) нь ням гарагт үйлдэгджээ. Эдийн засгийн гэмт хэрэг өмнөх оноос 35-аар өсөхөд лхагва гарагт үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 18 (81.8%)-аар, мягмар гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 10 (50.0%)-аар, ням гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 8 (100.0%)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ.
Бүртгэгдсэн 158 эдийн засгийн гэмт хэргийн 64 (40.5%) нь 06-14 цагт, 53 (33.5%) нь 14-19 цагт, 8 (5.1%) нь 19-22 цагт, 33 (20.9%) нь 22-06 цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.2.8.1).

Хүснэгт 1.2.8.2 Эдийн засгийн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн байршлаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	158	6	3	6	73	18	6	46
2020	123	6	3	3	41	28	6	36
				дүнд эзлэх хувь				
2021	100.0	3.8	1.9	3.8	46.2	11.4	3.8	29.1
2020	100.0	4.9	2.4	2.4	33.3	22.8	4.9	29.3

2021 онд бүртгэгдсэн эдийн засгийн гэмт хэргийн 6 (3.8%) нь гэр, орон сууцанд, 3 (1.9%) нь гудамж, талбайд, 6 (3.8%) нь олон нийтийн газар, 73 (46.2%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 18 (11.4%) нь төрийн байгууллагад, 6 (3.8%) нь төрийн бус байгууллагад, 46 (29.1%) нь бусад газар үйлдэгдэж, өмнөх оноос 35-аар өсөхөд аж ахуйн нэгж байгууллагад үйлдэгдсэн эдийн засгийн гэмт хэрэг 32 (78.0%)-оор, бусад газарт үйлдэгдсэн эдийн засгийн гэмт хэрэг 10 (27.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.8.2).

Зураг 1.2.8.4 Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн мөнгө угаах гэмт хэрэг, 2020-2021 он

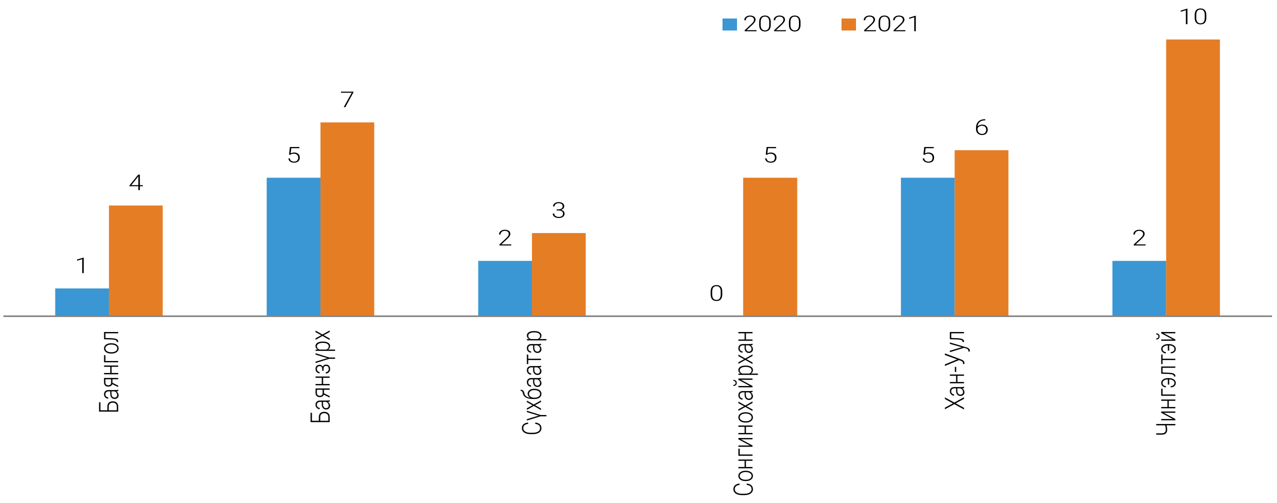

Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн мөнгө угаах гэмт хэрэг өмнөх оноос 20-оор өсөхөд Чингэлтэй дүүрэгт 8-аар, Сонгинохайрхан дүүрэгт 5-аар өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна (Зураг 1.2.8.4).

Хүснэгт 1.2.8.3 Мөнгө угаах гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	47	2	1	1	19	7	2	15
2020	27	3	2	1	10	2	2	7
				дүнд эзлэх хувь				
2021	100.0	4.3	2.1	2.1	40.4	14.9	4.3	31.9
2020	100.0	11.1	7.4	3.7	37.0	7.4	7.4	25.9

2021 онд бүртгэгдсэн мөнгө угаах гэмт хэргийн 2 (4.3%) нь гэр, орон сууцанд, 1 (2.1%) нь гудамж, талбайд, 1 (2.1%) нь олон нийтийн газар, 19 (40.4%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 7 (14.9%) нь төрийн байгууллагад, 2 (4.3%) нь төрийн бус байгууллагад, 15 (31.9%) нь бусад газарт үйлдэгдэж, өмнөх оноос 20-оор өсөхөд аж ахуйн нэгж байгууллагад үйлдэгдсэн мөнгө угаах гэмт хэрэг 9 (90.0%)-иөр, бусад газарт үйлдэгдсэн мөнгө угаах гэмт хэрэг 8 (114.3%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.8.3).

1.2.9 Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирогч, учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 32 болж, өмнөх оноос 12 (27.3%)-оор буурахад 40-49 насныхан 6 (42.9%)-гаар, 30-39 насныхан 5 (29.4%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 11 байгууллага хохирсон нь өмнөх оноос 5 (83.3%)-аар өсжээ. Хохирсон 11 байгууллагын 9 (81.8%) нь төрийн байгууллага, 2 (18.2%) нь хувийн байгууллага байна. Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас хохирсон 32 хүний 18 (56.3%) эмэгтэй хүн байна. (Хүснэгт 1.2.9.1).

Хүснэгт 1.2.9.1 Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хүйсээр, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	8-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	32	18	1	5	12	8	4	2
2020	44	29	0	6	17	14	5	2
			дүнд эзлэх хувь					
2021	100.0	56.3	3.1	15.6	37.5	25.0	12.5	6.3
2020	100.0	65.9	0.0	13.6	38.6	31.8	11.4	4.5

Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирогч 32 хүний 1 (3.1%) нь 18-29 насных, 5 (15.6%) нь 18-29 насных, 12 (37.5%) нь 30-39 насных, 8 (25.0%) нь 40-49 насных, 6 (18.8%) нь 60 түүнээс дээш насны хүн байна (Хүснэгт 1.2.9.1).

Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирогч 32 хүний 5 (15.6%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 24 (75.0%) нь дээд боловсролтой, 3 (9.4%) нь хүн байна. Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 12-оор буурахад дээд боловсролтой хохирогч 15 -аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.9.1).

Зураг 1.2.9.1 Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

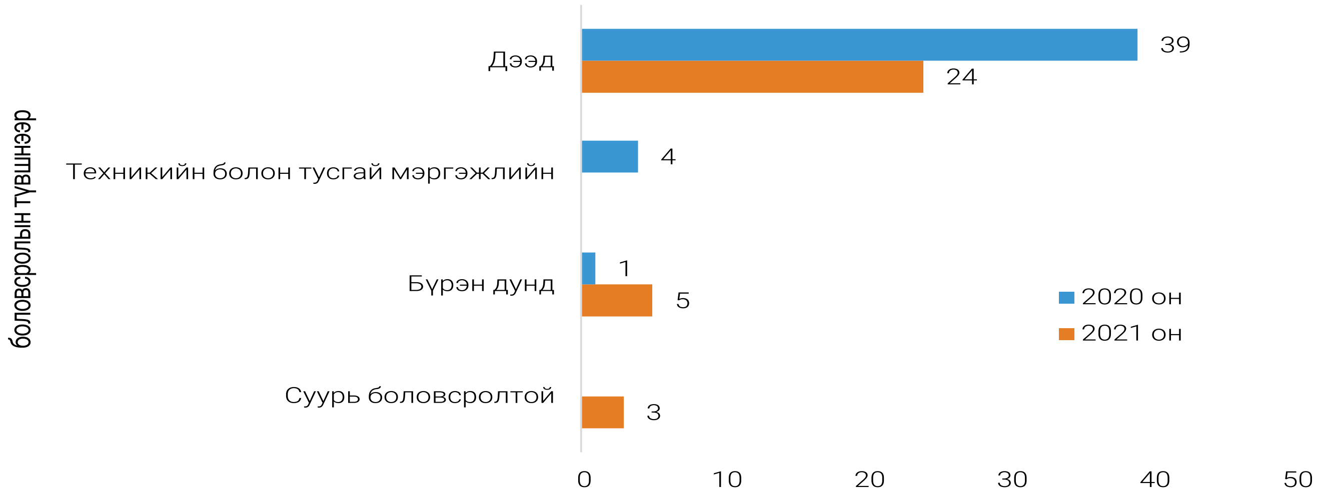

Зураг 1.2.9.2 Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

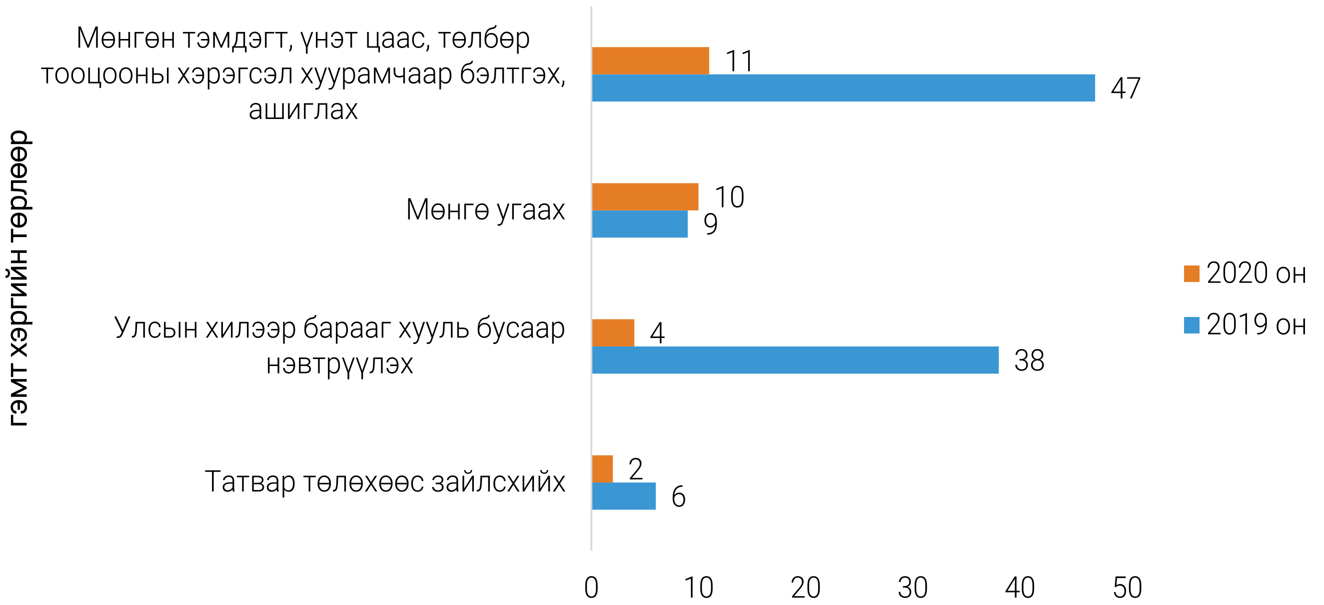

2021 онд бүртгэгдсэн 158 эдийн засгийн гэмт хэргийн 32 хохирогчийн 7 (21.9%) нь татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэргийн хохирогч, 8 (25.0%) нь мөнгө угаах гэмт хэргийн хохирогч, 4 (9.1%) нь улсын хилээр бараа хууль бусаар нэвтрүүлэх гэмт хэргийн хохирогч, 1 (3.1%) нь мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах гэмт хэргийн хохирогч байна.

Хүснэгт 1.2.9.2 Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	2021		2020	
	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт
	сая төгрөг			
Улсын дүн	**17 764.6**	**13 214.6**	**102 830.5**	**2 791.2**
Татвар төлөхөөс зайлсхийх	12 592.7	8 993.0	1 557.2	957.2
Улсын хилээр бараа хууль бусаар нэвтрүүлэх	-	0.0	200.6	194.2
Мөнгө угаах	4 700.0	4 003.1	99 347.7	5.9
Мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах	42.0	35.0	1 624.8	1 600.6
Хууль бусаар нийгмийн халамж, үйлчилгээ авах	290.3	84.0	-	-
Хууль бусаар даатгалын нөхөн төлбөр авах	3.0	3.0	-	-
Барааны тэмдэг эзэмшигч, газар зүйн заалт хэрэглэгчийн эрхийг зөрчих	96.5	96.5	-	-
Үндэсний төлбөрийн системд холбогдох үйл ажиллагаа хууль бусаар	40.0	-	-	-
Бусад	-	-	100.2	33.4

2021 онд эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан 17.8 тэрбум төгрөгийн хохирлын 13.2 (74.4%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан 17.8 тэрбум төгрөгийн хохирлын 12.6 (70.9%) тэрбум төгрөг нь татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэргийн учирсан хохирол, 4.7 (26.5%) тэрбум төгрөг нь мөнгө угаах гэмт хэргийн хохирол, 290.3 (1.6%) сая төгрөг нь нийгмийн халамж, үйлчилгээг хууль бусаар авах гэмт хэргийн хохирол байна (Хүснэгт 1.2.9.2).

1.2.10 Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч

Хүснэгт 1.2.10.1 Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	14-15	16-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	105	52	0	0	2	29	23	48	3
2020	51	25	1	0	8	19	6	16	1
				дунд эзлэх хувь					
2021	100. 0	49.5	0.0	0.0	1.9	27.6	21.9	45.7	2.9
2020	100. 0	49.0	2.0	0.0	15.7	37.3	11.8	31.4	2.0

Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч 105 болж, өмнөх оноос 54 (2.1 дахин)-аар өсөхөд 50-59 насныхан 32 (3.0 дахин)-оор, 40-49 насныхан 17 (3.8 дахин)-гоор, 30-39 насныхан 10 (52.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Нийт гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 52 (49.5%) нь эмэгтэйчүүд байна.

Эдийн засгийн гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 21 болж, өмнөх оноос 2 (10.5%)-оор, дээд боловсролтой 54 болж, 35 (2.8 дахин)-аар, суурь боловсролтой 10 болж, 1 (11.1%)-ээр, бага боловсролтой 5 болж, 4 (5.0 дахин)-өөр, боловсролгүй 15 болж, 13 (7.5 дахин)-аар тус тус өссөн байна.
Эдийн засгийн гэмт хэрэгт холбогдогчийн тоо өмнөх оноос 54-өөр өсөхөд дээд боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 35-аар, боловсролгүй 13-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.10.1).

Зураг 1.2.10.1 Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

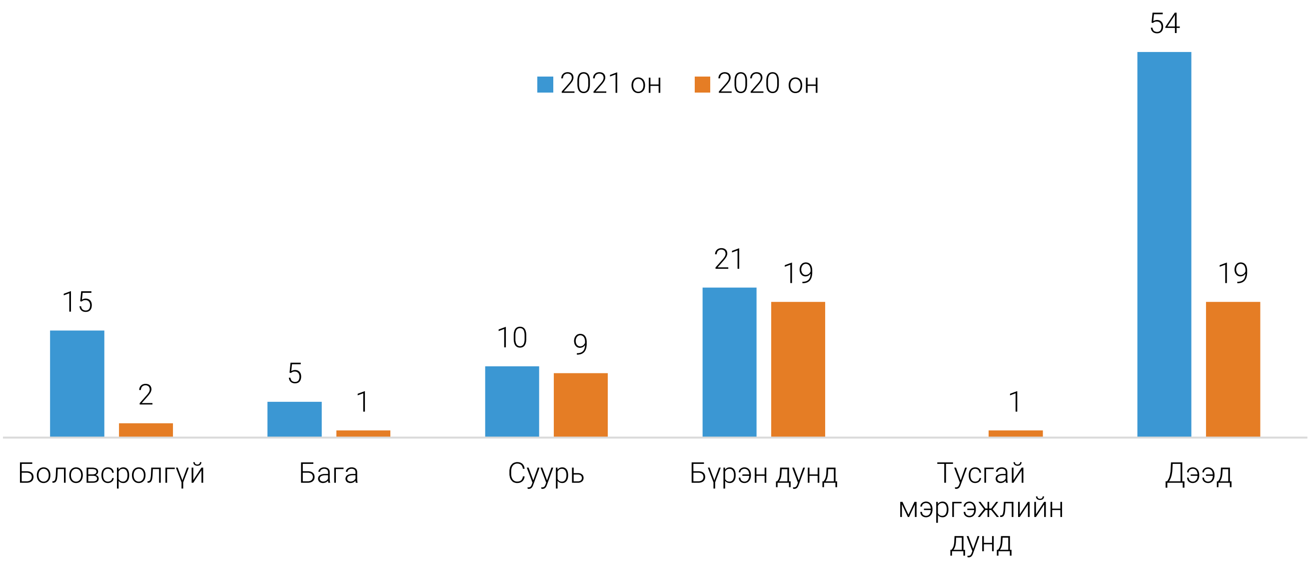

Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч 105 хүний 35 (33.3%) нь мөнгө угаах гэмт хэрэг үйлдэгч, 59 (56.2%) нь татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг үйлдэгч, 3 (2.9%) нь мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах гэмт хэрэг үйлдэгч байна. Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 54-өөр өсөхөд мөнгө угаах гэмт хэрэг үйлдэгч 26-гаар, татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг үйлдэгч 59 -өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.10.2).

Зураг 1.2.10.2 Эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдэгч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

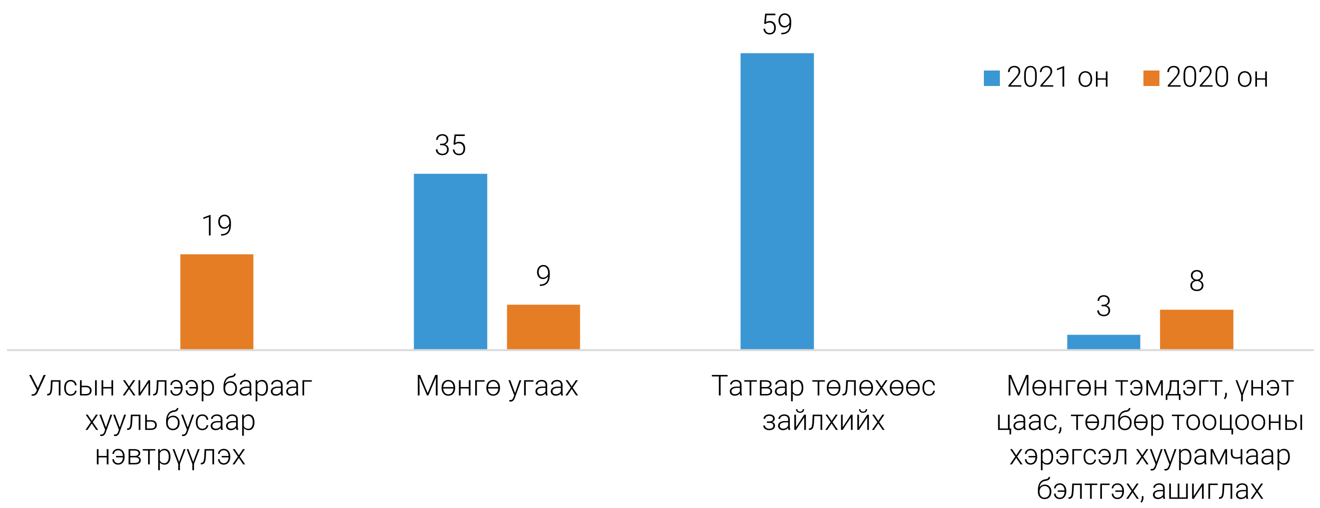

1.2.11 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 540 болж, өмнөх оноос 35 (6.9%)-аар өсөхөд Улаанбаатар хот 14 (5.5%)-өөр, Өвөрхангай аймаг 22 (3.8%)-оор, Төв аймаг 8 (14.3%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Зураг 1.2.11.1 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг ба, хүчиндэх гэмт хэрэг, 2012-2021 он

Энэ төрлийн хэргийн 81.3 хувийг эзэлж байгаа хүчиндэх хэрэг 2021 онд 439 бүртгэгдэж, өмнөх оноос 38 (9.5%)-аар өссөн байна (Зураг 1.2.11.1).

Хүчиндэх гэмт хэрэг өмнөх оноос 38-аар өсөхөд Өвөрхангай аймагт 14 (3.0 дахин)-өөр, Өмнөговь аймагт 6 (85.7%)-гаар, Улаанбаатар хотод 22 (10.8%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна.

Бүртгэгдсэн 439 хүчиндэх гэмт хэргийн 225 (51.3%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгджээ (Зураг 1.2.11.2).

Зураг 1.2.11.2 Хүчиндэх гэмт хэрэг, 1995-2021 он

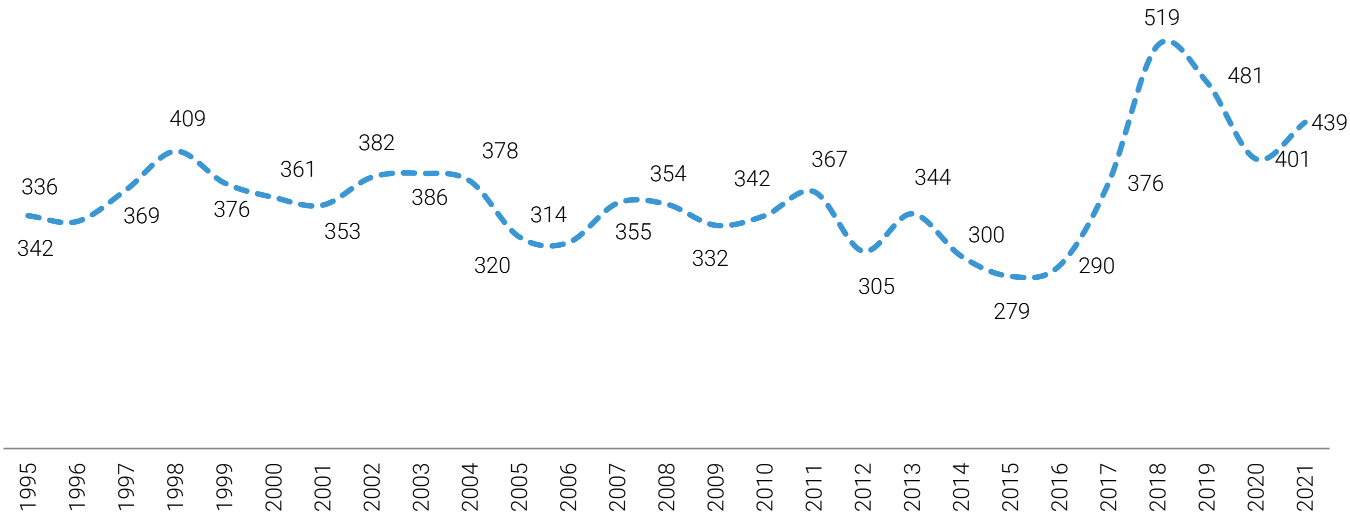

Зураг 1.2.11.3 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, төрлөөр

2021 онд бүртгэгдсэн 540 хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн 439 (81.3%) нь хүчиндэх гэмт хэрэг, 16 (3.0%) нь бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах гэмт хэрэг байна. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 35-аар өсөхөд хүчиндэх гэмт хэрэг өмнөх оноос 38 (9.5%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.11.3).

Хүснэгт 1.2.11.1 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдлаар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Үйлдэгдсэн хэрэг, гарагаар							Цагаар			
		Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	06-14 хүртэл	14-19 хүртэл	19-22 хүртэл	22-06 хүртэл
2021	540	76	86	82	98	60	69	69	113	117	71	239
2020	505	81	90	75	78	65	66	50	112	130	59	204
дүнд эзлэх хувь												
2021	100.0	14.1	15.9	15.2	18.1	11.1	12.8	12.8	20.9	21.7	13.1	44.3
2020	100.0	16.0	17.8	14.9	15.4	12.9	13.1	9.9	22.2	25.7	11.7	40.4

2021 онд бүртгэгдсэн хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг 540 хэргийн 76 (14.1%) нь даваа гарагт, 86 (15.9%) нь мягмар гарагт, 82 (15.2%) нь лхагва гарагт, 98 (18.1%) нь пүрэв гарагт, 60

(11.1%) нь баасан гарагт, 69 (12.8%) нь бямба гарагт, 69 (12.8%) нь ням гарагт үйлдэгджээ. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 35-аар өсөхөд пүрэв гарагт үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 20 (25.6%)-аар, ням гарагт үйлдэгдсэн хэрэг 19 (38.0%)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Бүртгэгдсэн 540 хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн 113 (20.9%) нь 06-14 цагт, 117 (21.7%) нь 14-19 цагт, 71 (13.1%) нь 19-22 цагт, 239 (44.3%) нь 22-06 цагт үйлдэгдсэн байна (Хүснэгт 1.2.11.1).

2021 онд бүртгэгдсэн хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг 540 гэмт хэргийн 386 (71.5%) нь гэр, орон сууцанд, 41 (7.6%) нь гудамж, талбайд, 22 (4.1%) нь олон нийтийн газар, 10 (1.9%) нь аж ахуйн нэгж, байгууллагад, 8 (1.5%) нь төрийн байгууллагад, 2 (0.4%) нь төрийн бус байгууллагад, 71 (13.1%) нь бусад газарт үйлдэгдэж, өмнөх оноос 35-аар өсөхөд гэр орон сууцанд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 52 (15.6%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.2.11.2).

Хүснэгт 1.2.11.2 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газраар, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Гэр, орон сууц	Гудамж, талбай	Олон нийтийн газар	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Бусад газар
2021	540	386	41	22	10	8	2	71
2020	505	334	43	28	9	3	3	85
				дүнд эзлэх хувь				
2021	100.0	71.5	7.6	4.1	1.9	1.5	0.4	13.1
2020	100.0	66.1	8.5	5.5	1.8	0.6	0.6	16.8

1.2.12 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 554 болж, өмнөх оноос 53 (10.6%)-аар өсөхөд 8-17 насныхан 29 (9.2%)-өөр, 30-39 насныхан 21 (75.0%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 554 хүний 536 (96.8%) нь эмэгтэй хүн, 362 (65.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхдүүд байна (Хүснэгт 1.2.12.1).

Хүснэгт 1.2.12.1 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, насны бүлэг, хүйсээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	7 хүртэлх	8-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	554	536	19	343	110	49	17	9	7
2020	501	398	19	314	110	28	17	9	4
				дүнд эзлэх хувь					
2021	100. 0	96.8	3.4	61.9	19.9	8.8	3.1	1.6	1.3
2020	100. 0	79.4	3.8	62.7	22.0	5.6	3.4	1.8	0.8

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 554 хүний 128 (23.1%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 47 (7.6%) нь дээд боловсролтой, 8 (1.4%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 42 (11.0%) нь боловсролгүй, 179 (32.3%) бага боловсролтой, 150 (27.1%) нь суурь боловсролтой хүн байна. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 53-аар өсөхөд бага боловсролтой хохирогч 28-оор, бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 24-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.12.1).

Зураг 1.2.12.1 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч,боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

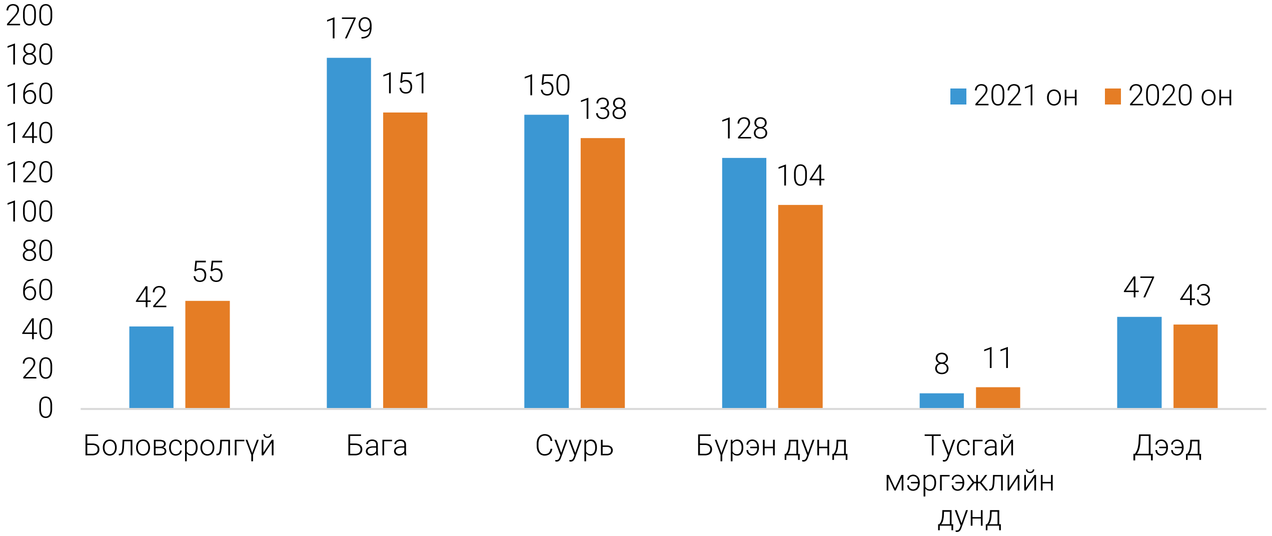

Зураг 1.2.12.2 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

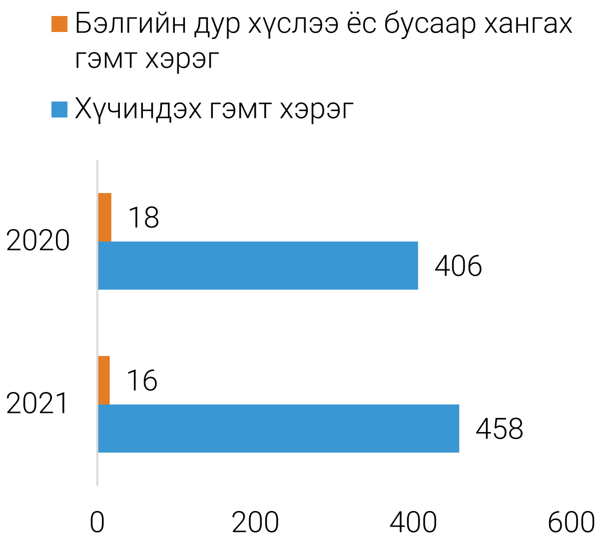

2021 онд бүртгэгдсэн 540 хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн 554 хохирогчийн 458 (82.7%) нь хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч, 16 (2.9%) нь бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах гэмт хэргийн хохирогч байна.

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 53-аар өсөхөд хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч 52 (12.8%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна (Зураг 1.2.12.2).

Хүснэгт 1.2.12.2 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлтүүд	2021		2020	
	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт	Учирсан хохирол	Нөхөн төлүүлэлт
	сая төгрөг			
Улсын дүн	**1 039.1**	**809.7**	**683.7**	**578.6**
Хүчиндэх гэмт хэрэг	767.2	546.8	623.6	528.0
Бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах гэмт хэрэг	40.5	34.3	9.5	4.3
Бусад	231.4	228.6	50.7	46.4

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 1039.1 сая төгрөг, хохирлын нөхөн төлүүлэлт 809.7 сая төгрөг болж, өмнөх оноос учирсан хохирол 355.4 (52.0%) сая төгрөгөөр, нөхөн төлүүлсэн хохирол 231.1 (39.9%) сая төгрөгөөр өссөн байна.

2021 онд хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 1039.1 сая төгрөгийн хохирлын 809.7 (77.9 %) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ (Хүснэгт 1.2.12.2).

1.2.12.3 Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Он	Улсын дүн	Эмэгтэй	7 хүртэлх	8-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	554	536	19	343	110	49	17	9	7
2020	406	398	15	233	103	26	16	9	4
				дүнд эзлэх хувь					
2021	100. 0	96.8	3.4	61.9	19.9	8.8	3.1	1.6	1.3
2020	100. 0	98.0	3.7	57.4	25.4	6.4	3.9	2.2	1.0

Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 554 болж, өмнөх оноос 148 (36.5%)-аар өсөхөд 8-17 насныхан 110 (47.2%)-аар, 30-39 насныхан 23 (88.5%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон 554 хүний 536 (96.8%) нь эмэгтэй хүн, 362 (65.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхдүүд байна (Хүснэгт 1.2.12.3).

Зураг 1.2.12.3 Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхэд, насны бүлгээр, 2012-2021 он

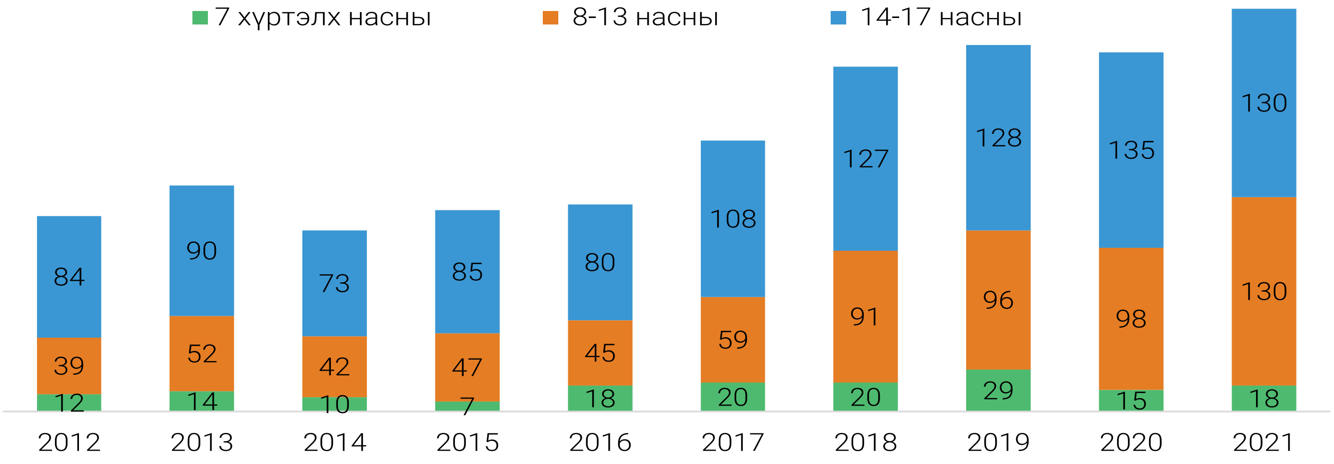

Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон 554 хүний 362 (65.3%) нь 18 хүртэлх насных, 110 (19.9%) нь 18-29 насных, 49 (8.8%) нь 30-39 насных, 17 (3.1%) нь 40-49 насных, 16 (2.9%) нь 50, түүнээс дээш

насныхан байна (Хүснэгт 1.2.12.3).Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийн тоо 2021 онд 362 болж, өмнөх оноос 114 -өөр өсөхөд 8-13 насны хохирогчийн тоо 32 (32.7%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

1.2.13 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 417 болж, өмнөх оноос 51 (13.9%)-ээр өсөхөд 18-29 насныхан 28 (15.8%)-аар, 30-39 насныхан 31 (37.3%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Энэ төрлийн гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчийн 27 (6.5%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 8 (1.9%) нь эмэгтэйчүүд байна.

Хүснэгт 1.2.13.1 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, хүйс, насны бүлгээр, 2020-2021 он

	Улсын дүн	Эмэгтэй	14-15	16-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60, түүнээс дээш насны
2021	417	8	13	14	205	114	53	12	6
2020	366	6	13	13	177	83	50	22	8
				дунд эзлэх хувь					
2021	100. 0	1.9	3.1	3.4	49.2	27.3	12.7	2.9	1.4
2020	100. 0	1.6	3.6	3.6	48.4	22.7	13.7	6.0	2.2

Зураг 1.2.13.1 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

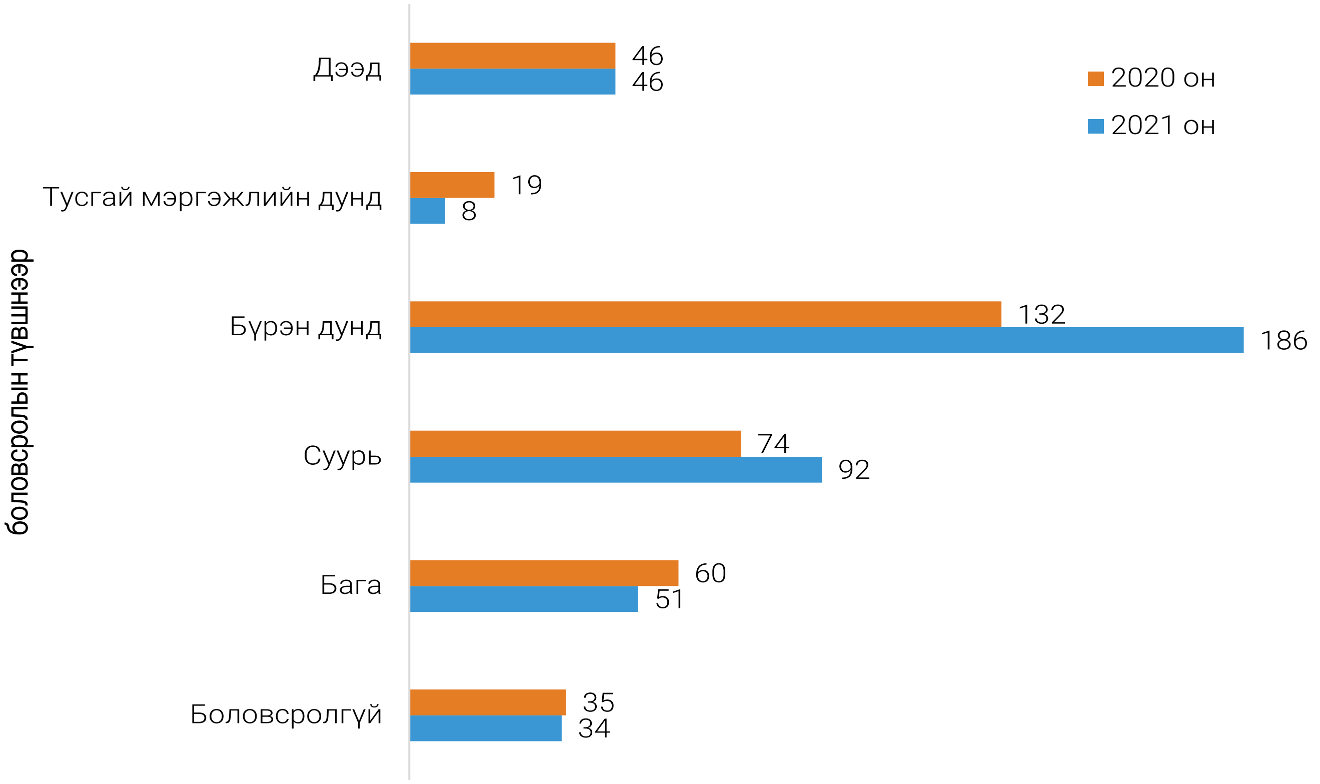

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 186 болж, өмнөх оноос 54 (40.9%)-өөр, суурь боловсролтой

яллагдагч 92 болж, 18 (24.3%)-аар өсөж, харин боловсролгүй яллагдагч 34 болж, 1 (2.9%)-ээр, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой яллагдагч 8 болж, 11 (57.9%)-ээр, бага боловсролтой 51 болж, 9 (15.0%)-өөр буурсан байна.

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдогчийн тоо өмнөх оноос 51-ээр өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 54-өөр, суурь боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 18-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн 417 яллагдагчийн 172 (41.2%) нь согтуу үедээ гэмт хэрэг үйлджээ (Зураг 1.2.13.1).

Зураг 1.2.13.2 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

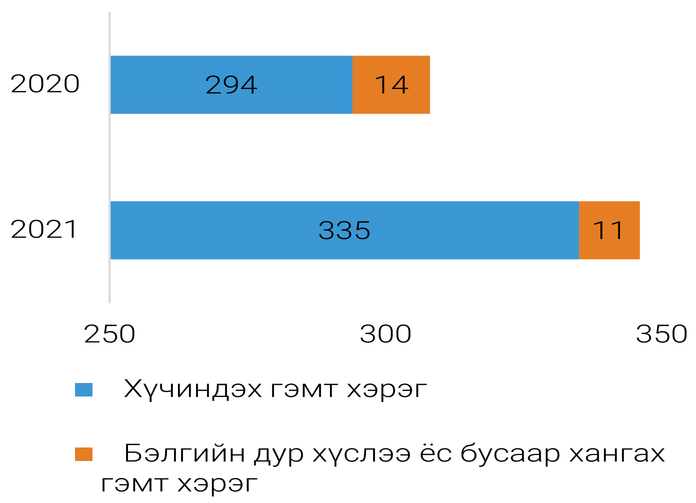

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 417 хүний 335 (80.3%) нь хүчиндэх гэмт хэрэг үйлдэгч, 11 (2.6%) нь бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах гэмт хэрэг үйлдэгч байна.
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 51-ээр өсөхөд хүчиндэх гэмт хэрэг үйлдэгч 41 (13.9%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.2.13.2).

1.3 БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, үйлдэгдсэн байдлаар

Хүснэгт 1.3.1 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, үйлдэгдсэн байдлаар, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	22 089	25 362	27 318	27 757	27 167	32 259	36 220	31 524	23 064	25 429
Согтуугаар үйлдсэн	5 063	6 406	6 686	5 907	5 520	4 012	3 289	4 371	4 855	4 842
Галт зэвсгээр үйлдсэн	41	42	39	38	33	44	39	36	40	34
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдсэн	534	418	1 076	1 356	1 449	1 286	1 069	985	1 138	1 531
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	2 427	2 447	2 683	2 274	1 635	1 829	1 714	1 805	1 482	1 367
Мансуурсан үедээ үйлдсэн	22	15	37	45	65	92	176	247	184	160
Зохион байгуулалттай бүлгээр	108	73	52	47	23	15	85	56	15	26

2021 онд бүртгэгдсэн нийт 25.4 мянган гэмт хэргийн 4842 (19.0%) нь согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг байгаа нь өмнөх оноос 2.0 хувиар буурсан байна. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн хэрэг 2021 онд 1531 болж, өмнөх оноос 393 (34.5%)-аар, зохион байгуулалттай бүлгээр үйлдсэн хэрэг 26 болж, 11 (73.3%)-ээр өсөж, харин бүлэглэн үйлдсэн хэрэг 1367 болж, 115 (7.8%)-аар,

мансуурсан үедээ үйлдсэн хэрэг 160 болж, 24 (13.0%)-өөр, согтуугаар үйлдсэн гэмт хэрэг 4842 болж, 13 (0.3%)-аар, галт зэвсгээр үйлдсэн хэрэг 34 болж, 6 (15.0%)-гаар буурсан байна (Хүснэгт 1.3.1).

Зураг 1.3.1 Согтуугаар үйлдсэн хэрэг, 2012-2021 он

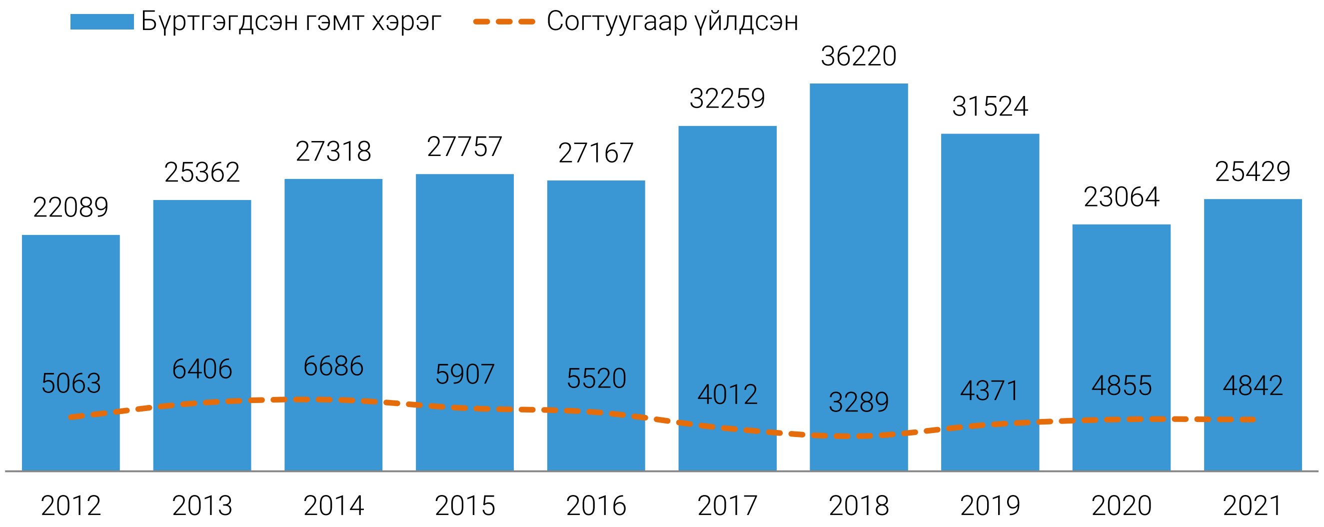

2021 онд согтуугаар үйлдэгдсэн хэрэг өмнөх оноос 13-аар буурахад Улаанбаатар хот 166-гаар, Төв аймаг 96-гаар, Дорнод аймаг 38-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.3.1).

Хүснэгт 1.3.1 Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн хэрэг, гэмт хэргийн төрлөөр, 2016-2021 он

Үзүүлэлт	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**1 449**	**1 286**	**1 070**	**985**	**1 138**	**1 531**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг	17	13	12	13	22	20
Хүнийг алах	16	12	7	12	21	18
Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	1	-	5	-	-	1
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	1 356	1 089	998	913	1 043	1 377
Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг	-	198	210	207	111	118
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	33	166	47	54	61	118
Хүчиндэх	26	56	38	50	53	110
Бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах	-	-	2	-	1	5
Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	5	2	2	2
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	1	-	-
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	7	2	4	6
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	38	4	-	-	-	-
Өмчлөх эрхийн гэмт хэрэг	4	10	-	-	-	-
Бусад	1	4	1	-	6	8

Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 2021 онд 1531 болж, өмнөх оноос 393-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 268 (45.9%)-аар, Өвөрхангай аймаг 26 (123.8%)-гаар, Сэлэнгэ 21 (53.8%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлөв. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдсэн 1531 хэргийн 852 (55.6%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдсэн хэрэг Улаанбаатар хотод өмнөх оноос 268-аар өсөхөд Сонгинохайрхан (99), Хан-Уул (71), Сүхбаатар (46)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн 1531 хэргийн 1377 (89.9%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 118 (7.7%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 20 (1.3%) нь Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг байна (Хүснэгт 1.3.1).

Хүүхэд оролцсон гэмт хэрэг 2021 онд 733 болж, өмнөх оноос 78 (9.6%)-аар буурахад Улаанбаатар хот 68 (12.2%)-аар, Архангай аймаг 13 (54.2%)-ээр, Өвөрхангай аймаг 11 (61.1%)-ээр, Баян-Өлгий 10 (50.0%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна (Зураг 1.3.2).

Зураг 1.3.2 Хүүхэд оролцсон гэмт хэрэг, 1999-2021 он

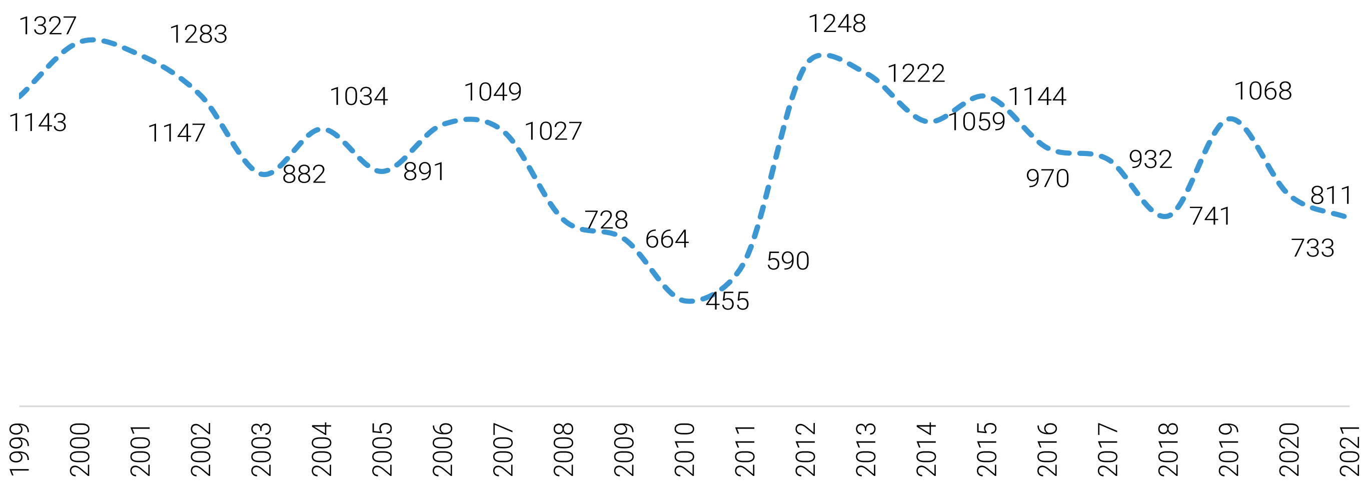

Зураг 1.3.3 Мансуурсан үедээ үйлдсэн хэрэг, дүүргээр, 2019-2021 он

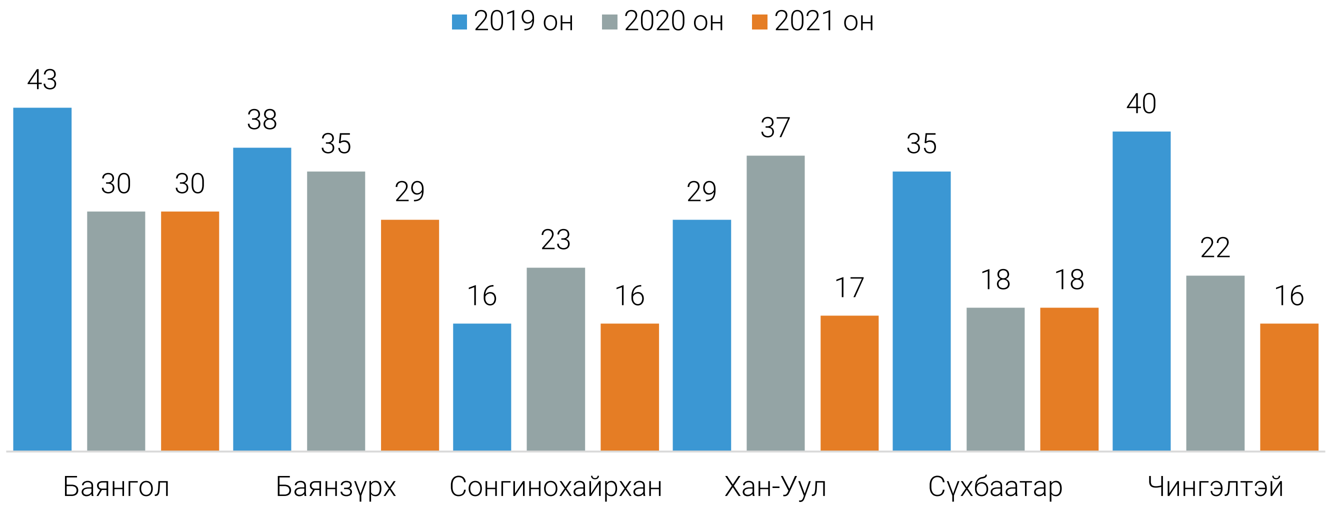

Мансуурсан үедээ үйлдэгдсэн хэрэг улсын хэмжээгээр 2021 онд 160 болж, өмнөх оноос 24-өөр буурахад Улаанбаатар хотод 35 (21.0%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Мансуурсан үедээ үйлдэгдсэн 160 хэргийн 132 (82.5%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна (Зураг 1.3.3).

2021 онд улсын хэмжээгээр эмэгтэй хүн оролцсон хэрэг 3218 болж, өмнөх оноос 134 (4.0%)-өөр буурахад Улаанбаатар хотод 114 (4.5%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Эмэгтэйчүүд оролцсон 3218 хэргийн 2443 (75.9%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна (Зураг 1.3.4).

Зураг 1.3.4 Эмэгтэйчүүд оролцсон хэрэг, дүүргээр, 2019-2021 он

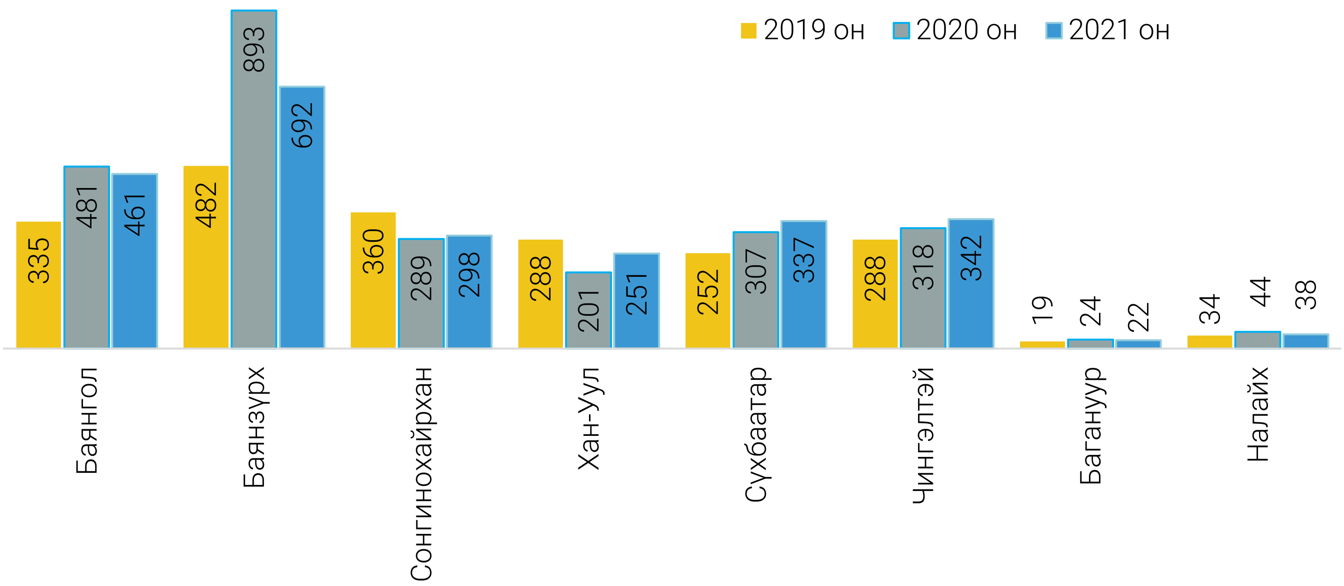

2021 онд улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн 25429 хэргийн 1367 (5.4%) нь бүлэглэн гүйцэтгэсэн хэрэг байна. Бүлэглэн гүйцэтгэсэн хэрэг өмнөх оноос 115 (7.8%)-аар буурахад Төв аймаг 63 (71.6%)-аар, Хөвсгөл 29 (55.8%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Бүлэглэн гүйцэтгэсэн 1367 гэмт хэргийн 765 (56.0%) Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна (Зураг 1.3.5).

Зураг 1.3.5 Бүлэглэн гүйцэтгэсэн хэрэг, 2012-2021 он

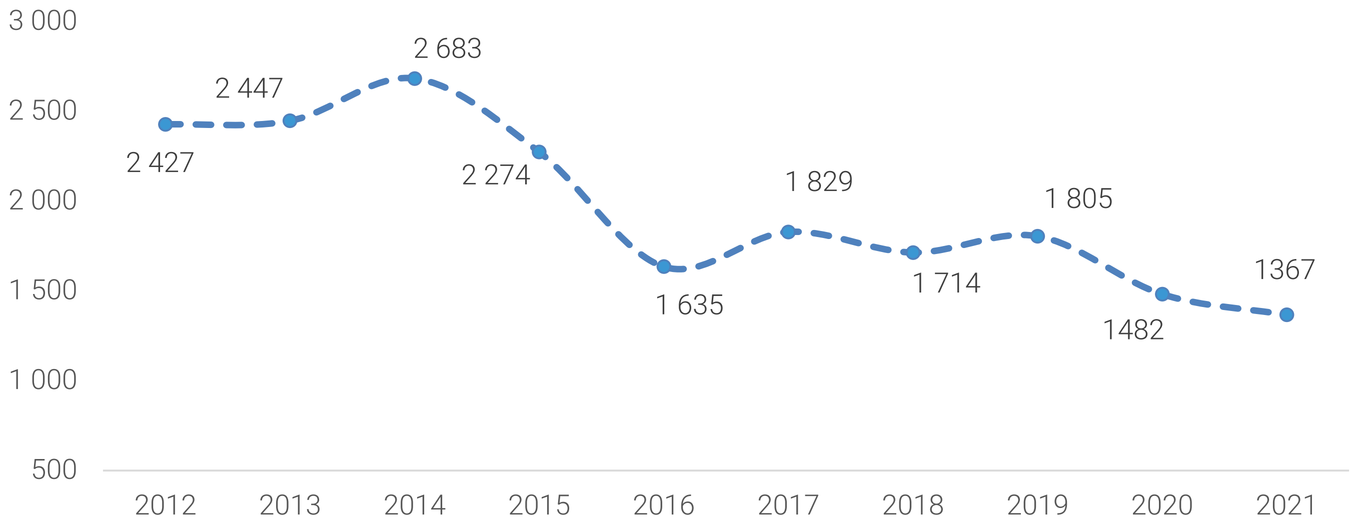

1.4 ГЭМТ ХЭРЭГ ҮЙЛДЭГЧ

Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчдын тоо 2021 онд 18.1 мянгад хүрч, өмнөх оноос 1411 (8.5%)-ээр өсөхөд Улаанбаатар хот 1180 (12.6%)-аар, Хөвсгөл аймаг 205 (44.6%)-аар, Завхан аймаг 118 (53.2%)-аар, Дорноговь 116 (45.3%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.4.1).

Зураг 1.4.1 Яллагдагч ба Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн, 2012-2021 он

2021 онд гэмт хэрэгт холбогдон, яллагдагчаар татагдсан 18.1 мянган хүний 2927 (16.2%) нь эмэгтэйчүүд, 921 (5.1%) нь 18 хүртэлх насны хүүхдүүд байна. Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчдын 2616 (14.5%) нь өмнө нь ял шийтгэгдсэн хүн байна.

Зураг 1.4.2 Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагч, насны бүлгээр, 2020-2021 он

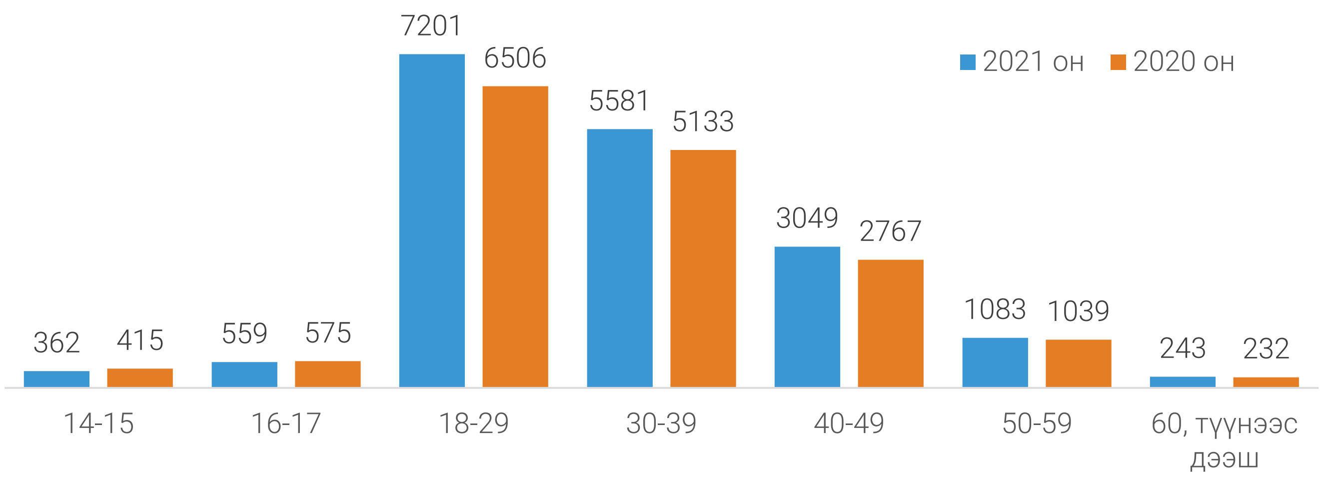

Гэмт хэрэгт 2021 онд холбогдсон нийт 18078 яллагдагчийн 362 (2.0%) нь 14-15 насных, 559 (3.1%) нь 16-17 насных, 7201 (39.8%) нь 18-29 насных, 5581 (30.9%) нь 30-39 насных, 3049 (16.9%) нь 40-49 насных, 1326 (7.3%) нь 50, түүнээс дээш насныхан байна (Зураг 1.4.2).

Хүснэгт 1.4.1 Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2012-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**19 734**	**22 286**	**23 737**	**24 857**	**23 805**	**18 131**	**16 389**	**17 110**	**16 667**	**18 078**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	335	343	327	316	296	270	266	266	262	274
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6 671	7 724	8 365	8 468	8 503	7 267	6 936	6 672	6 806	6 999
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	37	52	57	58	45	30	34	35	53	82
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	451	471	417	446	426	496	392	388	366	417
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	111	120	141	159	127	30	-	-	-	-
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	6 977	8 207	9 233	10 326	9 915	6 926	6 885	7 641	7 036	8 039
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	147	35	11	1	2	17	66	-	14	3
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	185	188	182	186	144	102	58	104	51	105
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	2 049	2 298	2 146	2 219	1 997	1 106	329	366	352	448
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	418	422	396	304	210	293	307	359	588	570
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	1 887	2 015	2 048	1 956	1 728	1 273	903	973	854	800
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг	284	264	254	278	280	215	119	226	150	186
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг	104	95	106	99	90	63	54	27	35	22
Авлигын гэмт хэрэг	62	42	40	29	19	17	2	8	1	1
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	16	10	12	10	13	5	12	13	8	14
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	2	2	10	14	7	12	73	76
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	4	10	1	10	14
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	3	8	14	7	25
Хүн төрөлхтний аюулгүй байдал, энх тайвны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	-	5	1	3

Эх үүсвэр: Цагдаагийн ерөнхий газрын Яллагдагчийн мэдээлэл

Зураг 1.4.3 Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

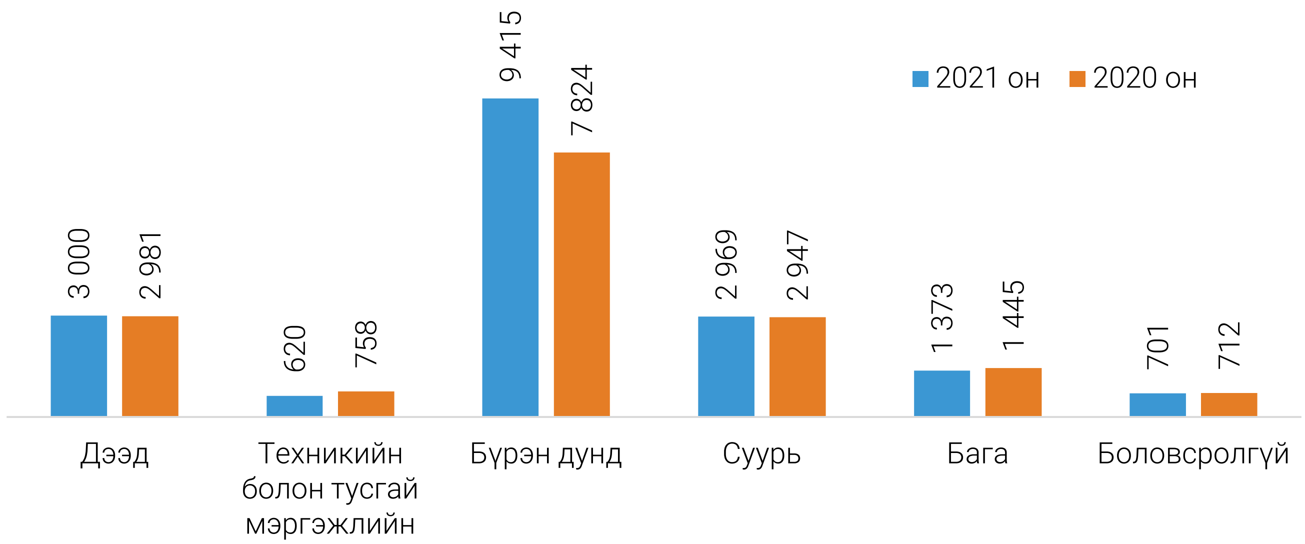

Гэмт хэрэг үйлдэгч 18078 хүний 6999 (38.7%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, 8039 (44.5%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, 800 (4.4%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч, 570 (3.2%) нь хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч байна.
Гэмт хэрэг үйлдэгч өмнөх оноос 1411 (8.5%)-ээр өсөхөд өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 1003 (14.3%)-аар, Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 193 (2.8%)-аар, Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгч 96 (27.3%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.4.1).

Гэмт хэрэгт холбогдсон бүрэн дунд боловсролтой яллагдагч 2021 онд 9415 болж, өмнөх оноос 1591 (20.3%)-ээр, суурь боловсролтой 2969 болж, 22 (0.7%)-оор, дээд боловсролтой 3000 болж, 19 (0.6%)-өөр өсөж, харин техникийн болон тусгай мэргэжлийн боловсролтой 620 болж, 138 (18.2%)-аар, бага боловсролтой 1373 болж, 72 (5.0%)-оор, боловсролгүй 701 болж, 11 (1.5%)-ээр буурсан байна.
Гэмт хэрэгт холбогдогчийн тоо өмнөх оноос 1411-ээр өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой гэмт хэрэг үйлдэгч 1591-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.4.3).

1.5 ГЭМТ ХЭРГИЙН УЛМААС ХОХИРСОН ХҮН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД

Нийгмийн хөгжлийн шалгуур үзүүлэлтүүдийн нэг нь тухайн нийгмийн гишүүд аливаа хууль бус үйл ажиллагаанаас хохирох эрсдэлээс баттай хамгаалагдсан байх явдал юм. Нэг ч хүн хохирохгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлсэн улс орны туршлага хаана ч байхгүй бөгөөд байх ч боломжгүй. Гэхдээ л иргэдийг гэмт халдлагаас урьдчилан сэргийлэх бүх талын арга хэмжээг тасралтгүй үр ашигтай явуулах, нэгэнт хохирсон тохиолдолд түүний хөндөгдсөн эрхийг нөхөн сэргээх эрх зүйн тогтолцоо, үйл ажиллагааны зохистой нөхцөлийг цогцоор нь бүрдүүлэх явдал аль ч улс орны хувьд нэн чухал байдаг.

Зураг 1.5.1 Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, 2012-2021 он

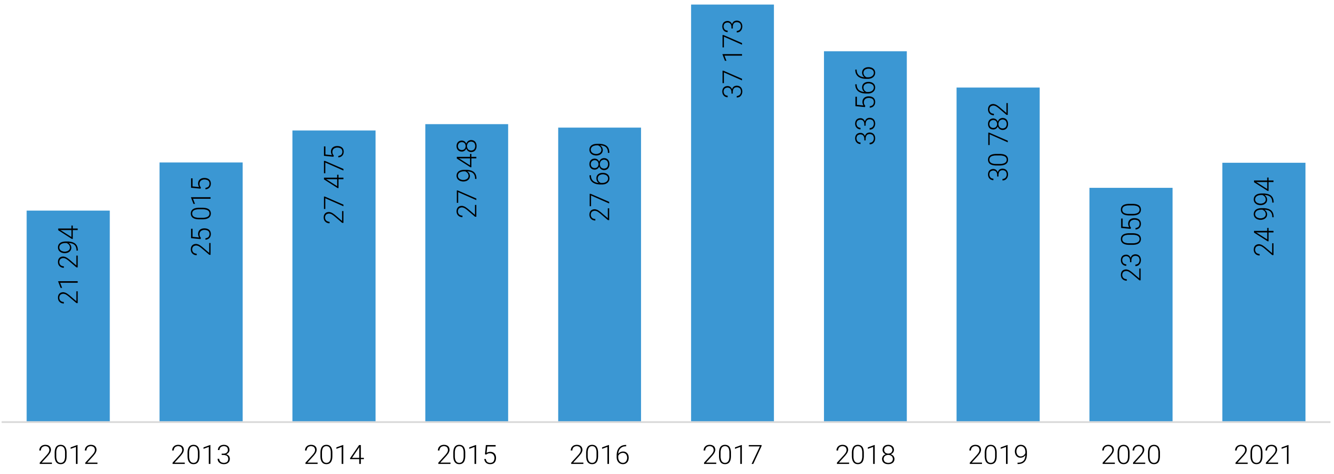

Гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 25.0 мянган хүн, 59 хуулийн этгээд хохирч, өмнөх оноос хохирсон хүний тоо 1944-өөр өсөж, харин хохирсон хуулийн этгээдийн тоо 7-гоор буурчээ. Хохирсон хүний тоо өмнөх оноос 1944 (8.4%)-өөр өсөхөд Улаанбаатар хот 1596 (11.0%)-гаар , Дорноговь аймаг 170 (56.5%)-аар, Хөвсгөл аймаг 169 (30.4%)-өөр, Сэлэнгэ аймаг 107 (19.9%)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.5.1).

Гэмт хэргийн улмаас хохирсон 25.0 мянган хүний 1365 (5.5%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд, 11.3 (45.1%) мянга нь эмэгтэйчүүд байна.

Хүснэгт 1.5.1 Хохирсон хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2012-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**21 294**	**25 015**	**27 475**	**27 948**	**27 689**	**37 173**	**33 566**	**30 782**	**23 050**	**24 994**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	560	557	546	402	462	769	647	646	400	458
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6 607	7 728	8 405	8 423	8 664	8 980	9 148	8 542	7 798	8 072
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	36	52	62	63	48	56	85	101	161	184
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	383	408	385	369	377	564	579	624	502	554
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	116	126	147	137	120	34	6	2	4	2
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	8 838	11 012	12 625	13 509	13 507	23 352	20 859	18 389	12 112	13 573
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	4	1	8	-	2	1	1	-	-	1
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	67	95	220	217	143	105	118	107	44	32
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	1 969	2 200	2 044	1 993	1 877	984	93	72	46	74
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	284	262	256	237	161	243	305	414	507	536
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	2 122	2 293	2 439	2 232	1 995	1 728	1 375	1 450	1 081	1 040
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	234	203	219	248	234	205	173	230	181	224
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	52	59	81	76	70	77	82	75	49	25
Авлигын гэмт хэрэг	8	10	19	27	12	15	8	14	11	5
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	14	9	8	7	9	13	13	8	5	12
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	11	8	8	11	24	40	113	140
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	19	28	37	17	26
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	17	18	29	17	31
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	3	2	2	5
Хүн төрөлхтний аюулгүй байдал, энх тайвны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Эх үүсвэр: Цагдаагийн ерөнхий газрын Хохирогч хүн, хуулийн этгээдийн мэдээ

2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон 25.0 мянган хүний 13573 (54.3%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 8072 (32.3%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 1040 (4.2%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч байна. Хохирсон хүн өмнөх оноос 1944-өөр өсөхөд Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 1461 (12.1%), Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 274 (3.5%), Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 58 (14.5%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.5.1).

Гэмт хэргийн улмаас хохирсон 24994 хүний 158 (0.6%) нь 7 хүртэлх насных, 1207 (4.8%) нь 8-17 насных, 6531 (26.1%) нь 18-29 насных, 8162 (32.7%) нь 30-39 насных, 5232 (20.9%) нь 40-49 насных, 3704 (14.8%) нь 50, түүнээс дээш насныхан байна. Хохирсон хүн өмнөх оноос 1944-өөр өсөхөд 30-39 насныхан 818 (11.1%), 18-29 насныхан 597 (10.1%), 40-49 насныхан 508 (10.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.5.2).
2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хүний 8072 (32.3%) ажилгүй хүн байгаа нь өмнөх оноос 1033-аар өсжээ.
Зураг 1.5.2 Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, насны бүлгээр, 2020-2021 он

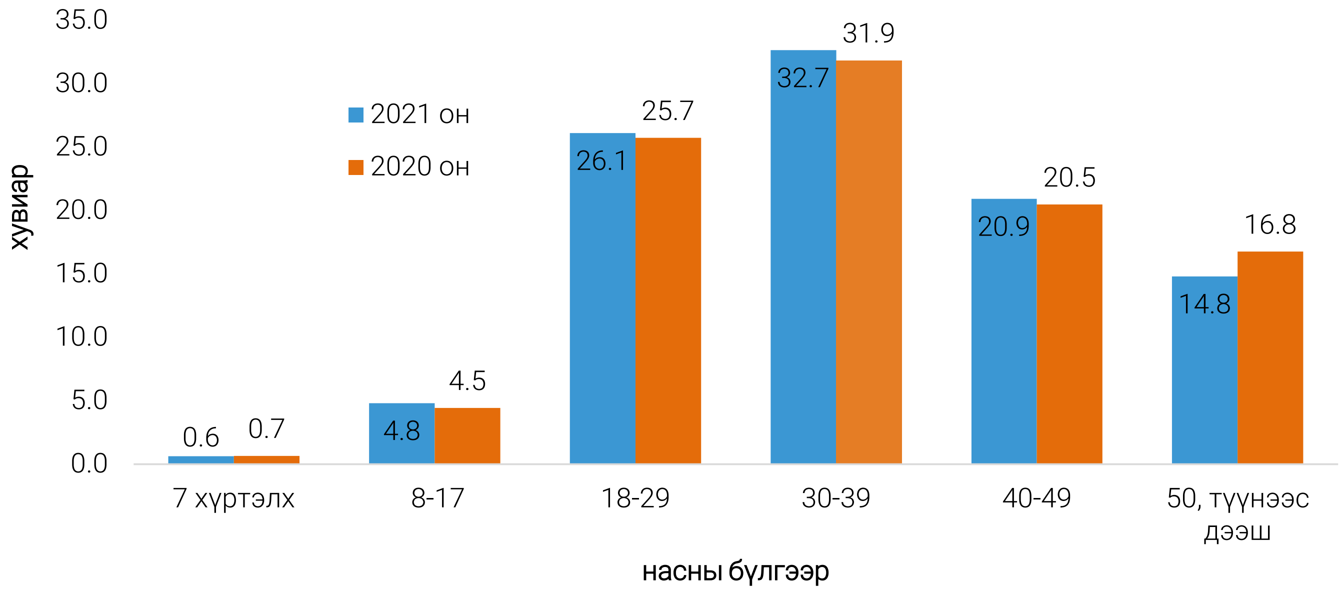

Хүснэгт 1.5.2 Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд, гэмт хэргийн төрлөөр, 2012-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**1 270**	**1 426**	**1 576**	**1 477**	**1 340**	**1 758**	**1 688**	**1 598**	**1 181**	**1 365**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	36	42	50	46	52	79	47	61	38	38
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	355	356	403	373	323	430	445	505	430	471
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	2	6	2	5	3	4	11	12	5	10
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	196	202	182	189	194	262	312	359	333	362
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	11	5	4	3	6	3	-	-	-	-
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	269	373	471	414	345	647	660	410	198	293
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	-	7	2	1	-	-	1	2	-	2
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	156	187	163	163	145	85	5	10	2	2
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	-	1	-	-	2	2	1	-	-	-
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	244	246	297	282	268	244	192	206	155	156
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	-	1	-	-	1	-	1	1	-	-
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	2	1	1	1	-	-	1	-
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	1	4	6	3	4
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	9	26	16	28

Сүүлийн 10 жилийн байдлаар жилд дунджаар 1468 хүүхэд гэмт хэргийн улмаас хохирсон байна. 2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон 1365 хүүхдийн 38 (2.8%) нь Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 362 (26.5%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 293 (21.5%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 471 (34.5%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 156 (11.4%) нь ХАБТХАЖ-ын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч болсон байна.

Зураг 1.5.3 Гэмт хэргийн хохирогч, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

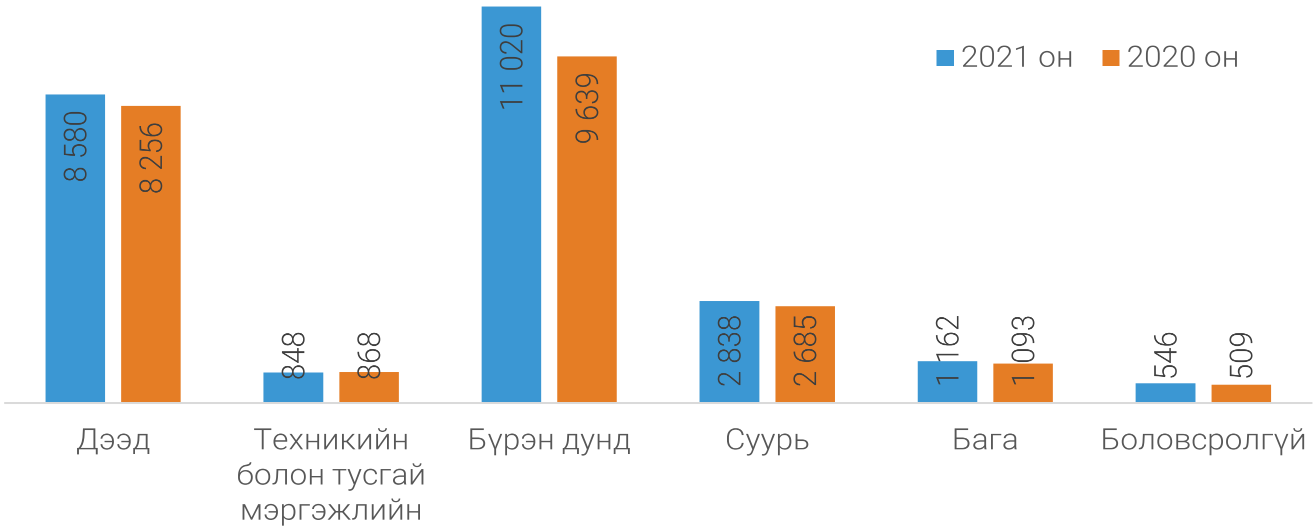

Гэмт хэргийн хохирогч 24994 хүний 11020 (44.1%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 8580 (34.3%) нь дээд боловсролтой, 848 (3.4%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 546 (2.2%) нь боловсролгүй, 1162 (4.6%) бага боловсролтой, 2838 (11.4%) нь суурь боловсролтой хүн байна.
Гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 1944-өөр өсөхөд бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 1381-ээр, дээд боловсролтой хохирогч 324-өөр, суурь боловсролтой хохирогч 153-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 1.5.3).

Зураг 1.5.4 Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээд, 2012-2021 он

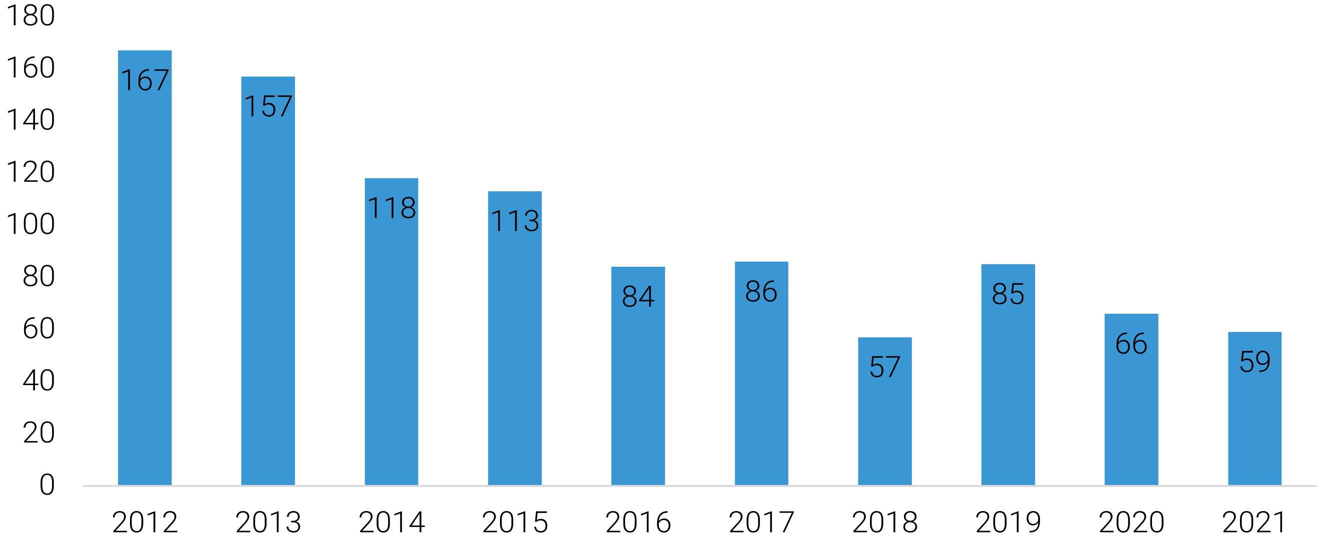

2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон 59 хуулийн этгээдийн 24 (40.7%) нь төрийн, 3 (5.1%) нь төрийн бус, 32 (54.2%) нь хувийн байгууллага байгаа бөгөөд өмнөх оноос төрийн байгууллага 23-аар буурч, харин төрийн бус байгууллага 2-оор, хувийн байгууллага 32-оор өссөн байна (Зураг 1.5.4).

Хүснэгт 1.5.3 Хохирсон хуулийн этгээд, гэмт хэргийн төрлөөр, өмчийн хэлбэрээр, 2020-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2021				2020			
	Бүгд	Төрийн	Төрийн бус	Хувийн	Бүгд	Төрийн	Төрийн бус	Хувийн
Улсын дүн	**59**	**24**	**3**	**32**	**66**	**47**	**1**	**18**
Өмчлөх эрхийн эсрэг	**38**	**7**	**2**	**29**	**26**	**11**	**1**	**14**
Хулгайлах гэмт хэрэг	10	3	-	7	8	4	1	3
Дээрэмдэх	1	-	-	1	-	-	-	-
Залилах гэмт хэрэг	9	1	1	7	4	2	-	2
Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх	2	-	-	2	-	-	-	-
Хөрөнгө завших	13	1	1	11	10	3	-	7
Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших	1	-	-	1	1	-	-	1
Болгоомжгүйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, үрэгдүүлэх	1	1	-	-	2	2	-	-
Мал хулгайлах	1	1	-	-	1	-	-	1
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	**11**	**9**	**-**	**2**	**6**	**6**	**-**	**-**
Татвар төлөхөөс зайлхийх	7	7	-	-	-	-	-	-
Мөнгө угаах	2	1	-	1	-	-	-	-
Улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх	-	-	-	-	5	5	-	-
Мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл, хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах	1	-	-	1	-	-	-	-
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг	**1**	**-**	**-**	**1**	**-**	**-**	**-**	**-**
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших	1	-	-	1	-	-	-	-
Хууль бусаар эм, бэлдмэл, эмнэлэгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түгээх	-	-	-	-	-	-	-	-
Авлигын гэмт хэрэг	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Эрх мэдэл албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах	-	-	-	-	-	-	-	-
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг	**-**	**-**	**-**	**-**	**10**	**9**	**-**	**1**
Хуурамч баримт бичиг үйлдэх, ашиглах	-	-	-	-	9	8	-	1
Баримт бичиг, тамга, тэмдэг, хэвлэмэл маягт хулгайлах, устгах, гэмтээх	-	-	-	-	1	1	-	-
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг	**7**	**7**	**-**	**-**	**18**	**18**	**-**	**-**
Байгаль орчныг бохирдуулах	1	1						
Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох	2	2	-	-	2	2	-	-
Хууль бусаар ан агнах	2	2	-	-	7	7	-	-
Хууль бусаар мод бэлтгэх	2	2	-	-	4	4	-	-
Ой хээрийн түймэр тавих	-	-	-	-	-	-	-	-
Байгалийн ургамлыг хууль бусаар бэлтгэх	-	-	-	-	4	4	-	-
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Цахим мэдээлэл хууль бусаар халдах	-	-	-	-	-	-	-	-
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	**-**	**-**	**-**	**-**	-	-	-	-
Тушаал биелүүлэхгүй байх	-	-	-	-	-	-	-	-
Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	**2**	-	-	2
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт	**1**	**-**	**1**	**-**	**1**	**1**	**-**	**-**
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	**1**	**1**	**-**	**-**	3	2	-	1
Нотлох баримтыг хуурамчаар үйлдэх, устгах	1	1	-	-	-	-	-	-

2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон 59 хуулийн этгээдийн 38 (64.4%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн, 11 (18.6%) нь Эдийн засгийн гэмт хэргийн, 7 (11.9%) нь Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн, 1 (1.7%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн, 1 (1.7%) нь Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэргийн, 1 (1.7%) нь Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч байна (Хүснэгт 1.5.3).

1.6 ГЭМТ ХЭРГИЙН УЛМААС УЧИРСАН ХОХИРОЛ, НӨХӨН ТӨЛҮҮЛЭЛТ

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 180.3 тэрбум төгрөг, нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ 90.4 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос учирсан хохирол 74.6 (29.3%) тэрбум төгрөгөөр буурч, харин нөхөн төлүүлсэн хохирол 8.3 (10.1%) тэрбум төгрөгөөр өссөн байна. Учирсан хохирол өмнөх оноос 74.6 тэрбум төгрөгөөр буурахад Улаанбаатар хотод гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 73.0 тэрбум төгрөгөөр, Говьсүмбэр аймагт 3266.2 тэрбум төгрөгөөр, Өмнөговь аймагт 1460.8 тэрбум төгрөгөөр, Хэнтий аймагт 718.4 тэрбум төгрөгөөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Харин нөхөн төлүүлсэн хохирол өмнөх оноос 8.3 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд Улаанбаатар хотод 6.8 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна (Зураг 1.6.1).

Зураг 1.6.1 Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, тэрбум төгрөг, 2012-2021 он

2021 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан 180.3 тэрбум төгрөгийн хохирлын 134.5 (74.6%) тэрбум төгрөг нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн, 9.0 (5.0%) тэрбум төгрөг нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн, 5.0 (2.8%) тэрбум төгрөг нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн, 17.8 (9.9%) тэрбум төгрөг нь Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирол байна. Учирсан хохирол өмнөх оноос 74.6 тэрбум төгрөгөөр буурахад Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 85.1 тэрбум төгрөгөөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.6.1).

Хүснэгт 1.6.1 Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	Учирсан хохирол сая төг	
	2021	2020
Улсын дүн	**180 339.3**	**254 937.3**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	1 737.6	1 364.4
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	8 963.1	7 795.3
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	1 039.1	683.7
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	468.6	636.9
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	10.0	1.0
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	299.0	22.4
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	20.5	10.5
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	134 457.7	125 487.9
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	17 764.6	102 830.5
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	674.7	130.2
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	234.3	2 884.0
Авлигын гэмт хэрэг	26.3	58.5
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	2 647.9	984.0
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	5 398.2	3 109.3
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	2.0	10.0
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	1 620.4	3 891.2
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	4 972.5	5 023.5
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	2.9	14.0

Хүснэгт 1.6.2 Нөхөн төлүүлсэн хохирол, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020 -2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	Нөхөн төлүүлэлт сая төг	
	2021	2020
Улсын дүн	**90 376.7**	**82 079.4**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	1 398.1	1 086.7
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	7 238.9	6 344.1
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	809.7	578.6
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	347.2	149.4
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	27.0	15.4
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	20.5	-
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	59 055.9	63 283.5
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	13 214.6	2 791.2
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	86.1	45.6
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	36.4	1 719.8
Авлигын гэмт хэрэг	11.8	34.8
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	1 374.5	275.1
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	2 095.1	1 805.2
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	2.0	-
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	374.2	39.7
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	4 282.6	3 896.2
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	2.3	14.0

2021 онд нөхөн төлүүлсэн нийт 90.4 тэрбум төгрөгийн хохирлын 59.1.3 (65.3%) тэрбум төгрөг нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн, 7.2 (8.0%) тэрбум төгрөг нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн, 4.3 (4.7%) тэрбум төгрөг нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн, 13.2 (14.6%) тэрбум төгрөг нь Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирлын нөхөн төлүүлэлт байна. Нөхөн төлүүлэлт өмнөх оноос 8.3 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирлын нөхөн төлүүлэлт 10.4 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.6.2).

1.7 ГЭМТ ХЭРГИЙН УЛМААС ГЭМТСЭН, НАС БАРСАН ХҮН

Хүснэгт 1.7.1 Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн, нас барсан хүн, хүйсээр, насны бүлгээр, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	Хохирсон нийт хүн		Гэмтсэн хүн		Нас барсан хүн	
	2021 он	2020 он	2021 он	2020 он	2021 он	2020 он
7 хүртэлх	158	155	77	65	56	63
8-17	1 207	1 026	473	451	27	36
18-29	6 531	5 934	2 349	2 480	95	90
30-39	8 162	7 344	2 733	2 635	177	131
40-49	5 232	4 724	1 585	1 443	147	153
50-59	2 590	2 707	773	815	120	126
60-69	879	931	233	235	40	46
70, ба түүнээс дээш	235	229	76	51	21	25
Улсын дүн	**24 994**	**23 050**	**8 299**	**8 175**	**683**	**670**
Эмэгтэй	11 275	9 421	3 070	3 127	176	170

Гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 24994 хүн хохирсны 683 (2.7%) нь нас барж, 8299 (33.2%) нь гэмтсэн байна. Хохирсон хүн өмнөх оноос 1944 (8.4%)-өөр, нас барсан хүн 13 (1.9%)-аар, гэмтсэн хүн 124 (1.5%)-өөр тус тус өсжээ.

Гэмт хэргийн улмаас 2021 онд нас барсан 683 хүний 56 (8.2%) нь 7 хүртэлх насных, 27 (4.0%) нь 8-17 насных, 95 (13.9%) 18-29 насных, 177 (25.9%) нь 30-39 насных, 147 (21.5%) нь 40-49 насных, 120 (17.6%) нь 50-59 насных, 61 (8.9%) нь 60, ба түүнээс дээш насныхан байна.

Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо өмнөх оноос өсөхөд 30-39 насныхан 46-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.
Нас барсан нийт хүний 176 (25.8%) нь эмэгтэйчүүд, 83 (12.2%) 18 хүртэлх насны хүүхдүүд байна.
2021 онд гэмт хэргийн улмаас 83 хүүхэд нас барж, өмнөх оноос 16 (16.2%)–гаар буурч, харин 550 хүүхэд гэмтэж, өмнөх оноос 34 (6.6%)-өөр өссөн байна (Хүснэгт 1.7.1).

Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 8299 хүний 77 (0.9%) нь 7 хүртэлх насных, 473 (5.7%) нь 8-17 насных, 2349 (28.3%) 18-29 насных, 2733 (32.9%) нь 30-39 насных, 1585 (19.1%) нь 40-49 насных, 773 (9.3%) нь 50-59 насных, 309 (3.7%) нь 60 ба түүнээс дээш насныхан байна. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо өмнөх оноос 124-өөр өсөхөд 40-49 насных 142-оор, 30-39 насных 98-аар **өссөн нь** голлон нөлөөлжээ. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 8299 хүний 3070 (37.0%) нь эмэгтэйчүүд, 550 (6.6%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна (Хүснэгт 1.7.1).

Гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 683 хүн нас барсны 398 (58.3%) нь хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 238 (34.8%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас амь насаа алджээ. Сүүлийн 10 жилд жил тутам дунджаар 900 орчим хүн гэмт хэргийн улмаас амь насаа алдсан байна (Хүснэгт 1.7.2).

Хүснэгт 1.7.2 Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2012-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**901**	**949**	**1 078**	**847**	**880**	**1 129**	**934**	**930**	**670**	**683**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	456	444	493	350	421	685	558	576	371	398
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	16	17	13	11	7	22	38	13	19	27
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	2	4	-	4	7	3	2	3	1	-
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	33	36	32	33	28	7	-	-	-	-
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	6	8	8	3	-	-	-	-	-	-
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	18	14	22	14	12	3	-	-	1	-
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	1	2	2	-	4	-	-	1	-	-
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	369	424	503	429	399	392	325	319	264	238
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	1	1	-	3	1	1
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Авлигын гэмт хэрэг	-	-	2	1	-	2	-	-	-	-
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	1	1	-	-	11	-	-	-
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	4	-	10	10	17
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	10	-	4	3	1
Хүн төрөлхтний аюулгүй байдал, энх тайвны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

Зураг 1.7.1 Гэмтсэн хүн, гэмтлийн зэргээр, хувиар, 2020-2021 он

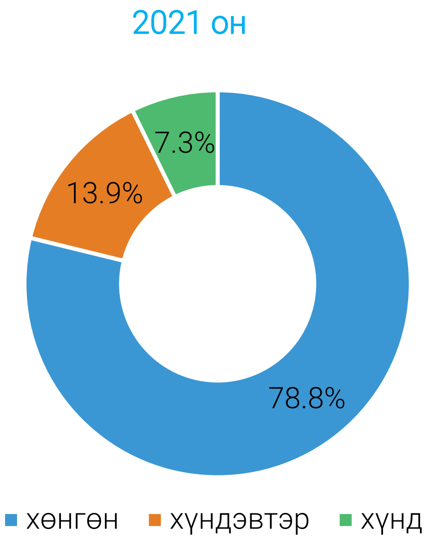

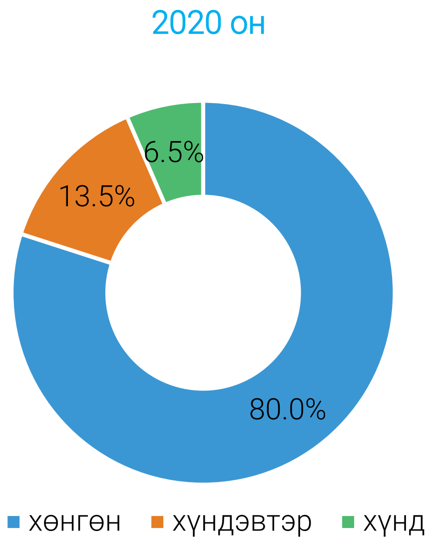

2021 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 8299 хүний 78.8 % нь хөнгөн, 13.9 % нь хүндэвтэр, 7.3 % нь хүнд гэмтэл авсан бөгөөд хөнгөн хэлбэрийн гэмтэл өмнөх оноос 1.2 хувиар буурч, хүндэвтэр хэлбэрийн гэмтэл 0.4 хувиар, хүнд хэлбэрийн гэмтэл 0.8 хувиар өссөн байна (Зураг 1.7.1).

Хүснэгт 1.7.3 Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2012-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**8 436**	**9 797**	**11 281**	**11 287**	**11 257**	**10 513**	**9 283**	**8 727**	**8 175**	**8 299**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	30	32	30	29	16	37	34	23	29	40
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	5 341	6 256	7 531	7 683	7 931	8 024	7 957	7 416	7 202	7 299
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	121	112	122	105	98	192	97	92	55	57
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	1	-	-	2	2	1	2	3	2	5
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	58	81	103	103	87	21	-	-	-	-
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	258	276	295	240	253	230	94	36	25	47
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	1 479	1 685	1 649	1 656	1 551	801	44	27	22	15
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	1	2	6	-	1	2	-	-	-	2
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	1 078	1 282	1 460	1 382	1 247	1 135	998	1 072	784	774
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	57	64	71	75	56	55	41	41	44	51
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	5	1	8	8	6	6	-	1	4	-
Авлигын гэмт хэрэг	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	7	6	6	3	7	9	4	2	2	3
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	10	11	5	4
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-	-	-	2	3	1	2

Эх үүсвэр: Цагдаагийн ерөнхий газрын Хохирогч хүн, хуулийн этгээдийн мэдээлэл

2021 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 8299 хүний 7299 (88.0%) нь хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 774 (9.3%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн байна.

2021 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо өмнөх оноос 124-өөр өсөхөд хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 97 (1.3%)-гоор, өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 22 (88.0%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.7.3).

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ХЭРЭГ

2.1 АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ХЭРЭГ

Монгол Улсын Шүүхийн тухай хуульд заасанчлан **Шүүх** гэдэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасны дагуу байгуулагдан хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэж, заавал биелүүлэх шийдвэрийг төрийн нэрийн өмнөөс гаргадаг **шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүнийг** ойлгоно.
“Дагнасан шүүх” гэж Эрүү, Иргэн, Захиргааны хэргийг шүүн таслах ажиллагааны төрлөөр дагнан байгуулагдсан шүүхийг ойлгоно. Шүүхийн үндсэн тогтолцоо нь Улсын дээд шүүх /хяналтын шатны шүүх/, аймаг, нийслэлийн шүүх /давж заалдах шатны шүүх/, сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүх /анхан шатны шүүх/-ээс бүрдэнэ.

Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2021 онд 12.1 мянга болж, өмнөх оноос 1402 (10.4%)-оор, иргэний хэрэг 45.4 мянга болж, 8.2 (15.3%) мянгаар буурч, харин захиргааны хэрэг 1.8 мянга болж, 240 (15.7%)-өөр өссөн байна.
Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг өмнөх оноос 1402-оор буурахад Улаанбаатар хот 1096 (14.7%)-гаар, Дархан-Уул аймаг 87 (20.3%)-гоор, Баян-Өлгий аймаг 76 (32.8%)-гаар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.1.1).

Хүснэгт 2.1.1 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Эрүүгийн хэрэг	6 161	6 169	6 375	6 756	5 762	8 839	12 551	13 427	13 470	12 068
Иргэний хэрэг	27 792	35 314	33 996	40 674	46 173	45 233	48 155	43397	53 678	45 444
Захиргааны хэрэг	961	1 097	1 187	1 439	1 780	1 908	1 638	1747	1 524	1 764

Зураг 2.1.1 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, бүсээр, 2020-2021 он

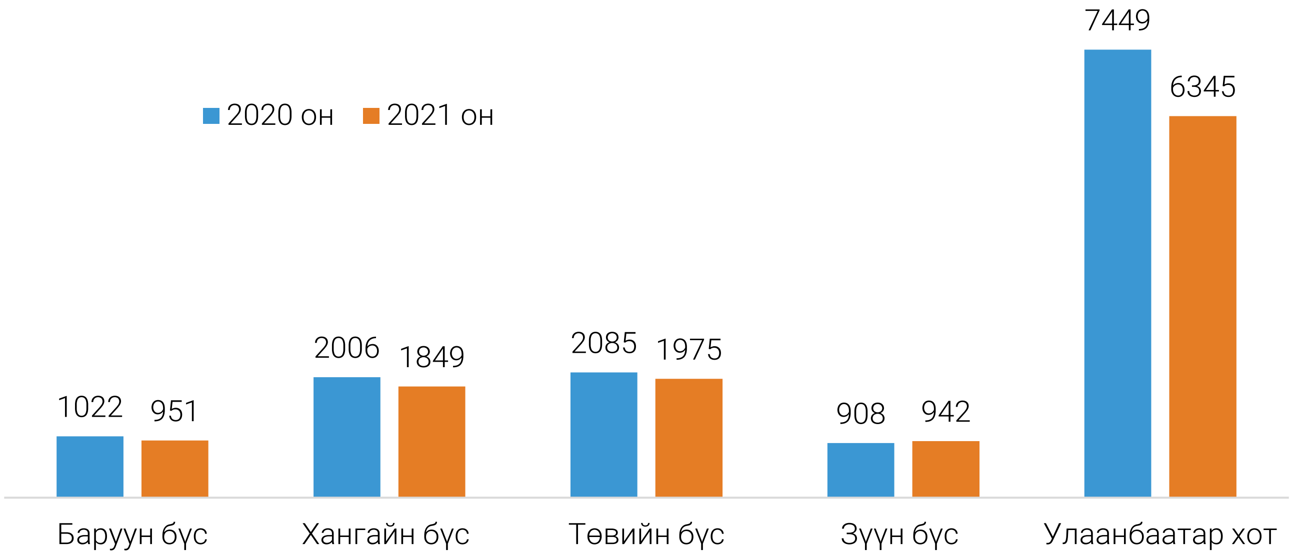

Улсын хэмжээгээр 2021 онд анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн нийт 12068 эрүүгийн гэмт хэргийн 1975 (16.4%) нь Төвийн бүсэд, 1849 (15.3 %) нь Хангайн бүсэд, 951 (7.9%) нь Баруун бүсэд, 942 (7.8%) нь Зүүн бүсэд, 6345 (52.6%) нь нийслэлийнх байна. Анхан шатны шүүхийн эрүүгийн гэмт хэрэг өмнөх оноос 1402-аар буурахад Улаанбаатар хотод 1104 (14.8%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 2.1.1).

Хүснэгт 2.1.2 Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн хэрэг, хэргийн хөдөлгөөнөөр, 2012-2021 он

Үзүүлэлт		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Тайлант хугацааны эхний үлдэгдэл	хэрэг	457	498	580	505	488	492	702	799	871	1 129
	хүн	732	800	1 077	864	831	837	1 077	1 124	1 268	1 738
Шинээр хүлээн авсан	хэрэг	6 608	6 750	7 023	7 493	6 537	9 920	13 505	14 417	14 705	13 053
	хүн	9 940	10 101	10 353	10 739	9 289	13 242	16 657	17 577	18 500	16 241
Шийдвэрлэвэл зохих хэрэг	хэрэг	7 065	7 248	7 603	7 998	7 025	10 412	14 207	15 216	15 576	14 182
	хүн	10 672	10 901	11 430	11 603	10 120	14 079	17 734	18 701	19 768	17 979
Прокурорт буцаасан	хэрэг	472	505	712	736	730	774	686	696	660	691
	хүн	851	1 014	1 430	1 326	1 368	1 305	1 191	1 208	1 211	1 144
Харьяаллын дагуу шилжүүлсэн	хэрэг	12	12	23	23	22	47	133	130	161	175
	хүн	20	27	41	45	42	149	310	252	371	326
Хэргийг түдгэлзүүлсэн	хэрэг	0	0	0	0	0	11	35	76	150	92
	хүн	0	0	0	0	0	13	53	105	218	114
Хянан шийдвэрлэсэн	хэрэг	6 161	6 169	6 375	6 756	5 762	8 839	12 551	13 427	13 470	12 068
	хүн	9 065	8 923	9 146	9 417	7 835	11 478	15 093	15 808	16 225	14 463
Хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон	хэрэг	246	368	468	1 042	782	865	150	225	63	912
болгосон	хүн	500	648	747	1 520	1 148	1 222	319	344	130	1 252
Хэргийг цагаатгасан	хэрэг	85	69	72	43	44	80	62	57	77	67
цагаатгасан	хүн	214	187	219	165	91	160	112	106	133	141
Тайлант хугацааны үлдэгдэл	хэрэг	420	562	493	483	511	741	802	887	1 135	1 156
	хүн	736	937	813	815	875	1 147	1 143	1 328	1 743	1 932

Анхан шатны шүүх 2021 онд 17979 хүнд холбогдох, 14182 эрүүгийн хэрэг хүлээн авсны 14463 хүнд холбогдох 12068 (85.1%) хэргийг хянан шийдвэрлэж, 1144 хүнд холбогдох, 691 хэргийг прокурорт буцааж, 114 хүнд холбогдох 92 хэргийг түдгэлзүүлж, 326 хүнд холбогдох, 175 хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлж, 1252 хүнд холбогдох 912 хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон байна.

2021 онд анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн 12068 эрүүгийн хэргийн 6345 (52.5%) нь Улаанбаатар хотынх байгаа нь өмнөх оноос 2.7 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 2.1.3 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг ба Шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	тоо	22 089	25 362	27 318	27 757	27 167	32 259	36 220	31 524	23 064	25 429
Шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг	тоо	6 161	6 169	6 375	6 756	5 762	8 839	12 551	13 427	13 470	12 068
	хувь	27.9	24.3	23.3	24.3	21.2	27.4	34.7	42.6	58.4	47.5

Улсын хэмжээгээр 2021 онд 25.4 мянган хэрэг бүртгэгдсэний 12.1 (47.5%) мянган хэрэгт Монгол Улсын эрүүгийн хуулийн холбогдох зүйл, заалтын дагуу шүүхээс гэм буруутайг нь тогтоож ял шийтгэл оногдуулсан байна (Хүснэгт 2.1.3).

Анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 12.1 мянган эрүүгийн хэргийн 6.0 (50.0%) мянга нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 3.2 (26.5%) мянга нь Өмчлөх эрхийн эсрэг

гэмт хэрэг, 793 (6.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг байна.

Шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг өмнөх оноос 1402 (10.4%)-оор буурахад Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 819 (12.0%)-өөр, Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 569 (15.1%)-өөр, Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг 240 (23.2%)-өөр тус тус буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Харин Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос 111 (44.6%)-ээр, Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг 33 (7.3%)-аар тус тус өссөн байна (Хүснэгт 2.1.4).

Хүснэгт 2.1.4 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, гэмт хэргийн төрлөөр, 2018-2021 он

Гэмт хэргийн төрлөөр	2018	2019	2020	2021
Шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг - бүгд	**12 551**	**13 427**	**13 470**	**12 068**
гэмт хэргийн төрлөөр				
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	227	252	285	280
Хүнийг санаатай алах гэмт хэрэг	166	187	210	197
Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох гэмт хэрэг	53	58	61	66
Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх гэмт хэрэг	-	2	4	4
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6 948	7 067	6 839	6 020
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	16	35	52	45
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	324	404	369	447
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	1	2	-	3
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	8	4	11	11
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	9	6	6	18
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	3 229	3 702	3 769	3 200
Хулгайлах	1 644	1 685	1 614	1 253
Дээрэмдэх	306	316	269	191
Залилах	465	608	714	736
Хөрөнгө завших	168	210	252	234
Мал хулгайлах	234	362	389	302
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	53	34	20	15
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	70	68	48	33
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	189	213	249	360
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	260	302	453	486
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	-	1	2	1
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	1 032	1 144	1 033	793
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	94	95	144	145
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	44	32	53	41
Авлигын гэмт хэрэг	34	50	118	156
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	10	7	8	8
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	3	9	11	6

Эх үүсвэр: Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн анхан шатны шүүхийн эрүүгийн хэргийн тайлан

Хүснэгт 2.1.5 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, хянан шийдвэрлэх ажиллагааны журмаар, 2020-2021 он

Он	Хянан шийдвэрлэсэн			Хялбаршуулсан журмаар			Ердийн журмаар			Эмнэлгийн чанартай албадлага	
	Хэрэг	Хүн	Хуулийн этгээд	Хэрэг	Хүн	Хуулийн этгээд	Хэрэг	Хүн	Хуулийн этгээд	Хэрэг	Хүн
2021	12 068	14 357	32	4 230	4 606	0	7 838	9 751	32	-	-
2020	13 470	16 224	7	4 390	4 820	2	9 061	11 384	4	19	20

Шүүхээр 2021 онд хянан шийдвэрлэсэн 12.1 мянган эрүүгийн хэргийн 4.6 мянган хүнд холбогдох 4.2 (35.1%) мянган хэргийг хялбаршуулсан журмаар, 9.8 мянган хүнд холбогдох 7.8 (64.9%) мянган хэргийг ердийн журмаар хянан шийдвэрлэсэн байна (Хүснэгт 2.1.5).

16, түүнээс дээш насны 10 000 хүнд ногдох шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2021 онд улсын дунджаар 56 болж, өмнөх оноос 7 (11.1%)-гоор буурсан байна. 16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг Говьсүмбэр (84), Төв (75), Дорнод (71) аймгууд болон Улаанбаатар хотод (64) улсын дунджаас өндөр байна (Зураг 2.1.2).

Зураг 2.1.2 16, түүнээс дээш насны 10 000 хүнд ногдох анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, аймаг, нийслэлээр, 2021 он

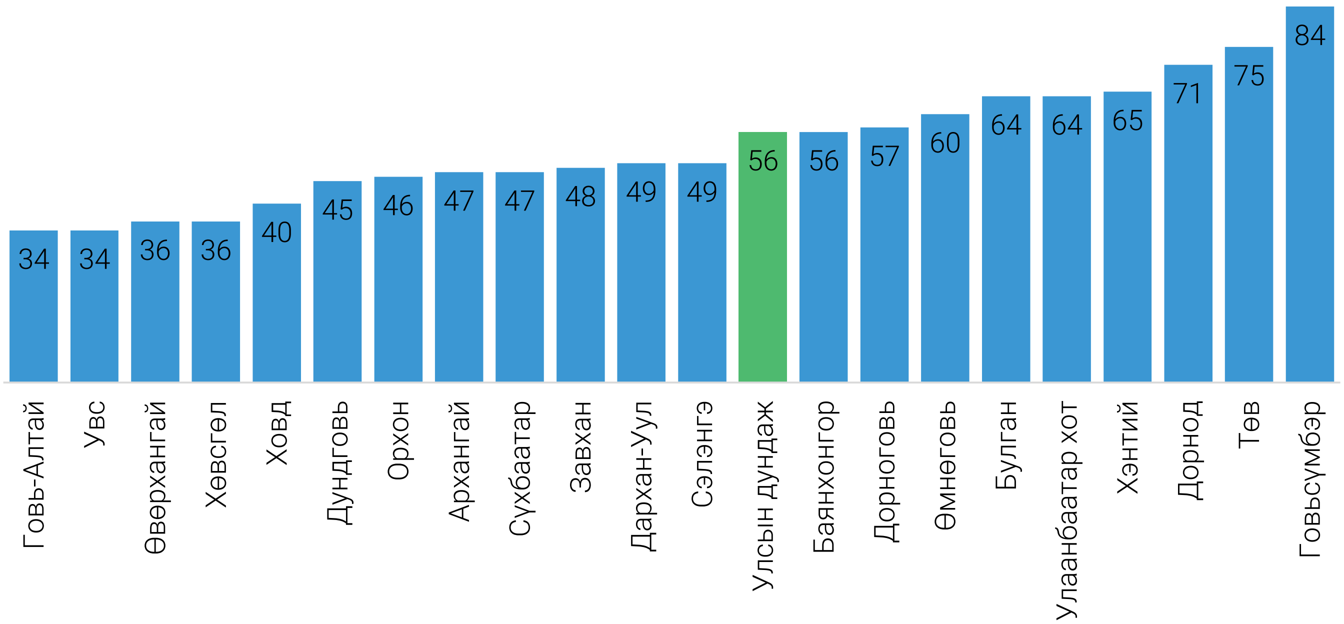

2.2 ШҮҮХЭЭР ЯЛ ШИЙТГҮҮЛСЭН ХҮН

Хүснэгт 2.2.1 Анхан шатны шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн	8 324	8 065	8 178	7 696	6 566	9 019	12 088	13 011	13 391	11 263
Урьд нь ял шийтгүүлсэн	1 544	1 698	1 919	1 900	1 773	1 977	2 542	2 990	3 577	2 991
Гэмт хэрэг давтан үйлдсэн	539	504	455	600	451	282	311	76	203	302
Бүлэглэн үйлдсэн	1 498	1 414	1 604	1 616	1 382	1 497	893	865	808	532
Согтуугаар үйлдсэн	1 717	1 710	1 582	1 700	1 729	2 250	2 928	2 592	3 123	2 857

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо 2021 онд 11263 болж, өмнөх оноос 2128 (15.9%)-аар буурахад Улаанбаатар хот 1518 (19.5%), Баянхонгор аймаг 165 (41.8%), Баян-Өлгий аймаг 92 (37.4%), Хөвсгөл аймаг 79 (22.7%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Шүүхээр ял шийтгүүлэгчдийн 1180 (10.5%) нь эмэгтэйчүүд, 125 (1.1%) нь өсвөр насны хүүхэд байна. Шүүхээр ял шийтгүүлсэн 11.3 мянган хүний 2991 (26.6%) нь урьд нь ял шийтгүүлж байсан, 302 (2.7%) нь давтан хэрэг үйлдсэн, 532 (4.7%) нь бүлэглэн үйлдсэн, 2857 (25.4%) нь согтуугаар гэмт хэрэг үйлдсэн байна (Хүснэгт 2.2.1).

Зураг 2.2.1 Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн, 2000-2021 он

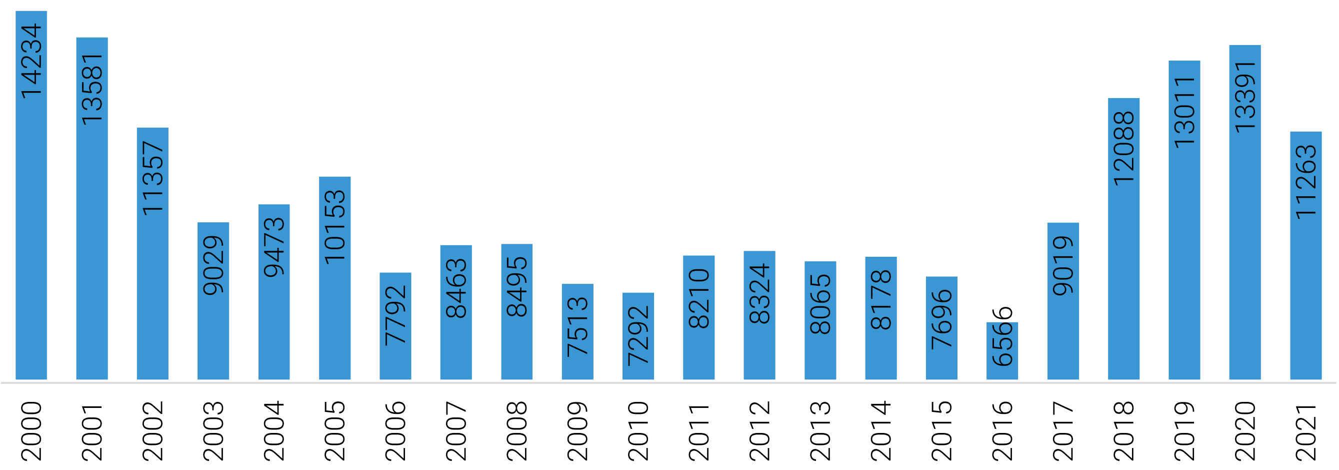

2021 онд шүүхээр ял шийтгүүлсэн 11263 хүний 125 (1.1%)-ыг 14-17 насныхан , 3939 (35.0%)-ийг 18-29 насныхан, 2919 (25.9%)-ыг 30-34 насныхан, 4280 (38.0%)-ыг 35-аас дээш насныхан эзэлж байна.

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо өмнөх оноос 2128-аар буурахад 18-29 насныхан 1095 (21.8%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 2.2.2).

Зураг 2.2.2 Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн, насны бүлгээр, 2020-2021 он

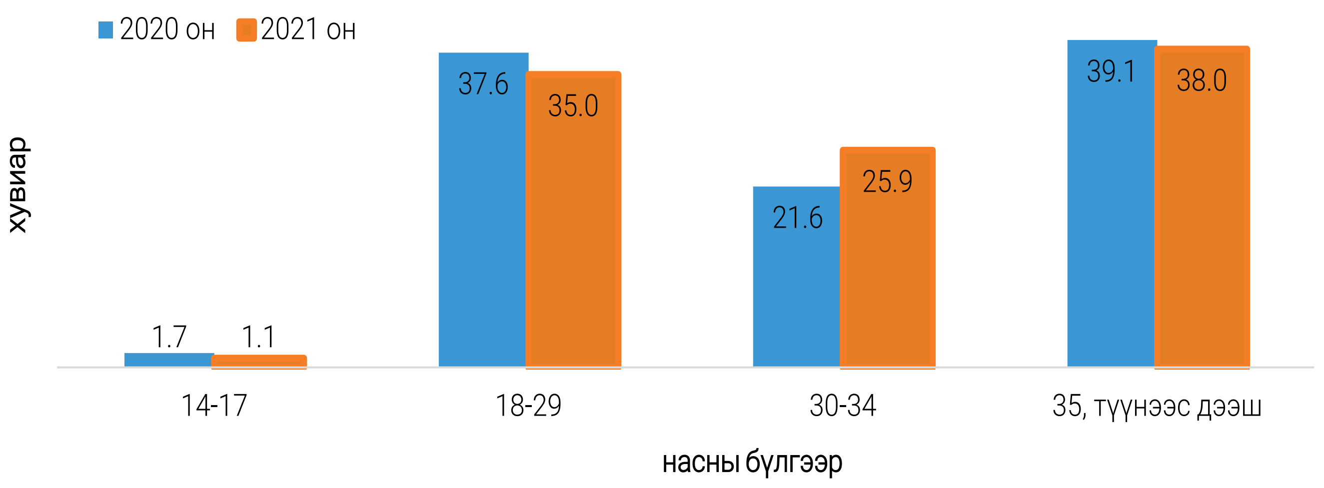

2021 онд шүүхээр ял шийтгүүлсэн 11.3 мянган хүний 5.7 (43.8%) мянга нь бүрэн дунд боловсролтой, 1.5 (12.9 %) мянга нь суурь боловсролтой, 2.4 (21.1%) мянга нь дээд боловсролтой, 907 (8.1%) нь бага боловсролтой, 657 (5.8%) нь боловсролгүй хүн байна.

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо өмнөх оноос 2128-аар буурахад суурь боловсролтой 851-ээр, бүрэн дунд боловсролтой 740-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 2.2.3).

Зураг 2.2.3 Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

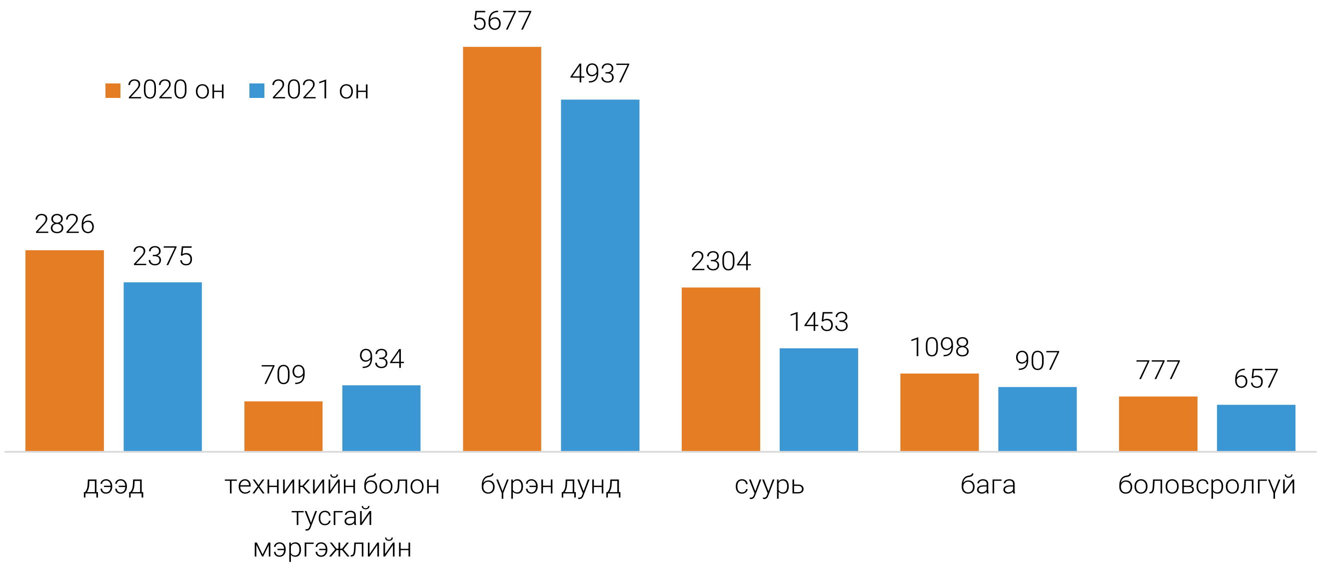

Хүснэгт 2.2.2 Анхан шатны шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2018-2021 он

үзүүлэлт	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**12 088**	**13 011**	**13 391**	**11 263**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	**192**	**210**	**236**	**246**
Хүнийг алах	170	190	209	205
Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	-	2	2	6
Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	17	17	21	29
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	**7 340**	**7 367**	**7 275**	**5 817**
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	371	331	375	322
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	**308**	**351**	**336**	**399**
Хүчиндэх	291	313	295	328
Арван зургаан насанд хүрээгүй хүнтэй бэлгийн харьцаанд орох	16	33	32	58
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	**17**	**39**	**71**	**47**
Хүн худалдаалах	5	7	19	10
Хүн хулгайлах	2	2	7	-
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	**-**	**2**	**-**	**1**
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	**6**	**2**	**15**	**6**
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	**2**	**7**	**9**	**19**
Хүүхдийг гэмт хэрэг үйлдэхэд татан оруулах	-	0	4	-
Хүүхэдтэй хэрцгий харьцах	2	1	1	-
Хүүхдэд садар самууныг сурталчлах, уруу татах	-	4	3	8
Хүүхдээр тэвчишгүй хөдөлмөр эрхлүүлэх	-	0	0	-
Хүүхдийг асран хамгаалах үүргээ үл биелүүлэх	-	1	0	6
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	**3 039**	**3 653**	**3 877**	**3 093**
Хулгайлах	1 542	1 691	1 637	1 129
Дээрэмдэх	360	393	303	229
Залилах	394	522	719	705
Хөрөнгө завших	106	139	188	189
Мал хулгайлах	193	354	470	410
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	**75**	**89**	**80**	**48**
Улсын хилээр бараа хууль бусаар нэвтрүүлэх	71	73	38	10
Мөнгө угаах	3	7	28	19
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	**52**	**30**	**21**	**13**
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	**158**	**192**	**277**	**396**
Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших	2	5	10	1
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	104	154	211	186
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	**50**	**47**	**60**	**47**
Авлигын гэмт хэрэг	**30**	**90**	**207**	**242**
Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах	6	19	81	84
Хахууль өгөх	11	35	68	64
Үндэслэлгүйгээр хөрөнгөжих	-	0	1	1
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	**79**	**62**	**115**	**105**
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	**189**	**210**	**271**	**331**
Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох	32	29	53	55
Хууль бусаар ан агнах	18	15	38	33
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	**2**	**-**	**2**	**-**
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	**-**	**5**	**10**	**8**
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	**548**	**654**	**528**	**424**
Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	541	650	526	419
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	**1**	**1**	**1**	**6**

Анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 12.1 мянган эрүүгийн хэрэгт холбогдсон 11.3 мянган яллагдагчийн 5817 (51.6%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 3093 (27.5%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 528 (3.8%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 246 (2.2%) нь Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 399 (3.5%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч байна.

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо өмнөх оноос 2128-аар буурахад Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 1458 (20.0%)-аар, Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 784 (20.2%)-өөр, Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 107 (20.3%)-гоор буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.2.2).
Харин Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч өмнөх оноос 119 (43.0%)-өөр, Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 60 (22.1%)-аар өссөн байна.

2021 онд шүүхээр ял шийтгүүлсэн 11.3 мянган хүний 2509 хүнд хорих ял оногдуулсны 2330 (92.9%) нь хорих ялыг биечлэн эдэлж, 1560 (13.9%) нь хорих ялыг тэнсэж, 6174 (54.8%) хүнд торгох ял оногдуулж, 9.5 тэрбум төгрөгийн торгууль ноогдуулжээ. Хорих ял шийтгүүлсэн хүний тоо өмнөх оноос 1170-аар буурахад Улаанбаатар хотын хорих ял шийтгүүлсэн хүн 664 (31.8%)-өөр, Баянхонгор аймгийнх 65 (46.8%)-аар, Төв аймгийнх 62 (50.0%)-оор буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна (Хүснэгт 2.2.3).

Хүснэгт 2.2.3 Шүүхээс оногдуулсан ял, ялын төрлөөр, 2020-2021 он

Он	Нийт ял шийтгүүл-сэн хүн	Торгох ял шийтгүүл-сэн хүн	Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял шийтгүүлсэн хүн	Хорих ял шийтгүүл-сэн хүн	Зорчих эрх хасах ял авсан	Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан хүн	Эмнэлэгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүн	Хорих ял оногдуулах -гүйгээр тэнссэн	Өршөөл үзүүлсэн
2021	11 263	6 174	1 518	2 509	1 049	63	15	1 560	145
2020	13 391	7 646	2 066	3 679	-	124	19	2 333	-

2.3 УЧИРСАН ХОХИРОЛ, НӨХӨН ТӨЛҮҮЛЭЛТ, ХОХИРСОН ХҮН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД

Хүснэгт 2.3.1 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, тэрбум төгрөгөөр, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	тэрбум.төг									
Учирсан хохирол	22.0	96.0	78.2	59.8	15.2	84.8	40.2	46.1	228.4	82.0
Нөхөн төлүүлэлт	2.1	90.8	1.5	1.3	1.1	2.9	22.3	32.0	29.9	27.3

Анхан шатны шүүхээр 2021 онд 12068 эрүүгийн хэрэгт холбогдох 82.0 тэрбум төгрөгийн хохирол учирч, 27.3 (33.3%) тэрбум төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлжээ.
Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 82.0 тэрбум төгрөг, нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ 27.3 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос учирсан хохирол 146.3 (64.1%) тэрбум төгрөгөөр,

нөхөн төлүүлэлт 2.6 (8.7%) тэрбум төгрөгөөр буурсан байна. Учирсан хохирол өмнөх оноос 146.3 тэрбум төгрөгөөр буурахад Улаанбаатар хотод 135.5 тэрбум төгрөгөөр, Төв аймагт 1.1 тэрбум төгрөгөөр, Дорноговь аймагт 9.1 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. 2021 онд шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн улмаас учирсан 82.0 тэрбум төгрөгийн хохирлын 50.3 (61.4%) тэрбум төгрөг нь иргэнд, 31.7 (38.6%) тэрбум төгрөгийн хохирол нь хуулийн этгээдэд учирсан хохирол байна.

Зураг 2.3.1 Эрүүгийн гэмт хэргийн хохирогч хүн, насны бүлгээр, 2020-2021 он

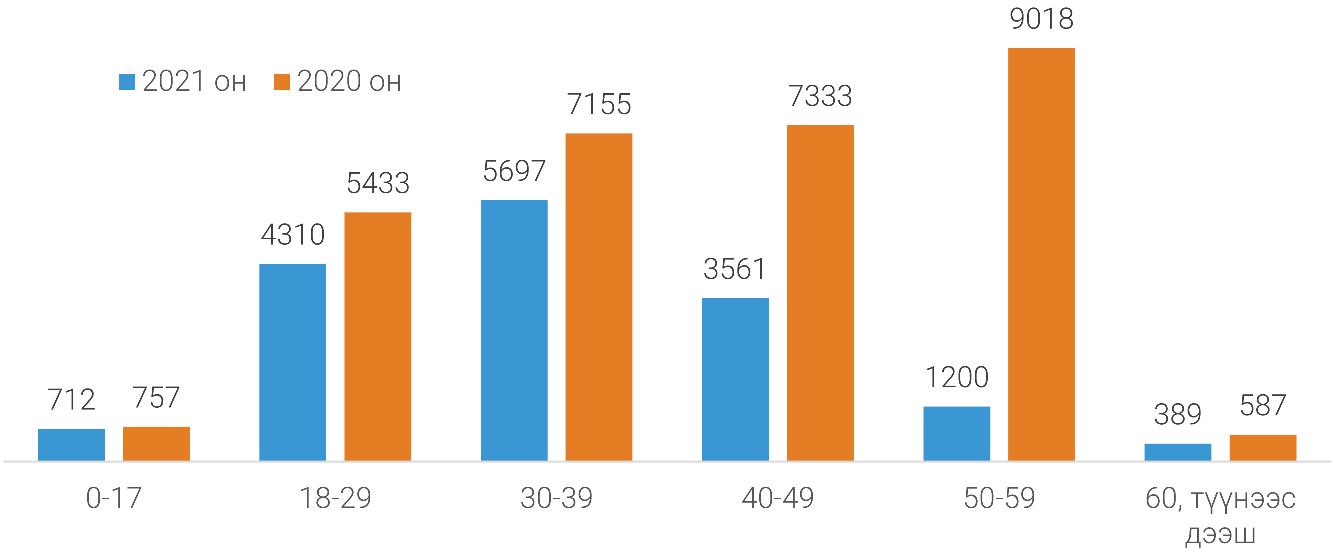

Анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 12068 эрүүгийн гэмт хэргийн улмаас 15.9 мянган хүн хохирч өмнөх оноос14414 (47.6%)-өөр буурчээ. Эрүүгийн гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн өмнөх оноос 14414-өөр буурахад Улаанбаатар хотын хохирсон хүн 13244 (58.0%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Нийт хохирсон хүний 5639 (35.5%) нь эмэгтэйчүүд, 712 (4.5%) нь 18, хүртэлх насны хүүхдүүд байна (Зураг 2.3.1).

Зураг 2.3.2 Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, боловсролын түвшнээр, 2020-2021 он

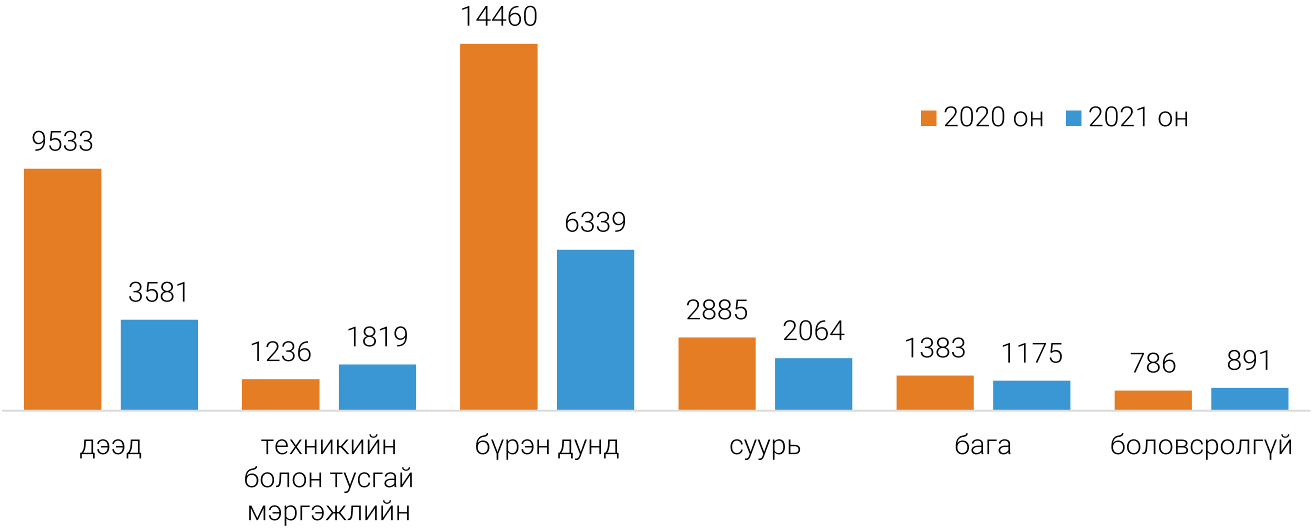

Эрүүгийн гэмт хэргийн 15.9 мянган хохирогчийн 712 (4.5%) нь 0-17 насных, 4310 (27.2%) нь 18-29 насных, 5697 (35.9%) нь 30-39 насных, 3561 (22.4%) нь 40-49 насных, 1200 (7.6%) нь 50-59 насных, 389 (2.5%) нь 60, түүнээс дээш насныхан байна.
Эрүүгийн гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 14414-өөр буурахад 50-59 насныхан 7818 (86.7%), 40-49 насныхан 3772 (51.4%), 30-39 насныхан 1458 (20.4%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 2.3.1). Нийт хохирсон хүний 9.6 (60.4%) мянга нь Улаанбаатар хотынх байна.

Эрүүгийн гэмт хэргийн хохирогч 15869 хүний 6339 (39.9%) нь бүрэн дунд боловсролтой, 3581 (22.6%) нь дээд боловсролтой, 1819 (11.5%) нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 881 (5.6%) нь боловсролгүй, 1175 (7.4%) бага боловсролтой, 2064 (13.0%) нь суурь боловсролтой хүн байна.
Эрүүгийн гэмт хэргийн хохирогч өмнөх оноос 14414-өөр буурахад бүрэн дунд боловсролтой хохирогч 8121-ээр, дээд боловсролтой хохирогч 5952-оор буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 2.3.2).

Хүснэгт 2.3.2 Эрүүгийн гэмт хэргийн хохирогч, гэмт хэргийн төрлөөр, 2018-2021 он

Үзүүлэлт	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**14 053**	**16 520**	**30 283**	**15 869**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	217	267	278	261
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	7 157	7 340	7 510	6 467
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	255	368	377	419
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	16	50	82	44
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	-	1	-	-
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	3	5	10	8
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	4	6	7	13
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	4 820	6 676	20 328	7 346
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	4	9	-	-
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	23	6	17	7
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	63	38	26	14
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	96	77	53	94
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	1 292	1 568	1 425	1 055
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	77	63	105	101
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	11	7	8	7
Авлигын гэмт хэрэг	4	23	47	30
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	5	2	6	2
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	1	-
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6	14	3	1

Эх үүсвэр: Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн анхан шатны шүүхийн эрүүгийн хэргийн хохирогчийн тайлан

2021 онд анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн 15.9 мянган хохирогчийн 6467 (40.8%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 7346 (46.3%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 1055 (6.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 419 (2.6%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 261 (1.6%) нь Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч байна.

Хохирсон хүний тоо өмнөх оноос 14414-өөр буурахад Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 12982 (63.9%)-оор буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.3.2).

Эрүүгийн гэмт хэргийн улмаас 2021 онд хохирсон 15.9 мянган хүний 7237 (45.6%) нь гэмтэж, 521 (3.3%) нь нас барсан нь өмнөх оноос гэмтсэн хүн 1439-өөр, нас барсан хүн 98-аар тус тус буурсан байна. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 7237 хүний 149 (2.1%) нь өсвөр насны хүн, 1389 (19.2%) мянга нь эмэгтэйчүүд байна. Нас барсан 521 хүний 40 (7.7%) нь өсвөр насны хүн, 128 (24.6%) мянга нь эмэгтэйчүүд байна (Хүснэгт 2.4.3). Гэмт хэргийн улмаас хохирсон 15.9 мянган хүний 3836 (24.2%) нь ажилгүй хүн байна.

Хүснэгт 2.3.3 Эрүүгийн гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн, нас барсан хүн, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	Хохирсон нийт хүн		Гэмтсэн хүн		Нас барсан хүн	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Улсын дүн	**30 283**	**15 869**	**8 676**	**7 237**	**619**	**521**
Өсвөр насны хүн	757	712	280	149	58	40
Эмэгтэй	7 028	5 639	2 117	1 389	154	128

Хүснэгт 2.3.4 Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн, нас барсан хүн, гэмт хэргийн төрлөөр, 2020-2021 он

Үзүүлэлт	2021		2020	
	Гэмтсэн хүн	Нас барсан хүн	Гэмтсэн хүн	Нас барсан хүн
Улсын дүн	**7 237**	**521**	**8 676**	**619**
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	22	235	17	266
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6 379	25	7 400	48
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	26	2	68	3
Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	3	-	6	-
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	1	7	3	8
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	2	4	1	-
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	4	-	6	-
Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	-	-	-	-
Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	4	-	9	-
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	777	247	1 140	289
Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	19	1	22	5
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	1	-
Авлигын гэмт хэрэг	-	-	-	-
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	-	-	3	-
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	-

2021 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 7237 хүний 6379 (88.1%) нь хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 777 (10.7%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн байна. 2021 онд эрүүгийн гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо өмнөх оноос 1439-өөр буурахад хүний эрүүл мэндийн халдашгүй

байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 1021 (13.8%)-аар, хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 363 (31.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.3.4).

2021 онд гэмт хэргийн улмаас нас барсан 521 хүний 235 (45.1%) нь хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 247 (47.4%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн байна.

2021 онд эрүүгийн гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо өмнөх оноос 98-аар буурахад хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүн 20-оор, хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 15-аар, хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүн 41-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.3.4).

2.4 АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ИРГЭНИЙ ХЭРЭГ

Иргэний хэргийн анхан шатны шүүх 2021 онд 67.8 мянган нэхэмжлэл, гомдол, хүсэлт хүлээн авснаас 11.8 мянган (17.4%) нэхэмжлэлийг хуульд заасан үндэслэлээр хүлээн авахаас татгалзаж, буцаах, харьяаллын дагуу зохих байгууллагад шилжүүлэх зэрэг арга хэмжээ авч, 45.4 (67.0%) мянган иргэний хэргийг хянан шийдвэрлэжээ.

Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг 45.4 мянга болж өмнөх оноос 8.2 (15.3%) мянгаар буурахад Улаанбаатар хотын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг 1054 (3.8%)-өөр, Хөвсгөл аймгийнх 780 (34.5%)-аар, Төв аймгийнх 618 (35.2%)-аар, Баянхонгор аймгийнх 453 (34.7%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна.

.

Зураг 2.4.1 Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг, 2012-2021 он

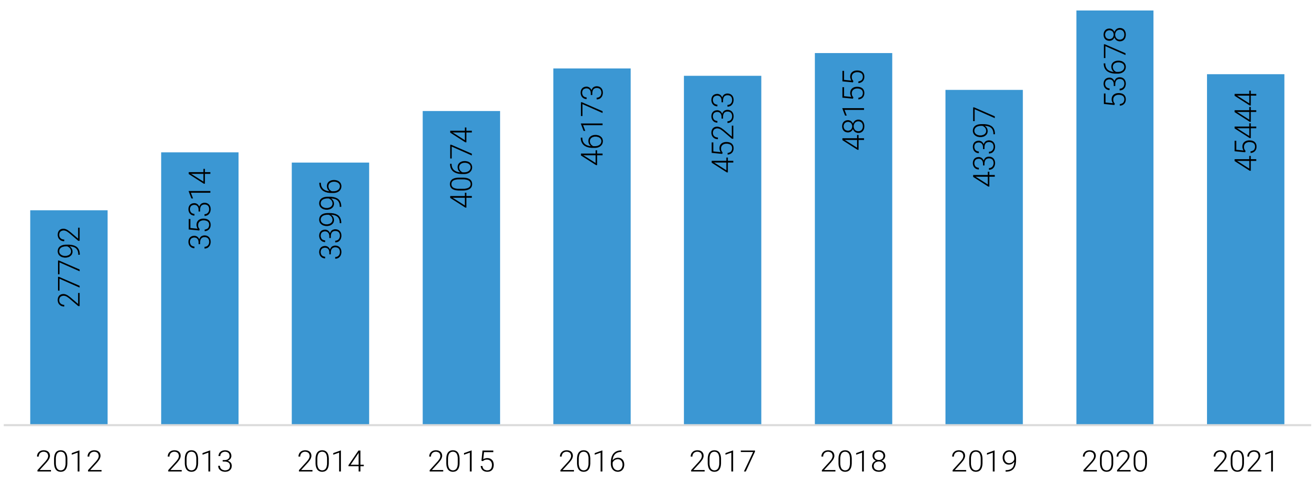

Хүснэгт 2.4.1 Анхан шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг, хуулиар, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**27 792**	**35 314**	**33 996**	**40 674**	**46 173**	**45 233**	**48 155**	**43 397**	**53 678**	**45 444**
Иргэний хуулиар	11 796	12 738	14 708	20 805	24 826	22 783	21 616	20 624	25 365	24 531
Иргэний хэргийг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар	9 262	15 571	12 421	11 532	11 942	13 600	18 318	14 654	19 237	13 433
Гэр бүлийн тухай хуулиар	3 878	4 276	4 207	4 539	4 674	4 566	4 763	4 449	4 732	4 690
Хөдөлмөрийн тухай хуулиар	742	1 080	1 377	1 487	2 220	2 214	1 785	1 302	1 173	1 169
Газрын тухай хуулиар	142	93	132	198	148	119	169	146	113	104
Дампуурлын тухай хуулиар	37	11	13	16	10	28	15	25	15	15
Компаны тухай хуулиар	16	18	8	18	32	21	35	24	22	21
Нийгмийн даатгалын багц хуулиар	97	148	326	436	476	403	332	334	315	102
Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулиар	147	162	118	204	381	384	323	346	489	416
Татварын ерөнхий хуулиар	251	412	305	621	574	274	215	202	79	22
Үл хөдлөх хөрөнгийн бүртгэлийн тухай хуулиар	2	6	4	0	1	1	1	3	6	6
Төрийн албаны тухай хуулиар	4	2	3	7	4	4	15	2	4	23
Улс төрийн хилс хэрэгт хэлмэгдэгчдийг цагаатгах, тэдэнд нөхөн олговор олгох тухай	73	52	55	44	45	17	32	627	919	228
Бусад хуулиар	1 345	678	319	767	840	819	536	659	1 209	684

Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг өмнөх оноос 8.2 (15.3%) мянгаар буурахад Иргэний хэргийг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг 5804 (30.2%), Иргэний хуулиар шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг 834 (3.3%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээс энэ онд шийдвэрлэсэн 45.4 мянган хэргийн 26.7 (58.9%) мянган хэргийг Улаанбаатар хотынх байна.

Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 45.4 мянган иргэний хэргийн 22.6 (49.6%) мянган хэргийг ердийн журмаар, 15.8 (34.8%) мянган хэргийг хялбаршуулсан журмаар, 7.1 (15.6%) мянган хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон бөгөөд ердийн журмаар шийдвэрлэсэн хэрэг өмнөх оноос 26.4 хувиар, хэрэгсэхгүй болгосон хэрэг 2.9 хувиар буурч, харин хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэсэн хэрэг 0.5 хувиар өсжээ (Зураг 2.4.2).

Зураг 2.4.2 Иргэний хэрэг, маргааныг шийдвэрлэсэн журмаар, 2020-2021 он

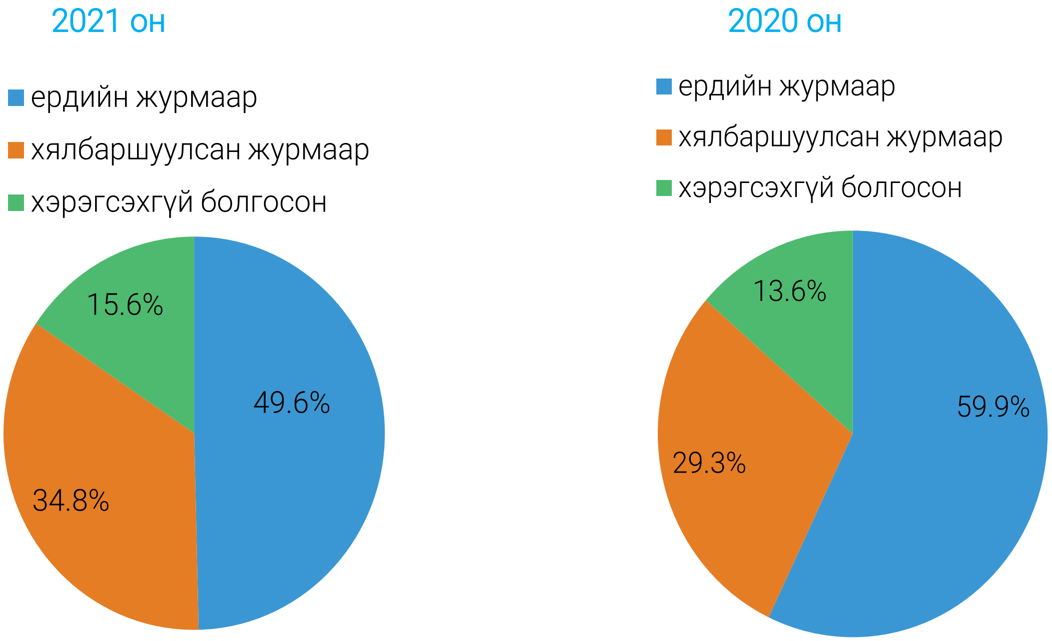

Хүснэгт 2.4.2 “Гэр бүлийн тухай” хуулиар шийдвэрлэсэн хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**3 878**	**4 276**	**4 207**	**4 539**	**4 674**	**4 566**	**4 763**	**4 449**	**4 732**	**4 690**
Гэрлэлт цуцалсан	3 100	3 382	3 182	2 978	2 980	2 791	2 945	2 736	2 726	2 823
Эцэг тогтоосон	278	313	430	531	450	467	392	465	402	331
Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан	4	6	21	37	17	24	11	26	20	16
Хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах	370	454	478	825	1 006	1 056	1 146	1 047	1 333	1 297
Тэтгэлэг тогтоолгосон хүүхэд	786	998	1 843	1 932	1 060	877	985	2 167	703	1 034
Гэрлэлт болон гэрлэлт цуцлалтыг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох	11	11	32	59	47	50	64	27	25	23
Бусад	115	110	64	109	174	178	205	148	226	200

Монгол Улсын “Гэр бүлийн тухай” хуулиар 2021 онд 4690 хэрэг шийдвэрлэсний 2823 (60.2%) нь гэрлэлт цуцалсан, 331 (7.1%) нь эцэг тогтоосон, 1297 (27.7%) нь хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах, 16 (0.3%) нь эцэг, эх байх эрх хассан, 23 (0.5%) нь гэрлэлт болон гэрлэлт цуцлалтыг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон, 200 (4.3%) нь бусад хэрэг байна.

“Гэр бүлийн тухай” хуулийн дагуу шийдвэрлэсэн хэрэг өмнөх оноос 42 (0.9%)-оор буурахад эцэг тогтоосон хэрэг 71 (17.7%)-ээр, хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах хэрэг 36 (2.7%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Харин гэрлэлт цуцалсан маргаан 97 (3.6%)-аар, тэтгэлэг тогтоосон хүүхдийн тоо 331 (47.1%)-ээр өссөн байна (Хүснэгт 2.4.2).

Зураг 2.4.3 “Гэр бүлийн тухай” хуулиар шийдвэрлэсэн зарим хэрэг, 2012-2021 он

2021 онд хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах 1297 маргаан шийдвэрлэж, 1034 хүүхэд тэтгэлэг тогтоолгосон нь өмнөх оноос хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах маргааны тоо 36 (2.7%)-гаар буурч, харин тэтгэлэг тогтоолгосон хүүхдийн тоо 331 (47.1%)-ээр буурсан байна.

Хүснэгт 2.4.3 Шүүхээр шийдвэрлэсэн хөдөлмөрийн маргаан, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**742**	**1 080**	**1 377**	**1 487**	**2 220**	**2 214**	**1 785**	**1302**	**1 173**	**1 169**
Ажлаас буруу шилжүүлсэн	18	36	28	18	59	53	31	21	65	24
Ажлаас үндэслэлгүй халагдсан	459	725	742	910	1 213	1 432	943	658	613	628
Цалин хөлсний маргаан	196	206	475	415	653	565	637	496	386	355

Монгол Улсын “Хөдөлмөрийн тухай” хуулиар 2021 онд 1169 хөдөлмөрийн маргаан шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос 4 (0.3%)-өөр буурсан байна. Хөдөлмөрийн маргаан өмнөх оноос 4-өөр буурахад цалин хөлсний маргаан 31 (8.0%)-ээр, ажлаас буруу шилжүүлсэн 41 (63.1%)-ээр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.
Монгол Улсын “Хөдөлмөрийн тухай” хуулиар 2021 онд 1169 хөдөлмөрийн маргаан шийдвэрлэгдсэний 628 (53.7%) нь ажлаас үндэслэлгүй халагдсан, 355 (30.4%) нь цалин хөлсний маргаан, 24 (2.1%) нь ажлаас буруу шилжүүлсэн маргаан байна (Хүснэгт 2.4.3). Ажлаас үндэслэлгүй халагдсан маргаан өмнөх оноос 15 (2.4 дахин)-аар өсөхөд Хөвсгөл аймагт шийдвэрлэсэн ажлаас үндэслэлгүй халагдсан маргаан 21 (3.3 дахин), Увс аймагт 13 (2.1 дахин)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Зураг 2.4.4 Шүүхээр шийдвэрлэсэн хөдөлмөрийн маргаан, 2012-2021 он

2021 онд иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдсэн 1169 хөдөлмөрийн маргааны 663 (56.7%) нь Улаанбаатар хотод шийдвэрлэсэн хөдөлмөрийн маргаан байна. Улаанбаатар хотод шийдвэрлэсэн хөдөлмөрийн маргаан 90 (12.0%)-ээр буурчээ.

2.5 АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ЗАХИРГААНЫ ХЭРЭГ

Хүснэгт 2.5.1 Анхан шатны шүүхийн захиргааны хэргийн хариуцагч, хэлбэрээр, 2017-2021 он

Үзүүлэлт	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**2 049**	**1 903**	**1 955**	**1 699**	**1 932**
Төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлдэг байгууллага, албан тушаалтан	1 790	1 728	1 809	1 502	1 754
Засгийн газрын бус бие даасан агентлаг, түүнтэй адилтгах бусад байгууллага	47	42	39	69	73
Захиргааны чиг үүргийг хууль болон нийтийн эрх зүйн гэрээний үндсэн дээр шилжүүлэн авсан этгээд	7	6	4	8	9
Төрийн ба холимог өмчийн сургууль, эмнэлэг, эрчим хүч гэх зэрэг байгууллагын захиргаа	13	5	14	16	7
Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага болон шийдвэр, үйл ажиллагаанд нь гомдол гаргахаар хуульд заасан байгууллага	170	119	87	99	82
Нийтийн эрх зүйн субьект болох бусад байгууллага, албан тушаалтан	22	3	2	5	7

2021 онд захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн 1764 хэргийн 1932 хариуцагч байгаа бөгөөд өмнөх оноос хариуцагчийн тоо 233 (13.7%)–аар өсөхөд захиргааны хэргийг хариуцагч төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлдэг байгууллага, албан тушаалтны тоо 252 (16.8%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна (Хүснэгт 2.5.1).

Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх 2021 онд нийт 2316 нэхэмжлэл хүлээн авснаас 1524 (65.8%) хэргийг хянан шийдвэрлэж, 325 (14.0%) нэхэмжлэлийг буцааж, 425 (18.4%) нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзаж, 91 (3.9%) нэхэмжлэлийг шийдвэрлээгүй үлдсэн байна.

Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх 2021 онд 1847 нэхэмжлэгчид холбогдох 1764 маргааныг шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос нэхэмжлэгчдийн тоо 230 (14.2%)-аар, хянан шийдвэрлэсэн маргааны тоо 230 (14.2%)-аар өсжээ.
Анхан шатны шүүхийн захиргааны маргаан өмнөх оноос 240-өөр өсөхөд төрийн албаны маргаан 106 (53.3%)-гаар, газрын маргаан 64 (18.4%)-өөр, татварын маргаан 32 (60.4%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ.
Нийт 1847 нэхэмжлэлийн 957 (51.8%) нь иргэний нэхэмжлэл, 701 (38.0%) нь хуулийн этгээдийн нэхэмжлэл, 189 (10.2%) нь бусад нэхэмжлэл байна.
Нэхэмжилсэн нийт хохирол өмнөх оноос 31.1 (93.4%) тэрбум төгрөгөөр, шийдвэрлэсэн хохирол 15.7 (96.6%) тэрбум төгрөгөөр буурсан байна.

Хүснэгт 2.5.2 Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн захиргааны маргаан ба

нэхэмжлэл, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Улсын дүн	**961**	**1 097**	**1 187**	**1 439**	**1 780**	**1 908**	**1 638**	**1 747**	**1 524**	**1 764**
Ашигт малтмалтай холбоотой маргаан	119	72	43	96	142	172	154	128	109	99
Байгал орчныг хамгаалахтай холбоотой маргаан	4	3	2	2	3	-	3	17	2	7
Боловсролтой холбоотой маргаан	2	3	4	4	1	2	4	5	3	4
Газрын маргаан	210	280	386	338	419	372	416	329	347	411
Иргэний бүртгэлтэй холбоотой маргаан	18	13	28	16	30	29	22	35	26	19
Нийгмийн даатгалтай холбоотой маргаан	11	16	23	37	40	35	43	33	40	50
Оюуны өмчийн маргаан	1	3	4	6	2	3	-	-	-	-
Сонгуулийн маргаан	120	103	14	6	184	42	18	10	48	20
Татварын маргаан	73	65	81	128	127	77	59	90	53	85
Төрийн албаны маргаан	133	203	297	400	417	660	335	272	199	305
Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа үйлчилгээ худалдан авахтай холбоотой маргаан	18	16	9	11	6	54	61	74	108	75
Төрийн хяналт, шалгалттай холбоотой бусад маргаан	42	46	81	83	75	52	62	142	121	125
Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой бусад маргаан	7	2	15	15	10	18	34	15	31	17
Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлтэй холбоотой бусад маргаан	5	6	12	14	24	33	25	31	14	16
Үл хөдлөх эд хөрөнгийн улсын бүртгэлтэй холбоотой маргаан	80	88	59	104	83	112	65	49	31	54
Бусад	118	178	129	179	217	247	337	517	392	477
Нэхэмжлэгч-бүгд	**1 001**	**1 150**	**1 398**	**1 651**	**2 041**	**2 340**	**2 085**	**1 919**	**1 617**	**1 847**
Иргэд	590	689	955	1 089	1 293	1 660	1 228	922	743	957
Хуулийн этгээд	411	461	443	562	748	604	648	744	712	701

Хүснэгт 2.5.3 Анхан шатны шүүхийн захиргааны хэрэг, 2020-2021 он

он	Шийдвэрлэвэл зохих маргаан	Шийдвэрлэсэн маргаан	Хялбаршуулсан журмаар	Ердийн журмаар	Хэрэгсэхгүй болгосон	Нэхэмжлэгч	Хариуцагч	Хохирол.сая төгрөг	
								Нэхэмжилсэн	Шийдвэрлэсэн
2021	2 576	1 764	453	1 178	133	1 847	1 932	2 191.9	549.2
2020	2 307	1 524	407	996	121	1 617	1 699	33 283.2	16 293.3

Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд 2021 онд 1847 нэхэмжлэгчээс 2.2 тэрбум төгрөгийн хохирлыг нэхэмжилж, харин шүүхээс 549.2 (25.1%) тэрбум төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр шийдвэрлэжээ. Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 1764 маргааны 453 (25.7%) хэргийг хялбаршуулсан журмаар, 1178 (66.8%) хэргийг ердийн журмаар шийдвэрлэж, харин 133 (7.5%) хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон байна (Хүснэгт 2.6.3).

2.6 ДАВЖ ЗААЛДАХ ШАТНЫ ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ХЭРЭГ

Давж заалдах шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2105 болж, өмнөх оноос 597 (22.1%)-гоор, иргэний хэрэг 2573 болж, 821 (24.2%)-ээр буурч, харин захиргааны хэрэг 1547 болж, 71 (4.8%)-аар өссөн байна (Хүснэгт 2.6.1).

Хүснэгт 2.6.1 Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2 020	2 021
Эрүүгийн хэрэг	2 168	1 960	2 161	1 971	1 822	1 971	2 166	2286	2 702	2 105
Иргэний хэрэг	1 634	1 806	1 947	2 519	3 108	3 721	3 562	3 144	3 394	2 573
Захиргааны хэрэг	517	598	883	1 049	1 460	1 668	1 340	1 416	1 476	1 547

Давж заалдах шатны эрүүгийн хэргийн шүүх 2021 онд 2105 хэргийг хянан шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос 597 (22.1%)-гоор өсөхөд дээрэмдэх хэрэг 169 (47.1%), хулгайлах 49 (51.0%), хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учруулах 80 (20.7 %)-аар буурсан нь нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.6.2).

Зураг 2.6.1 Давж заалдах шатны шүүхийн эрүүгийн хэрэг, шийдвэрлэлтээр, 2013-2021 он

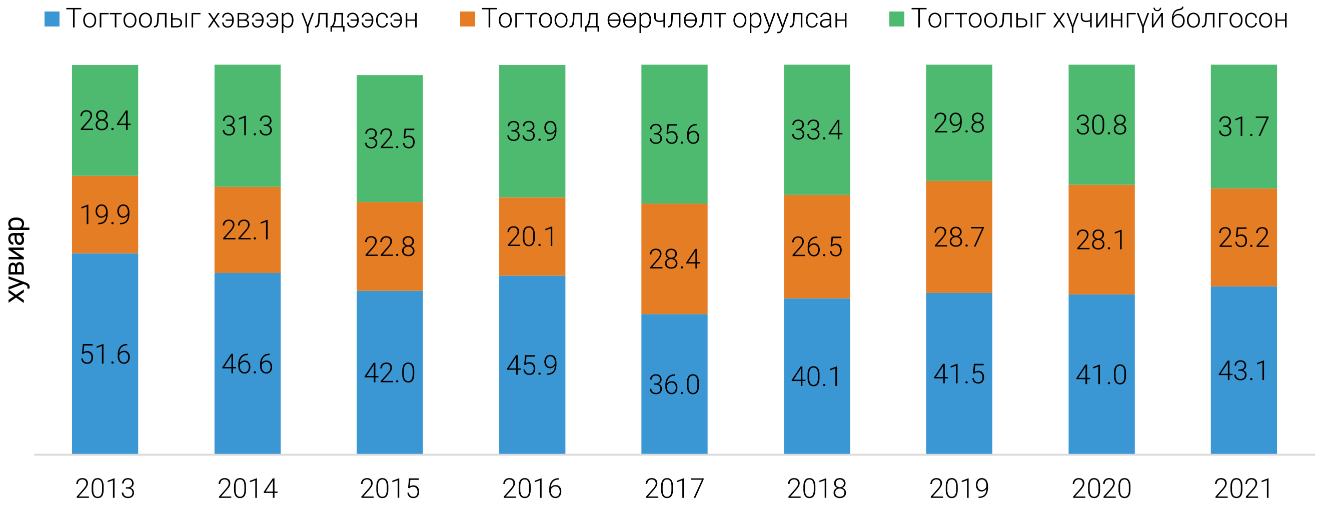

Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг өмнөх оноос 597-гоор буурахад тогтоолд өөрчлөлт оруулсан хэрэг 230 (30.3%)-аар, тогтоолыг хэвээр үлдээсэн хэрэг 201 (18.1%) -ээр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Зураг 2.6.1).

Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн 2105 эрүүгийн хэргийн 908 (43.1%) хэргийн тогтоолыг хэвээр үлдээж, 530 (25.2%) хэргийн тогтоолд өөрчлөлт оруулж, 667 (31.7%) хэргийн тогтоолыг хүчингүй болгожээ.

Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн 2105 эрүүгийн хэргийн 306 (14.5%) нь хүний эрүүл мэндэнд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэрэг, 190 (9.0%) нь хулгайлах гэмт хэрэг, 171 (8.1%) нь авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг, 214 (10.2%) нь хүчиндэх гэмт хэрэг, 226 (10.7%) нь залилах гэмт хэрэг байна (Хүснэгт 2.6.2).

Хүснэгт 2.6.2 Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, гэмт хэргийн

төрлөөр, 2019-2021 он

Үзүүлэлт	2019	2020	2021
Улсын дүн	**2 286**	**2 702**	**2 105**
Хүнийг алах	124	173	124
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	135	129	112
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	18	38	7
Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах	77	89	54
үний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	9	5	7
Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	379	386	306
Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх	28	24	34
Хүчиндэх	197	235	214
Хүн худалдаалах	1	3	5
Хулгайлах	353	359	190
Дээрэмдэх	86	96	47
Залилах	172	234	226
Хөрөнгө завших	27	68	62
Мал хулгайлах	71	117	74
Татвар төлөхөөс зайлсхийх	-	2	2
Улсын хилээр бараа хууль бусаар нэвтрүүлэх	9	15	4
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	73	106	62
Хахууль авах	17	22	30
Хахууль өгөх	9	13	25
Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	247	240	171
Бусад	254	348	349

Зураг 2.6.2 Давж заалдах шатны шүүхээр тогтоолыг хүчингүй болгосон хэрэг, 2020-2021 он

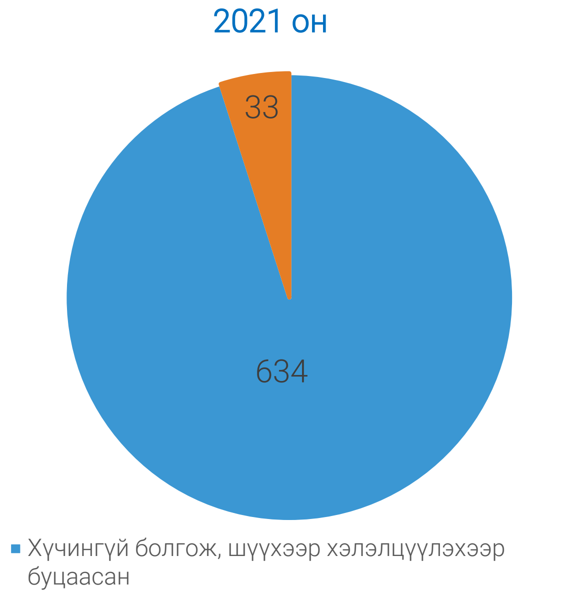

2021 онд давж заалдах шатны шүүхээс шүүгчийн тогтоолыг хүчингүй болгосон 667 эрүүгийн хэргийн 634 (95.1%) хэргийн шүүгчийн тогтоолыг хүчингүй болгож, шүүхээр хэлэлцүүлэхээр буцааж, 33 (4.9%)

хэргийн шүүгчийн тогтоолыг хүчингүй болгож, хэрэгсэхгүй болгосон бөгөөд шүүхээр хэлэлцүүлэхээр буцаасан хэрэг өмнөх оноос 17.8%-иар буурч, харин хэрэгсэхгүй болгосон хэрэг 50.0%-иар өссөн байна (Зураг 2.6.2).

Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх 2021 онд 2875 хэрэг хүлээн авч, 2529 (88.0%) хэргийг хянан шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос 0.4 хувиар буурчээ (Хүснэгт 2.6.3).

Хүснэгт 2.6.3 Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг, 2013-2021 он

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Шийдвэрлэвэл зохих хэрэг	2 011	2 116	2 800	3 475	4 167	3 807	3 427	3 839	2 875
Шийдвэрлэсэн хэрэг	1 806	1 962	2 540	3 143	3 776	3 562	3 144	3 436	2 573
Хянан шийдвэрлэсэн хэрэг	1 837	1 947	2 519	3 108	3 721	3 527	3 082	3 394	2 529
Арбитрийн шийдвэрийг хүчингүй болгох тухай хүсэлтийг хянан шийдвэрлэсэн	15	5	7	13	38	23	12	32	28
Шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас шүүхийн шийдвэрийг хянасан	16	10	14	22	17	12	15	10	16
Давж заалдах гомдлыг хэлэлцэхээс татгалзсан	36	46	69	54	70	72	106	76	38
Давж заалдах гомдлоосоо татгалзсан	36	13	40	44	39	38	29	33	81
Үлдэгдэл хэрэг	103	95	151	234	282	135	148	294	183

Эх үүсвэр: Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн Давж заалдах шатны шүүхийн иргэний хэргийн мэдээ

Зураг 2.6.3 Давж заалдах шатны шүүхийн иргэний хэрэг, шийдвэрлэлтээр, 2013-2021 он

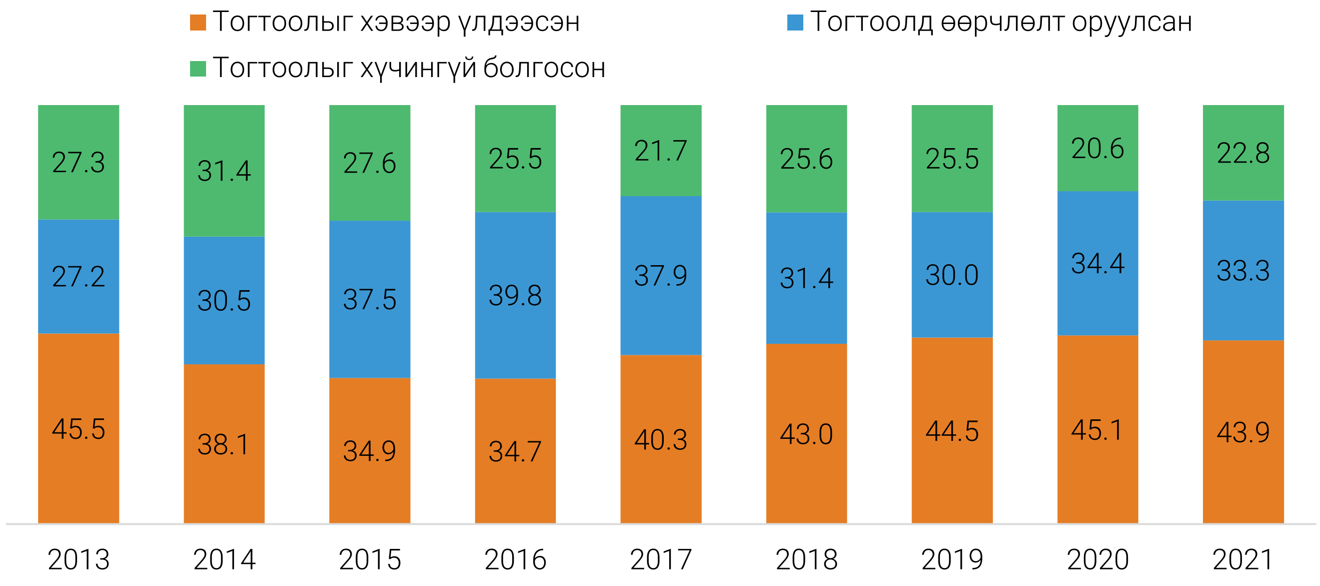

2021 онд иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн 2529 хэргийн 1109 (43.9%) хэргийн тогтоолыг хэвээр үлдээж, 843 (33.3%) хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулж, 577 (22.8%) хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгожээ (Зураг 2.6.3).

Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх 2021 онд 1658 хэрэг хүлээн авч, 1547 (93.3%) хэрэг хянан шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос 71 (4.8%)-ээр өссөн байна.

Хүснэгт 2.6.3 Давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн захиргааны хэрэг, шийдвэрлэлтээр, 2013-2021 он

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Шийдвэрлэвэл зохих хэрэг	660	933	1 126	1 555	1 750	1 458	1 488	1 567	1 658
Хянан шийдвэрлэсэн хэрэг	598	883	1 049	1 460	1 668	1 382	1 416	1 476	1 547
Анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хянасан	384	512	606	823	923	687	718	662	722
Анхан шатны шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжийг хянасан	185	343	416	573	649	594	591	686	667
Бусад	26	25	25	60	90	94	106	125	152
Шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас шүүхийн шийдвэрийг хянасан	3	3	2	4	6	7	1	3	6
Үлдэгдэл хэрэг	62	50	77	95	82	76	72	91	111

Эх үүсвэр: Шүүхийн ерөнхий зөвлөл

Давж заалдах шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн захиргааны хэрэг 2021 онд 1547 болж, өмнөх оноос 71 (4.8%)-ээр өсөхөд анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хянасан хэрэг 60 (9.1%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хянан шийдвэрлэсэн 1547 хэргийн 722 (46.7%) нь анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хянасан, 667 (43.1%) нь анхан шатны шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжийг хянасан, 152 (9.8%) нь бусад хэргийг хянасан, 6 (0.4%) нь шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас шүүхийн шийдвэрийг хянан шийдвэрлэсэн байна (Хүснэгт 2.6.3).

2.7 ХЯНАЛТЫН ШАТНЫ ШҮҮХЭЭР ШИЙДВЭРЛЭСЭН ХЭРЭГ

Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2021 онд 322 болж, өмнөх оны мөн үеэс 363 (53.0%)-аар, захиргааны хэрэг 508 болж, 201 (28.3%)-ээр буурч, харин иргэний хэрэг 2696 болж, 1592 (2.4 дахин)-оор өссөн байна.

Хяналтын шатны шүүхийн иргэний хэрэг 1592-оор өсөхөд Улаанбаатар хотод 1251 (2.5 дахин)-ээр, Орхон аймагт 51 (94.4%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн 322 хэргийн 137 (42.6%) хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн тогтоолыг хэвээр үлдээж, 87 (27.0%) хэргийн тогтоолд өөрчлөлт оруулж, 98 (30.4%) хэргийн тогтоолыг хүчингүй болгожээ (Зураг 2.7.1).

Хүснэгт 2.7.1 Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг, 2012-2021 он

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2 020	2 021
Эрүүгийн хэрэг	859	685	629	512	448	432	570	674	685	322
Иргэний хэрэг	778	983	1 017	1 376	1 655	1 829	2 074	1 332	1 104	2 696
Захиргааны хэрэг	220	268	381	421	548	716	655	608	709	508

Зураг 2.7.1 Хяналтын шатны шүүхийн эрүүгийн хэрэг, шийдвэрлэлтээр, 2020-2021 он

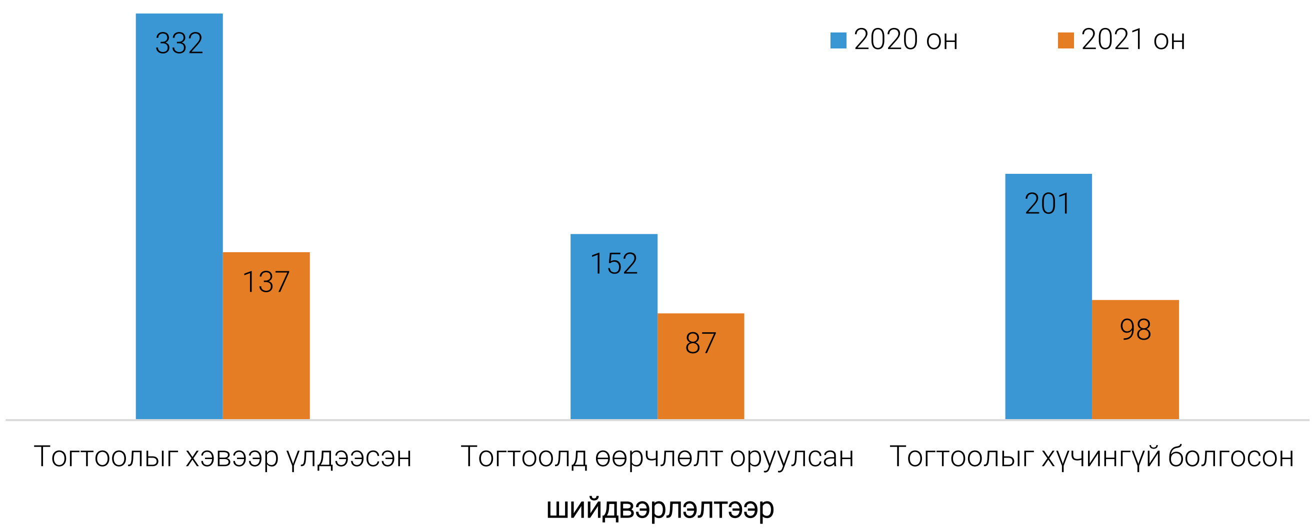

Хүснэгт 2.7.2 Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн гэмт хэрэг, 2019-2021 он

Үзүүлэлт	2019	2020	2021
Улсын дүн	**674**	**685**	**322**
Хүнийг алах	70	63	34
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	44	38	13
Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	4	2	1
Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах	16	20	4
үний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	3	1	2
Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	100	95	27
Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх	2	6	1
Хүчиндэх	73	65	45
Хүн худалдаалах	1	4	-
Хулгайлах	90	57	21
Дээрэмдэх	18	19	8
Залилах	62	70	35
Хөрөнгө завших	13	16	15
Мал хулгайлах	11	17	11
Татвар төлөхөөс зайлсхийх	-	-	-
Улсын хилээр бараа хууль бусаар нэвтрүүлэх	4	7	-
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	21	29	3
Хахууль авах	6	9	2
Хахууль өгөх	3	7	-
Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	58	55	25
Бусад	75	105	75

Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг өмнөх оноос 363-аар буурахад хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах хэрэг 68 (71.6%), хулгайлах хэрэг 36 (63.2%), залилах хэрэг 35 (50.0%), авто тээврийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг 30 (54.5%)-аар буурсан нь нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.7.2).

Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн 27 (8.4%) нь хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэрэг, 45 (14.0%) нь хүчиндэх гэмт хэрэг, 35 (10.9%) нь залилах гэмт хэрэг, 34 (10.6%) нь хүнийг алах гэмт хэрэг, 36 (11.2%) нь хулгайлах гэмт хэрэг, 30 (9.3%) нь авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг байна (Хүснэгт 2.7.2).

Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн захиргааны хэрэг 508 болж, өмнөх оноос 201 (28.3%)-өөр буурахад Улаанбаатар хот 137 (26.8%)-гоор, Хөвсгөл аймаг 12 (92.3%)-оор, Дундговь аймаг 10 (90.9 %)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Зураг 2.7.2 Захиргааны хэргийн хяналтын шатны шүүхэд гомдол гаргасан этгээд, 2020-2021 он

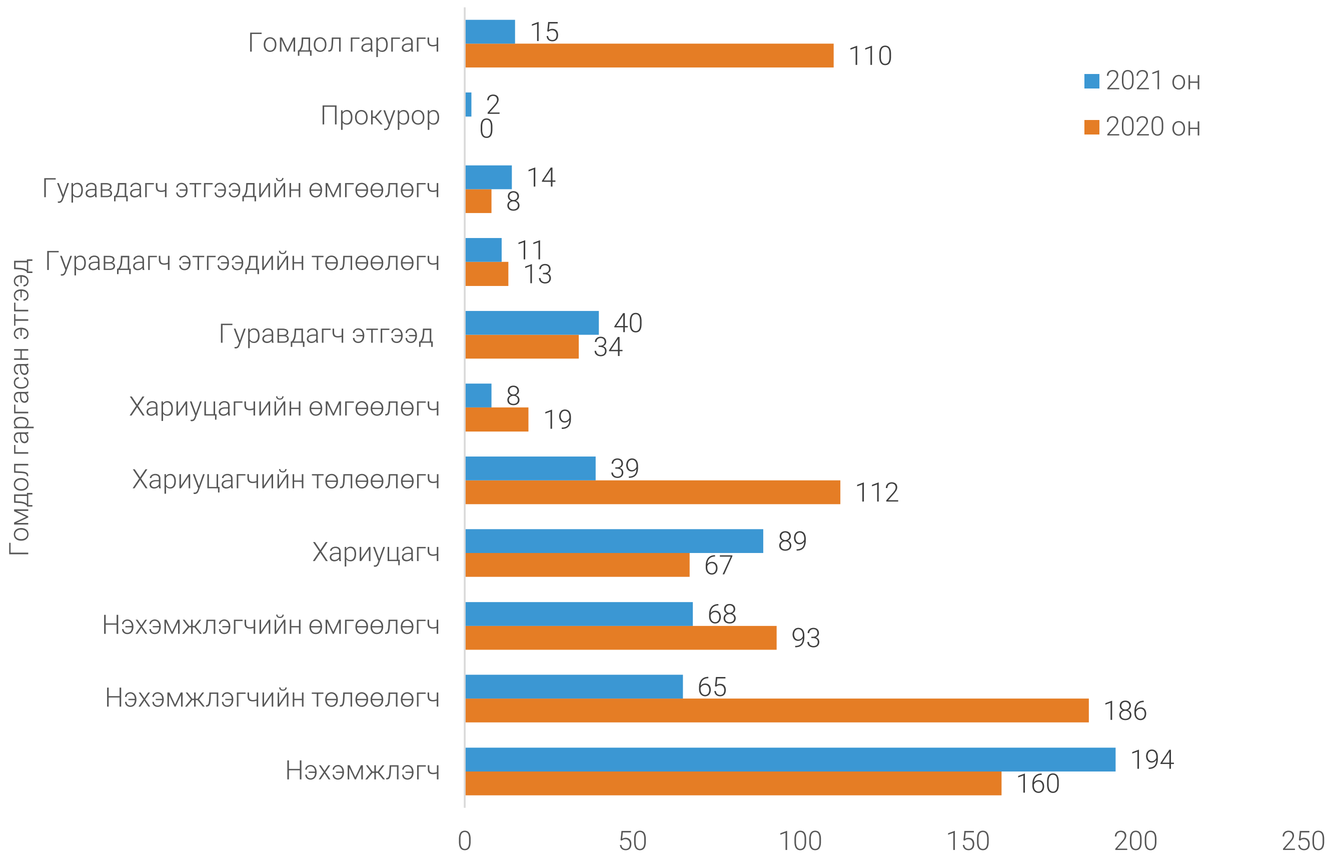

Захиргааны хэргийн хяналтын шатны шүүхэд 2021 онд 545 гомдол гаргасан нь өмнөх оноос 257 (32.0%)-гоор буурахад нэхэмжлэгчийн төлөөлөгч 121 (65.1%)-ээр, гомдол гаргагч 95 (86.4%)-аар, хариуцагчийн төлөөлөгч 73 (65.2%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

ДҮГНЭЛТ

Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 2021 онд 25429 болж, өмнөх оноос 2365 (10.3%)-аар өсжээ. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 1571 (13.0%), олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 465 (2.6 дахин), хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 232 (3.1%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

16 түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 2021 онд улсын хэмжээнд 117 болж, өмнөх оноос 9 (8.3%)-өөр өссөн байна. 16 түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Дорноговь аймаг 35 (51.8%), Говь-Алтай аймаг 19 (48.7%), Завхан аймаг 19 (34.5%), Хөвсгөл аймаг 19 (31.6%), Улаанбаатар хот 18 (11.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Улсын дунджаар 16, түүнээс дээш насны 10 000 хүн тутамд 2021 онд 117 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн бол шүүхээр 56 эрүүгийн хэрэг шийдвэрлэсэн байна.
Бүртгэгдсэн 25.4 мянган гэмт хэргийн 13.6 (53.6%) мянга нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, 7.6 (30.0%) мянга нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 915 (3.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, 540 (2.1%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг байна.

2021 онд хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн 1.7 тэрбум төгрөгийн хохирлын 1.4 (80.5%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Учирсан хохирол өмнөх оноос өсөхөд хүнийг алах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 249.5 (31.5%) сая төгрөгөөр, хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх хэргийн улмаас учирсан хохирол 80.0 (3.7 дахин) сая төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 8.9 тэрбум төгрөг болж, нийт учирсан хохирлын 7.2 (80.8%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Учирсан хохирол өмнөх оноос 1.2 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 360.5 (38.1%) сая төгрөгөөр, хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 362.8 (6.2%) сая төгрөгөөр, хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 350.7 (6.3%) сая төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 13632 бүртгэгдэж, өмнөх оноос 1571 (13.0%)-ээр өсөхөд залилах хэрэг 2288 (53.6%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн 25.4 мянган хэргийн 13.6 (53.6%) мянга нь өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг байна. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг өмнөх оноос өсөхөд Улаанбаатар хот 1430 (17.1%), Дорноговь аймаг 103 (73.6%), Хөвсгөл аймаг 195 (89.0%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирол өмнөх оноос 9.0 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд залилах гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 38.8 (59.0%) тэрбум төгрөгөөр өссөн голлон нөлөөлжээ. 2021 онд өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 134.5 тэрбум төгрөгийн хохирлын 59.1 (43.9%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ.

Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 756 бүртгэгдэж, өмнөх оноос 465 (2.6 дахин)-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 297 (2.3 дахин)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнд зонхилох байр суурийг эзэлдэг мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах

гэмт хэрэг 2021 онд 187 болж, өмнөх оноос 15 (7.4%)–аар буурахад Улаанбаатар хотод 33 (18.5%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. 2021 онд улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах 187 гэмт хэргийн 145 (77.5 %) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна.

2021 онд олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 674.7 сая төгрөгийн хохирлын 86.1 (12.8%) сая төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 674.7 тэрбум төгрөгийн 335.7 (49.8%) сая төгрөг нь мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах хэргийн хохирол, 305 (45.2%) сая төгрөг нь чанар муутай барилга байгууламж ашиглалтад оруулах гэмт хэргийн хохирол, 18.6 (2.8%) сая төгрөг нь орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах хэргийн хохирол байна.

Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 915 болж, өмнөх оноос 70 (7.1%)-аар буурахад Төв аймаг 24 (32.4%), Дорнод аймаг 18 (40.0%), Өмнөговь аймаг 10 (25.0%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна. Харин Улаанбаатар хотод өмнөх оноос 12 (2.8 дахин)-оор өсжээ. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 1040 хүний 436 (41.9%) эмэгтэй хүн, 156 (15.0%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна.

Зам тээврийн ослын улмаас 2021 онд 383 хүн нас барсан нь өмнөх оноос 119 (45.1%)-өөр өсөхөд Улаанбаатар хот 39 (50.6%), Булган 13 (3.6 дахин), Баян-Өлгий 11 (2.8 дахин), Өвөрхангай 10 (2.1%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Зам тээврийн ослын улмаас нас барсан 383 хүний 51 (13.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхэд байна.

Эдийн засгийн гэмт хэрэг 2021 онд 158 болж, өмнөх оноос 35 (28.5%)-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 60 (85.7%), Архангай аймаг 4 (100.0%)-өөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Бүртгэгдсэн эдийн засгийн гэмт хэргийн 130 (82.3%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгджээ.

2021 онд бүртгэгдсэн 158 эдийн засгийн гэмт хэргийн 84 (53.2%) нь татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг, 2 (1.3%) нь улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх гэмт хэрэг, 47 (29.7%) нь мөнгө угаах гэмт хэрэг, 7 (4.4%) нь мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах гэмт хэрэг байна. Улсын хэмжээгээр 2021 онд бүртгэгдсэн эдийн засгийн 158 хэргийн 47 (29.7%) нь мөнгө угаах гэмт хэрэг бөгөөд өмнөх оноос 20 (74.1%)-оор өссөн байна.

Эдийн засгийн гэмт хэрэг өмнөх оноос 35-аар өсөхөд татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг 58 (3.2 дахин)-аар, мөнгө угаах гэмт хэрэг 20 (74.1%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

2021 онд эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан 17.8 тэрбум төгрөгийн хохирлын 13.2 (74.4%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ. Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан 17.8 тэрбум төгрөгийн хохирлын 12.6 (70.9%) тэрбум төгрөг нь татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэргийн учирсан хохирол, 4.7 (26.5%) тэрбум төгрөг нь мөнгө угаах гэмт хэргийн хохирол, 290.3 (1.6%) сая төгрөг нь нийгмийн халамж, үйлчилгээг хууль бусаар авах гэмт хэргийн хохирол байна.

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 2021 онд 540 болж, өмнөх оноос 35 (6.9%)-аар өсөхөд Улаанбаатар хот 14 (5.5%)-өөр, Өвөрхангай аймаг 22 (3.8%)-оор, Төв аймаг 8 (14.3%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Хүчиндэх гэмт хэрэг өмнөх оноос 38-аар өсөхөд Өвөрхангай аймагт 14 (3.0 дахин)-өөр, Өмнөговь аймагт 6 (85.7%)-гаар, Улаанбаатар хотод 22 (10.8%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна.

Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 554 болж, өмнөх оноос 53 (10.6%)-аар өсөхөд 8-17 насныхан 29 (9.2%)-өөр, 30-39 насныхан 21 (75.0%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 554 хүний 536 (96.8%) нь эмэгтэй хүн, 362 (65.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхдүүд байна.

2021 онд хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан 1039.1 сая төгрөгийн хохирлын 683.7 (65.8%) тэрбум төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ.

Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2021 онд 554 болж, өмнөх оноос 148 (36.5%)-аар өсөхөд 8-17 насныхан 110 (47.2%)-аар, 30-39 насныхан 23 (88.5%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон 554 хүний 362 (65.3%) нь 18 хүртэлх насны хүүхдүүд байна.

Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 2021 онд 1531 болж, өмнөх оноос 393-аар өсөхөд Улаанбаатар хотод 268 (45.9%)-аар, Өвөрхангай аймаг 26 (123.8%)-гаар, Сэлэнгэ 21 (53.8%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлөв. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдсэн 1531 хэргийн 852 (55.6%) нь Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн байна. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдсэн хэрэг Улаанбаатар хотод өмнөх оноос 268-аар өсөхөд Сонгинохайрхан (99), Хан-Уул (71), Сүхбаатар (46)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн 1531 хэргийн 1377 (89.9%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 118 (7.7%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 20 (1.3%) нь Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг байна.

Гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагчдын тоо 2021 онд 18.1 мянгад хүрч, өмнөх оноос 1411 (8.5%)-аар өсөхөд Улаанбаатар хот 1180 (12.6%), Хөвсгөл аймаг 205 (44.6%)-аар, Завхан аймаг 118 (53.2%)-аар, Дорноговь 116 (45.3%)-гаар өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

Гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 25.0 мянган хүн, 59 хуулийн этгээд хохирч, өмнөх оноос хохирсон хүний тоо 1944-өөр өсөж, харин хохирсон хуулийн этгээдийн тоо 7-гоор буурчээ. Хохирсон хүний тоо өмнөх оноос 1944 (8.4%)-өөр өсөхөд Улаанбаатар хот 1596 (11.0%)-аар, Дорноговь аймаг 170 (56.5%)-аар, Хөвсгөл аймаг 169 (30.4%)-өөр, Сэлэнгэ аймаг 107 (19.9%)-гоор өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон 25.0 мянган хүний 13573 (54.3%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 8072 (32.3%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч, 1040 (4.2%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч байна. Хохирсон хүн өмнөх оноос 1944-өөр өсөхөд Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 1461 (12.1%), Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 274 (3.5%), Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн хохирогч 58 (14.5%)-аар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. 2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хүний 8072 (32.3%) ажилгүй хүн байна.

2021 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон 59 хуулийн этгээдийн 38 (64.4%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн, 11 (18.6%) нь Эдийн засгийн гэмт хэргийн, 7 (11.9%) нь Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн, 1 (1.7%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн, 1 (1.7%) нь Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэргийн, 1 (1.7%) нь Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогч байна.

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2021 онд 180.3 тэрбум төгрөг, нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ 90.4 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос учирсан хохирол 74.6 (29.3%) тэрбум төгрөгөөр буурч, харин нөхөн төлүүлсэн хохирол 8.3 (10.1%) тэрбум төгрөгөөр өссөн байна. Учирсан хохирол өмнөх оноос 74.6 тэрбум төгрөгөөр буурахад Улаанбаатар хотод гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 73.0 тэрбум төгрөгөөр, Говьсүмбэр аймагт 3266.2 тэрбум төгрөгөөр, Өмнөговь аймагт 1460.8 тэрбум төгрөгөөр, Хэнтий аймагт 718.4 тэрбум төгрөгөөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Харин нөхөн төлүүлсэн хохирол өмнөх оноос 8.3 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд Улаанбаатар хотод 6.8 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна.

2021 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан 180.3 тэрбум төгрөгийн хохирлын 134.5 (74.6%) тэрбум төгрөг нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн, 9.0 (5.0%) тэрбум төгрөг нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн, 5.0 (2.8%) тэрбум төгрөг нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн, 17.8 (9.9%) тэрбум төгрөг нь Эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирол байна.

Учирсан хохирол өмнөх оноос 74.6 тэрбум төгрөгөөр буурахад Эдийн засгийн гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 85.1 тэрбум төгрөгөөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 1.6.1).

Гэмт хэргийн улмаас 2021 онд 683 хүн нас барсны 398 (58.3%) нь хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 238 (34.8%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас амь насаа алджээ.

2021 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн 8299 хүний 7299 (88.0%) нь хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 774 (9.3%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн байна (Хүснэгт 1.7.3).

Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2021 онд 12.1 мянга болж, өмнөх оноос 1402 (10.4%)-оор, иргэний хэрэг 45.4 мянга болж, 8.2 (15.3%) мянгаар буурч, харин захиргааны хэрэг 1.8 мянга болж, 240 (15.7%)-өөр өссөн байна. Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг өмнөх оноос 1402-оор буурахад Улаанбаатар хот 1096 (14.7%)-гаар, Дархан-Уул аймаг 87 (20.3%)-гоор, Баян-Өлгий аймаг 76 (32.8%)-гаар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 2021 онд 17979 хүнд холбогдох, 14182 эрүүгийн хэрэг хүлээн авсны 14463 хүнд холбогдох 12068 (85.1%) хэргийг хянан шийдвэрлэж, 1144 хүнд холбогдох, 691 хэргийг прокурорт буцааж, 114 хүнд холбогдох 92 хэргийг түдгэлзүүлж, 326 хүнд холбогдох, 175 хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлж, 1252 хүнд холбогдох 912 хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон байна.

Улсын хэмжээгээр 2021 онд 25.4 мянган хэрэг бүртгэгдсэний 12.1 (47.5%) мянган хэрэгт Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн холбогдох зүйл, заалтын дагуу шүүхээс гэм буруутайг нь тогтоож ял шийтгэл оногдуулсан байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 12.1 мянган эрүүгийн хэргийн 6.0 (50.0%) мянга нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 3.2 (26.5%) мянга нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, 793 (6.6%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг байна.

16, түүнээс дээш насны 10 000 хүнд ногдох шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2021 онд улсын дунджаар 56 болж, өмнөх оноос 7 (11.1%)-гоор буурсан байна. 16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг Говьсүмбэр (84), Төв (75), Дорнод (71) аймгууд болон Улаанбаатар хотод (64) улсын дунджаас өндөр байна.

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо 2021 онд 11263 болж, өмнөх оноос 2128 (15.9%)-аар буурахад Улаанбаатар хот 1518 (19.5%), Баянхонгор аймаг 165 (41.8%), Баян-Өлгий аймаг 92 (37.4%), Хөвсгөл аймаг 79 (22.7%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.
Шүүхээр ял шийтгүүлэгчдийн 1180 (10.5%) нь эмэгтэйчүүд, 125 (1.1%) нь өсвөр насны хүүхэд байна.

Анхан шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн 12.1 мянган эрүүгийн хэрэгт холбогдсон 11.3 мянган яллагдагчийн 5817 (51.6%) нь Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 3093 (27.5%) нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 528 (3.8%) нь Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 246 (2.2%) нь Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч, 399 (3.5%) нь Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч байна.

Шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо өмнөх оноос 2128-аар буурахад Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 1458 (20.0%)-аар, Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 784 (20.2%)-өөр, Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 107 (20.3%)-гоор буурсан нь голлон нөлөөлжээ (Хүснэгт 2.3.2).
Харин Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч өмнөх оноос 119 (43.0%)-өөр, Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн яллагдагч 60 (22.1%)-аар өссөн байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр 2021 онд 12068 эрүүгийн хэрэгт холбогдох 82.0 тэрбум төгрөгийн хохирол учирч, 27.3 (33.3%) тэрбум төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлжээ.

Учирсан хохирол өмнөх оноос 146.3 тэрбум төгрөгөөр буурахад Улаанбаатар хотод 135.5 тэрбум төгрөгөөр, Төв аймагт 1.1 тэрбум төгрөгөөр, Дорноговь аймагт 9.1 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлжээ. 2021 онд шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн улмаас учирсан 82.0 тэрбум төгрөгийн хохирлын 50.3 (61.4%) тэрбум төгрөг нь иргэнд, 31.7 (38.6%) тэрбум төгрөгийн хохирол нь хуулийн этгээдэд учирсан хохирол байна.

2021 онд гэмт хэргийн улмаас нас барсан 521 хүний 235 (45.1%) нь хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэргийн улмаас, 247 (47.4%) нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас нас барсан байна.

Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг 45.4 мянга болж өмнөх оноос 8.2 (15.3%) мянгаар буурахад Улаанбаатар хотын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг 1054 (3.8%)-өөр, Хөвсгөл аймгийнх 780 (34.5%)-аар, Төв аймгийнх 618 (35.2%)-аар, Баянхонгор аймгийнх 453 (34.7%)-аар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна.

Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг өмнөх оноос 8.2 (15.3%) мянгаар буурахад Иргэний хэргийг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг 5804 (30.2%), Иргэний хуулиар шийдвэрлэсэн иргэний хэрэг 834 (3.3%)-өөр буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Монгол Улсын “Гэр бүлийн тухай” хуулиар 2021 онд 4690 хэрэг шийдвэрлэсний 2823 (60.2%) нь гэрлэлт цуцалсан, 331 (7.1%) нь эцэг тогтоосон, 1297 (27.7%) нь хүүхдийн тэтгэлэг гаргуулах, 16 (0.3%) нь эцэг, эх байх эрх хассан, 23 (0.5%) нь гэрлэлт болон гэрлэлт цуцлалтыг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон, 200 (4.3%) нь бусад хэрэг байна.

Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх 2021 онд 1847 нэхэмжлэгчид холбогдох 1764 маргааныг шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос нэхэмжлэгчдийн тоо 230 (14.2%)-аар, хянан шийдвэрлэсэн маргааны тоо 230 (14.2%)-аар өсжээ.
Анхан шатны шүүхийн захиргааны маргаан өмнөх оноос 240-өөр өсөхөд төрийн албаны маргаан 106 (53.3%)-гаар, газрын маргаан 64 (18.4%)-өөр, татварын маргаан 32 (60.4%)-оор өссөн нь голлон нөлөөлжээ.
Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд 2021 онд 1847 нэхэмжлэгчээс 2.2 тэрбум төгрөгийн хохирлыг нэхэмжилж, харин шүүхээс 549.2 (25.1%) тэрбум төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлжээ.

Давж заалдах шатны шүүхээр 2021 онд шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2105 болж, өмнөх оноос 597 (22.1%)-гоор, иргэний хэрэг 2573 болж, 821 (24.2%)-ээр буурч, харин захиргааны хэрэг 1547 болж, 71 (4.8%)-аар өссөн байна.

Давж заалдах шатны эрүүгийн хэргийн шүүх 2021 онд 2105 хэргийг хянан шийдвэрлэсэн нь өмнөх оноос 597 (22.1%)-гоор өсөхөд дээрэмдэх хэрэг 169 (47.1%), хулгайлах 49 (51.0%), хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учруулах 80 (20.7 %)-аар буурсан нь нөлөөлжээ.

Хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг 2021 онд 322 болж, өмнөх оны мөн үеэс 363 (53.0%)-аар, захиргааны хэрэг 508 болж, 201 (28.3%)-ээр буурч, харин иргэний хэрэг 2696 болж, 1592 (2.4 дахин)-оор өссөн байна. Хяналтын шатны шүүхийн иргэний хэрэг 1592-оор өсөхөд Улаанбаатар хотод 1251 (2.5 дахин)-ээр, Орхон аймагт 51 (94.4%)-ээр өссөн нь голлон нөлөөлжээ.

……… o O o ………

ҮЗҮҮЛЭЛТИЙН ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

Хүн: Монголын Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг ойлгоно.

Хуулийн этгээд: Өмчлөлдөө буюу эзэмшиж, ашиглах, захиран зарцуулах эрхдээ тусгайлсан хөрөнгөтэй, өөрийн нэрээр эрх олж, үүрэг хүлээдэг, үйл ажиллагаанаасаа бий болох үр дагаврыг эд хөрөнгөөрөө хариуцдаг, нэхэмжлэгч, хариуцагч байж чадах, тодорхой зорилго бүхий, тогтвортой үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг ойлгоно.

Гэмт хэрэг: Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан нийгэмд аюултай гэм буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүйг ойлгоно.

16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох гэмт хэргийн түвшин: 16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн (шүүхээр шийдвэрлэсэн) гэмт хэргийн тоог гаргахдаа нийт бүртгэгдсэн (шүүхээр шийдвэрлэсэн) гэмт хэргийн тоог 16, түүнээс дээш насны хүн амын жилийн дундаж тоонд харьцуулж, 10000-аар үржүүлж тооцно.

Гэмт хэргийн хохирогч: Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу гэмт хэргийн улмаас амь нас, эрүүл мэнд, бусад эрх, эрх чөлөө, эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус хохирол хүлээсэн хүн, хуулийн этгээдийг ойлгоно.

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол: Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан гэмт хэргийн улмаас хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, бусад эрх, эрх чөлөө, нийтийн болон үндэсний ашиг сонирхол, аюулгүй байдалд шууд учирсан үр дагаврыг гэмт хэргийн хохирол гэж ойлгоно.

Хохирлын нөхөн төлбөр: Хохирлын нөхөн төлүүлэлт нь өргөн утгаараа хүний эрх, эрх чөлөөний хэр хэмжээ, учруулсан хор уршигт дүйцэхүйц байх ёстой бөгөөд хохирогчийн эрх, эрх чөлөө, хувийн байдал, гэр бүл, эд хөрөнгө, хөдөлмөр эрхлэлт, сургууль, боловсролын түвшинг аль болох өмнө байсан хэмжээнд нь сэргээхийг ойлгоно.

Яллагдагч: Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоолтой танилцсан гэмт хэрэгт холбогдогчийг ойлгоно.
Гэмт хэргийн илрүүлэлт: Хэрэг бүртгэлд бүртгэгдсэн нийт хэргээс мөрдөн байцаалтын явцад гэмт этгээдийг нь тогтоосон хэргийн түвшнээр тодорхойлогдоно.
Ял: Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 5.2-т хуульчилсан торгох, нийтэд тустай ажил хийлгэх, зорчих эрхийг хязгаарлах, хорих, эрх хасах ялыг ойлгоно.

Зам тээврийн осол: Зам дээр тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс үүдэн хүний амь, нас, эрүүл мэнд хохирох, тээврийн хэрэгсэл болон зам, замын байгууламж эвдэрч, гэмтэх, ачаа болон бусад эд хөрөнгийн хохирол учрахыг ойлгоно.

Хөдөлмөрийн маргаан: Хөдөлмөрлөх эрх түүнтэй холбогдсон хууль ёсны ашиг сонирхлын хүрээнд ажиллагч болон ажил олгогчдын хооронд үүссэн саналын зөрүүг ойлгоно.

Хүчирхийлэл: Хэн нэг этгээд зорилгодоо хүрэхийн тулд эрх мэдлээ тогтоох зорилгоор бусдад албадлага, хүч хэрэглэх, дарамтлах үйлдлийг ойлгоно.
Эс үйлдэхүй. Иргэн, хуулийн этгээдээс эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлоо хэрэгжүүлэх, хамгаалуулахаар гаргасан гомдлыг хянан шийдвэрлэх үүргээ захиргааны байгууллага, албан тушаалтнаас хуульд заасан хугацаанд биелүүлээгүй буюу шийдвэрлээгүй орхигдуулсныг ойлгоно.

- ГЭМТ ХЭРГИЙН СТАТИСТИКИЙН МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛАЛТ, ТАРХААЛТ

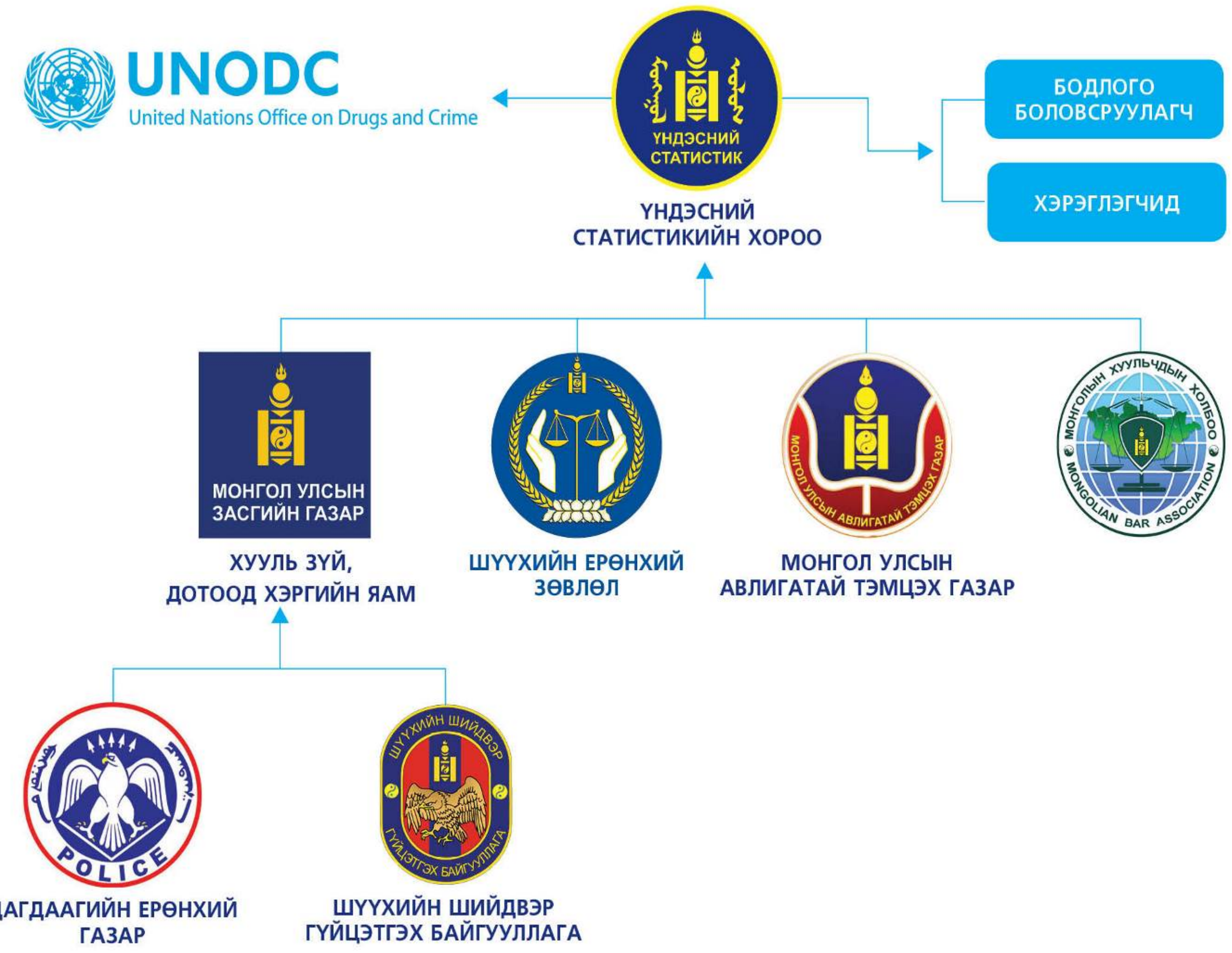

Манай орны хувьд гэмт хэргийн статистикийн мэдээллийн эх үүсвэр нь одоогоор Цагдаагийн ерөнхий газрын бүртгэгдсэн гэмт хэргийн сарын мэдээ, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн шүүхийн статистикийн жилийн мэдээ, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын жилийн мэдээ, Авлигатай тэмцэх газрын авлигын статистикийн сарын мэдээ, Хуульчдын холбооны жилийн мэдээ байна. Эдгээр мэдээллийн эх үүсвэрт үндэслэж, бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, гэмт хэрэгт холбогдсон яллагдагч, хохирогч, учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, бүх шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн тоо, шүүхээр ял шийтгүүлсэн хүний тоо, шүүхээр шийдвэрлэсэн хөдөлмөрийн маргаан, шүүхийн шийдвэрийн дагуу нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ, авлигын хэргээс учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт, хуульчдын тоо, хуульчийн мэргэжлийн шалгалтад тэнцсэн эрх зүйчдийн тоо, МХХ-нд шийдвэрлэсэн гомдол, мэдээлэл, хүсэлтийн тоо зэрэг 420 гаруй үзүүлэлтүүдийг сар, улирал, жилийн бюллетень, танилцуулга, эмхэтгэлд тусган нийтэд тархааж байна. Мөн хууль сахиулах, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын хууль зүй, гэмт хэргийн статистикийн гол гол үзүүлэлтүүдэд үндэслэн салбарын танилцуулга бичин дэлгэрэнгүй мэдээллийг жил бүр нийтэд тархааж, ҮСХ-ны статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан www.1212.mn сайтаар тархааж байна.

ХУУЛИЙН ТАЙЛБАР:

Хууль зүйн шинэчлэлийн хүрээнд Монгол Улсын Их хурлаас Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийг 2017 онд шинэчлэн баталснаар өмнө мөрдөгдөж байсан Эрүүгийн хуулийн бүлэг, зүйл, заалтын нэршил, агуулга болон гэмт хэргийн төрөл, ангиллын хувьд өөрчлөгдсөн. Иймд өмнө мөрдөгдөж байсан Эрүүгийн хуулийн гэмт хэргийн төрлүүдийг шинэ хуулийн гэмт хэргийн төрлүүдтэй дараах байдлаар дүйцүүлэн динамикийг үүсгэн мэдээллийг нийтэд тархааж байна. Өмнөх гэмт хэргийн төрлүүдийг шинэ хуулийн гэмт хэргийн төрлүүдтэй дүйцүүлэхэд, ХЗДХЯ-ны Сургагч багш нарт зориулан 2017 онд гаргасан гарын авлагыг үндэс болгосон болно.

Монгол Улсын Эрүүгийн хууль, 2002 он	Монгол Улсын Эрүүгийн хууль, 2017 он
Бусдын бие махбодод гэмтэл учруулах гэмт хэрэг	Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
Хүүхэд гэр бүл, нийгмийн ёс суртахууны эсрэг	Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
Иргэдийн улс төрийн болон бусад эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг
Аж ахуйн эсрэг гэмт хэрэг	Эдийн засгийн гэмт хэрэг
Нийгмийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, Хүн амын эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг
Шүүн таслах ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг
Захиргааны журмын эсрэг гэмт хэрэг	Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг
Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэрэг	Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг
Компьютерын мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг
Албан тушаалын гэмт хэрэг	Авлигын гэмт хэрэг
Завших, үрэгдүүлэх гэмт хэрэг	Хөрөнгө завших гэмт хэрэг